КӰРЕЕЛЕЙ КОЖОҤ

кожоҥдордыҥ јуунтызы

Горно-Алтайск 2007

Кажы ла калыкта, кажы ла ӧйдӧ бойыныҥ кожоҥы бар. Кожоҥ ажыра калыктыҥ јадын-јӱрӱми, јаткан јери, керек дезе кабынган-тудунган эдимдери, јиген курсагы да керегинде билип алар аргалу. Кажы ла кижиде бойыныҥ сӱӱген кожоҥы бар. Ол оны сӱӱнчиде, кунуккан да ӧйдӧ кӧрӱнбес нӧкӧриндий бойыла кожо алып јӱрет. Кезикте кижи сӱӱген кожоҥыныҥ сӧстӧрин булгап, ундып салат. Је бу јуунты ондыйларга болушту болорында алаҥзу јок.

Јуунтыга јарлу да, јаҥы да кожоҥдор кирген. Кемге де јаҥы кожоҥ таныш эмес болзо, је айса-болзо эртенги чыдап јаткан ӱйениҥ ол сӱӱген кожоҥы болуп улалар.

Бу кожоҥ-јуунтыны белетееринe В. Ядагаев, К. Ельдепова, Е. Ортонулова, Ч. Мамашева, фотосогоочылар Л. Иркитов, Рагим Борисов, Э. Бадиков, "Алтайдыҥ Чолмоны" газеттиҥ архиви јаан болужын јетирди.

Качан да кунукпай, кӧксигерде кожоҥду, ырысту, су-кадык јӱрӱгер.

Тургузаачы-редакторы Эрмек Тепуков

ББК 85. 994 ISBN 978-5-903447-05-3

АЛТАЙ АЛБАТЫНЫҤ КОЖОҤДОРЫ

КАН-АЛТАЙ

Ӱстиртинеҥ кӧргӧндӧ,
Ӱч толукту Кан-Алтай.
Тууразынаҥ кӧргӧндӧ,
Тогус булуҥду Кан-Алтай!

Кӱски коҥгон јуртыҥа
Кӱреҥ чекпен тӧжӧлгӧн,
Јаскы коҥгон јуртыҥа
Јажыл торко јайылган.
Кайран Алтайым деп,
Калыгым каны тӧгӱлген.

Тоҥ будакту карагай
Тоҥкойордоҥ јайлазын.
Тобул бӱткен Алтайым
Тоҥкойордоҥ јайлазын.
Как будакту карагай
Каҥкайардаҥ јайлазын.
Кайран бӱткен Алтайым
Каҥкайардаҥ јайлазын!

ШУНУ КЕРЕГИНДЕ КОЖОҤДОР

Сымылтыныҥ кујурын
Сыгын јиди, Шунуты.
Сыр јаҥарлу албатыҥ
Шырага барды, Шунуты.
Айулуныҥ кујурын
Аҥдар јиди, Шунуты.
Ак јаҥарлу албатыҥ
Айдуга барды, Шунуты.
Агаштаҥ ойгон кабайыҥ
Јуртка калды, Шунуты.
Ак јаҥарлу албатыҥ
Айдуга барды, Шунуты.
Мӧштӧҥ ойгон кабайыҥ
Јуртка калды, Шунуты.
Сыр јаҥарлу албатыҥ
Шырага барды, Шунуты.
Сузуп ичер сууларга
Мал сугарган Шунуты.
Сунуп базар Алтайга
Албаты салган Шунуты.
Агаш-ташту Алтайга
Аҥ божоткон Шунуты.
Куу башту кырларга
Куш божоткон Шунуты.

Одус сӱмер бажына
От тӱжӱрген Шунуты.
Олјолоп келген ӧштӱге
Чак тӱжӱрген Шунуты.
Јаан тайга бажына
Јалбыш салган Шунуты.
Јуулап келген ӧштӱге
Чагын салган Шунуты.
Бий-Кадынды кечире
Бијелеп кечкен Шунуты.
Бийик-Сур деп адына
Камчы сокпогон Шунуты.
Кадын талай кечире
Казалат кечкен Шунуты.
Кара-кӱреҥ адына
Камчы сокпогон Шунуты.
Айаҥ башту кырларын
Ајыктап јӱрген Шунуты.
Албатызын јеткердеҥ
Айрып јӱрген Шунуты.

МЫРАТ-БИЙ

Энези:
Мырадым, Мырадым!
Эдил деген суу келер
Аны канай кечерзиҥ?
Эдегинде эл болор
Аны канай ӧдӧрзиҥ?
Јайык деген суу келер
Аны канай кечерзиҥ?
Јаказында эл болор
Аны канай ӧдӧрзиҥ?

Мырат:
Энекем, энекем!
Эдил деген суу эмтир,
Эки чӧмзӧм, кечерим.
Эдегинде эл эмтир,
Мен келзем, јеҥерим.
Јайык деген суу эмтир,
Јаҥыс чӧмзӧм, кечерим.
Јаказында эл эмтир,
Мен келзем, јеҥерим.

Энези:
Мырадым, Мырадым!
Бир агашта муҥ будак,
Буу кезейин дедиҥ бе?

Бир бойыҥа муҥ кижи,
Адыжайын дедиҥ бе?
Бир агашта јӱс будак,
Буу кезейин дедиҥ бе?
Бир бойыҥа јӱс кижи,
Јуулажайын дедиҥ бе?

Мырат:
Энекем, энекем!
Бир агашта муҥ будак,
Бир будактаҥ нези артык?
Бир бойыма муҥ кижи,
Бир кижидеҥ нези артык?

Энези:
Мырадым, Мырадым!
Карасуга кан уруп,
Сууны кайдаҥ ичерзиҥ?
Калыкпыла чертежип,
Јакшы кайдаҥ табарзыҥ?
Куру јерге от салып,
Ӧлӧҥ кайдаҥ табарзыҥ?
Калыкпыла чертежип,
Јакшы кайдаҥ табарзыҥ?

Мырат:
Энекем, энекем!
Карасуга кан уруп,

Суузаганда ичерим.
Калыкпыла чертешсем,
Эл јакшызын табарым.
Куру јерге от салып,
Ӧлӧҥ јакшызын табарым.
Калыкпыла јуулашсам,
Јурт јакшызын табарым.

Энези:
Мырадым, Мырадым!
Кас тӱшпес кӧлгӧ
Кас тӱжӱрдиҥ, Мырадым.
Кастыйҥ бажы агарган
Адаҥды неге ыйлаттыҥ?
Куу конбос кӧлгӧ
Куу кондырдыҥ, Мырадым.
Куудыйҥ бажы агарган
Энеҥди неге ыйлаттыҥ?

Мырат:
Энекем, энекем!
Эки ташты колтыктап,
Эдил кечкен Мырат мен.
Экидеҥ јууга ол тӱжӱп,
Эзен чыккан Мырат мен.
Јаҥыс ташты колтыктап,
Јайык кечкен Мырат мен.
Јаҥыскан јууга ол кирип,
Јакшы јанган Мырат мен.

ОЙНОЙЛЫК

Кол-колыстаҥ тудужып,
Кожоҥдожып ойнойлык.
Јеҥ-јеҥистеҥ тудужып,
Јергележип ойнойлык.

Кӧлдӱ-кӧлдӱ кечӱни
Кӧрӱп јӱрӱп кечеелик.
Кӧрӱшкенниҥ ӧчинде
Кӱн чыкканча ойнойлык.

Талду-талду кечӱни
Талдап јӱрӱп кечеелик.
Табарышкан тужында
Таҥ атканча ойнойлык.

АЛТАЙДЫ МАКТАГАНЫ

Ак сӱмердиҥ бажында
Алтын чечек ӧзӱп јат.
Алтын туулу Алтайда
Ай јаркыны чалып јат.

Кӧк сӱмердиҥ бажында
Кӱмӱш чечек ӧзӱп јат.
Кӱмӱш туулу Алтайда
Кӱн јаркыны чалып јат.

Јаш ӧлӧҥи чыккажын,
Кӧрӧргӧ јараш Алтайым.
Јашкан кары јаагажын,
Базарга јараш Алтайым.

Кӧк ӧлӧҥи чыккажын,
Кӧрӧргӧ јараш Алтайым.
Кӧмӧ кары јаагажын,
Базарга јараш Алтайым.

Тайгадаҥ аккан тамыр суу,
Ичеримде – јакшызын!
Таш јамынган тайгалар,
Кӧрӧримде – јаражын!

Мӧҥкӱдеҥ тӱшкен мӧҥӱн суу,
Ичеримде – јакшызын!
Мӧш јамынган тайгалар,
Кӧрӧримде – јаражын!

Алтын сулук шыҥкырап,
Ала тай јелген Алтайым.
Ай таназы суркурап,
Кыстарым јӱрген Алтайым.

Кӱмӱш сулук шыҥкырап,
Кӱреҥ тай јелген Алтайым.
Кӱн таназы јалтырап,
Кыстарым јӱрген Алтайым.

АЛТЫН-КӦЛДИҤ ЈАРАЖЫ

Ак туманы јайылган
Алтын-Кӧлдиҥ јаражын.
Албатызын азыраган
Ончыҥ балыгы татузын.

Туйук кара јыш бӱткен,
Тууларыныҥ бийигин.
Турган јуртын азыраган
Турлу аҥы семизин.

Эбире ӧскӧн агажы
Эмил сайлу кузукту.
Айландыра туулары
Алтын-мӧҥӱн јӧӧжӧлӱ.

Ак туманы јайылган
Алтын-Кӧлдиҥ јаражын.
Албатызын азыраган
Ончыҥ балыгы татузын.

АДА-ЭНЕГЕ КОЖОҤ

Элик бычкак ӧдӱкти
Энем кӧктӧгӧн кеп эмей.
Эки уулы келди деп,
Энем јыргап бу турбай.

Аҥ бычкагы ӧдӱкти
Адам тапкан кеп эмей.
Алты уулы келди деп,
Адам јыргап бу турбай.

Јергелей турган јети чет –
Јерлӱ малдыҥ тебеези.
Јети тажуур аракы –
Эне-аданыҥ кӱндӱӱзи.

Аралаган алты чет –
Айгырлу малдыҥ тебеези.
Алты тажуур аракы –
Ада-энениҥ кӱндӱӱзи.

ЈААНАЗЫН МАКТАГАНЫ

Ак корокой кöктöйлö,
Тон эдинген јаанагым.
Алтан јаштаҥ ажыра
Јаш јажаган јаанагым.

Кöк корокой тон кöктöп,
Кöрӱге кийген јаанагым.
Кöк ийнекти азырап,
Кööрчöк сааган јаанагым.

Ак топчылу мандык тон
Јайгыда серӱӱн болгойло.
Алдымдагы јаанамныҥ
Јажынаҥ быйан болгой ло.

Кӱн билдирлӱ торко тон
Кӱннеҥ серӱӱн болгойло.
Кӱмӱш чачту јаанамныҥ
Јӱрӱминеҥ ырыс болгойло.

АКАЗЫН ТООГОНЫ

Ак телеҥир јӱстӱгим
Качан да болзо колымда.
Акам кööркий айтканы
Качан да болзо кöксимде.

Кöк телеҥир јӱстӱгим
Качан да болзо сабарда.
Кööркий акам айтканы
Качан да болзо санаамда.

Алтын ӱйген баш серпип,
Ак-боро јӱрген јер сӱрлӱ.
Алтын кындак бел согуп,
Акам јӱрген јер баалу.

Кӱмӱш ӱйген баш серпип,
Кӱреҥ тай јӱрген јер сӱрлӱ.
Кӱмӱш кындак бел согуп,
Акам јӱрген јер баалу.

ЈЕҤЕЗИН МАКТАГАНЫ

Калык-јондо јӱргежин,
Кара кöстӱ јеҥекей.
Камду-тӱлкӱ туткажын,
Тон кöктöйтöн ус эмей.

Солоҥыдый чеедекти
Кöктöп ийген јеҥекей.
Јыргал-ойын болгожын,
Кожоҥ чöйöр ус эмей.

ТААЙ ЛА ЈЕЕННИҤ КОЖОҤДОШКОНЫ

Боро тайдыҥ јелижи
Јелиш беди – суу эмей.
Таайым ӧрӧкӧн айтканы
Тӧгӱн беди – чын эмей.

Јеерен тайдыҥ јелижи
Јелиш беди – суу эмей.
Јеени кӧӧркий айтканы
Тӧгӱн беди – чын эмей.

Алты ӱйелӱ чакыҥнаҥ
Ат айрылбас тӧрӧгӧн.
Алты ӱйеге јыргаган,
Айрылышпас тӧрӧгӧн.

Ӱч ӱйелӱ чакыҥнаҥ
Ат айрылбас тӧрӧгӧн.
Ӱйе-чакка ундылбас
Ӱӱрелешкен тӧрӧгӧн.

ЭЖИН МАКТАГАНЫ

Алтындый бӱри тӧгӱлген
Ак кайыҥ эди, бу эди.
Аркада чачы јайылган
Алганым эди, бу эди.

Кӱмӱштий бӱри тӧгӱлген
Кӧк кайыҥ эди, бу эди.
Кӧксинде чачы јайылган
Кӧргӧним эди, бу эди.

Айры кулак сертилдеп,
Аҥдар кайда туру не?
Ала кӧзи мӧлтӱреп,
Айдышкан кайда јӱрӱ не?

Эки кулак сертилдеп,
Элик кайда туру не?
Эки кӧзи мӧлтӱреп
Эжим кайда јӱрӱ не?

КÖÖРКИЙИНЕ АЙТКАНЫ

Кöгöрип чыккан кöк чечек
Кöлöткö јерде öспöйтöн.
Кöрӱжип јӱрген кööркийим
Кöрӱшпес јерге барбайтан.

Јажарып öскöн јаш öлöҥ
Јажытту јердеҥ чыкпайтан.
Јаба јӱрген кööркийим
Јажына ырап барбайтан.

Саҥыскан учат сас сайын,
Саста бӱткен тал сайын.
Санаган кööркий келер деп,
Сакып турум кӱн сайын.

Кӱйкенек учат кöл сайын,
Кöлдö бӱткен тал сайын.
Кöргöн кööркий келер деп,
Кöрӱп турум јол сайын.

Казым, кажы учадыҥ,
Канадыҥ тöзин чыладып?
Кайраным, кажы барадыҥ,
Сӱӱген јӱрегим сыстадып?

Куум, кажы учадыҥ,
Куркуныҥ тöзин чыладып?
Кööркийим, кажы барадыҥ,
Јаш јӱрегим оорыдып?

Кайыҥ, кайыҥ, кайыҥдар,
Кайыҥдардыҥ јаражын!
Кара чийик кабакту
Бу кööркийдиҥ јаражын!

Чиби, чиби, чибилер,
Чибилердиҥ јаражын!
Чийик кара кабакту
Бу кööркийдиҥ јаражын!

Кöк öлöҥди кöргöмдö,
Кöмö чабар кӱӱним бар.
Кööркийимди кöргöмдö,
Кöкип ойноор кӱӱним бар.

Јаш öлöҥди кöргöмдö,
Јайа чабар кӱӱним бар.
Јаш ӱӱремди кöргöмдö,
Јазап ойноор кӱӱним бар.

Бери кӧрзӧҥ, кӧӧркийим,
Јаражыҥ кӧрӱп алайын.
Јаражыҥ кӧрӱп алала,
Јажына ундыбай јӱрейин.

Таҥ-Чолмондый кӧзиҥди
Тӧмӧн јемире кӧрбӧзӧҥ.
Карузыган кӱӱнимди
Кайра ийде салбазаҥ.

Кӱрлеп койгон кӱр кечӱ –
Кӱреҥ тайдыҥ кечӱзи.
Кӱреҥ торко чачагым –
Кӱӱним јеткен темдеги.

Сайламалу сай кечӱ –
Сары тайдыҥ кечӱзи.
Сары торко чачагым –
Санаам јеткен темдеги.

Меес јердиҥ ӧлӧҥи
Бештеҥ салган торкодый.
Бери јанда ол кӧӧркий
Мӧҥӱн кошкон јӱстӱктий.

Арка јердиҥ ӧлӧҥи

Алтыдаҥ салган торкодый.
Ары јанда ол кӧӧркий
Алтын кошкон јӱстӱктий.

КАРЫ КИЖИГЕ

Кара суу деп тӱкӱрбе –
Кабырган малдыҥ сугады.
Кары кижи деп сананба –
Качан бирде нӧкӧриҥ.

Туйук суу деп тӱкӱрбе –
Турган малдыҥ сугады.
Туш кижи деп јектебе –
Тӱп-тӱбинде тӧрӧӧниҥ.

ӰӰРЕЛЕРДИҤ КОЖОҤЫ

Арканы тӧмӧн тӱжерде,
Арказы тӱҥей сыгындар.
Амыргылап келерде,
Ӱни тӱҥей ӱӱрелер.

Кобыны тӧмӧн тӱжерде,
Колы тӱҥей коҥырлар.
Кожоҥдожып келерде,
Ӱни тӱҥей ӱӱрелер.

Бороҥоттыҥ борозын
Боочы јерденҥ табарыҥ.
Бойдоҥдордыҥ јаражын
Бистиҥ јерденҥ табарыҥ.

Кызылгаттыҥ кызылын
Кырлаҥ јерденҥ табарыҥ.
Кыс балдардыҥ јаражын
Бистиҥ јерденҥ табырыҥ.

Кара тӱлкӱ маҥтады –
Кем чочыткан болотон?
Кайран кӧӧркий туштады –
Кайдаҥ келген болотон?

Јодро бӱри јайылды –
Јайылбаска не болды?
Јолдыҥ бажы тушташты –
Јолыкпаска не болды?

КОКЫР

Эки суунынг ортодо
Элик јибес ӧлӧнг бар.
Элдинг-јоннынг ортодо
Энем билбес эжим бар.

Арка-туунынг ортодо
Андар јибес ӧлӧнг бар.
Албатынынг ортодо
Адам билбес эжим бар.

Кӧк-боро деп мингеним,
Кӧкси тижик ат эмтир.
Кӧӧркийим деп кӧргӧним,
Кӧк лӧ тенек уул эмтир.

Ак-боро деп мингеним,
Арказы тижик ат эмтир.
Ајыкту деп кӧргӧним,
Аамай-тенек уул эмтир.

УУЛДЫҤ КОЖОҤЫ

Кӧк чечектиҥ бажына
Кӧбӧлӧк качан конгой не?
Кӧзи јараш кӧӧркийим
Кӧрӱнип качан келгей не?

Ак чечектиҥ бажына
Адару качан конгой не?
Айдышкан јакшы кӧӧркийим
Айланып качан келгей не?

Кызылгатту кызыл туу,
Мен чыгарым, јабыс тур.
Кызыл-кӱреҥ сен кӧӧркий,
Мен келерим, сакып јӱр.

Казылганду кара туу,
Мен чыгарым, јабыс тур.
Кара-кӱреҥ сен кӧӧркий,
Мен келерим, сакып јӱр.

Беш белтирде беш боро
Мениҥ бором болзо чы.
Кеби јараш бу бала
Мениҥ эжим болзо чы.

Ортолыкта он боро
Мениҥ бором болзо чы.
Ээлгир сынду бу бала
Мениҥ эжим болзо чы.

Кӧк ӧлӧҥдӱ јер эмтир –
Кой ототсо, кайткай не?
Кӧзи јараш кыс эмтир –
Кокырлашса, кайткай не?

Ак ӧлӧҥдӱ јер эмтир –
Ат ототсо, кайткай не?
Ай таналу кыс эмтир –
Најылашса, кайткай не?

КЫСТЫҤ КОЖОҤЫ

Алтан агаш ортодоҥ
Аспакты кайдаҥ таныдыҥ?
Алтан бала ортодоҥ
Мени кайдаҥ јараттыҥ?

Бежен агаш ортодоҥ
Белени кайдаҥ таныдыҥ?
Бежен бала ортодоҥ
Мени кайдаҥ кӧстӧдиҥ?

Туманду кӧлдиҥ јанында
Турна ӱни танылу.
Турган јонныҥ ортодо
Сениҥ ӱниҥ танылу.

Кара кӧлдиҥ јанында
Кастыҥ ӱни танылу.
Калык-јонныҥ ортодо
Сениҥ ӱниҥ танылу.

КАБАЙДЫҤ КОЖОҤЫ

Аҥ балазын телчиткен
Алты кыпту таш кабай.
Акту бойысты чыдаткан
Ада-энениҥ кол кабай.

Элик балазын телчиткен
Эки кыпту таш кабай.
Эмди бойысты чыдаткан
Эне-аданыҥ кол кабай.

Тӱнде тӱшкен јымыртка
Тӱлӱреп учар куш болор.
Тӱӱнчекте јаткан јаш бала
Тӱбин билер эр болор.

Караҥуйда тӱшкен јымыртка
Калырап учар куш болор.
Кабайда јаткан јаш бала
Качан бирде эр болор.

ЧӦӦЧӦЙДИҤ КОЖОҤЫ

Буурыл тайга буудай бер –
Бајыр-быјыр чайназын.
Бу бойыма уруп бер –
Бууккан санаа чечилзин.

Кара тайга арыш бер –
Кајыр-быјыр чайназын.
Кайран бойыма уруп бер –
Карык санаа чечилзин.

Агаштаҥ ойгон чӧӧчӧйим
Алтын сӱрлӱ кӧрӱнзин.
Алып келген бу ажым
Алама-шикир билдирзин.

Мӧштӧҥ ойгон чӧӧчӧйим
Мӧҥӱн сӱрлӱ кӧрӱнзин.
Мен экелген бу ажым
Мӧттӧҥ тату танылзын.

ОЙЫННЫҤ КОЖОҤЫ

Кӱн алдында бир терек
Кӱмӱш бӱрин јайказын.
Кӱмӱш башту сыргамды
Кӱн ӧткӱрбей јандырзын.

Ай алдында бир терек
Алтын бӱрин јайказын.
Алтын башту сыргамды
Ай ӧткӱрбей экелзин.

Тошту тайга айланзам,
Мениҥ адым арыбас.
Топшуур согуп ойнозом,
Мениҥ колым чылабас.

Таскыл-тайга айланзам,
Мениҥ адым арыбас.
Таҥ атканча ойнозом,
Мениҥ колым чылабас.

МАК КОЖОҤ

Кожоҥысты уккажын,
Коолой соккон салкындый.
Кожо бистиҥ јӱрӱмис
Койу ӧскӧн чечектий.

Јаҥарыста не болзын,
Јараш ӱндӱ комыстый.
Јаба бистиҥ јӱрӱмис
Јайа ӧскӧн чечектий.

Эзин-кейлӱ Алтайга
Эдиски болгон ӱнибис.
Эне-тӧрӧл јеристи
Мактап айткан кожоҥыс.

Ару кейлӱ Алтайга
Амыргы болгон ӱнибис.
Албатыныҥ јӱрӱмин
Мактап айткан кожоҥыс.

ЈАҤЫ АЛТАЙ

Сӧстӧри П. Кучияктыҥ
Кӱӱзи А. Ильинниҥ

Јаскыда ӧскӧн чечектий,
Јаш јӱрӱмис чечектейт.
Јараш чаҥкыр Алтайда
Караҥуй јоголот.

Јаан јалбышту одудый,
Таҥдак ойноп кӧрӱнет.
Бистиҥ айткан сӧстӧрдӧ
Чечектӱ Алтай макталат.

Јыраада куштар кожоҥдоп,
Јажына уйа ол тартат.
Јаҥы Алтай чӱмделген,
Ырысту кожоҥдор чӧйилет.

ЭЛ-ЈЕРИМЕ ЭЗЕНИМ

Сӧстӧри Б. Бедюровтыҥ
Кӱӱзи Д. Яшевтиҥ

Кыйраларлу ак кайыҥ,
Кылбыраган тургайыҥ.
Кыстый ару бу байыҥ
Кыжы-јайы туткайыҥ.

Кайанаҥ чыккан карасу,
Кайнап-борлоп јаткайыҥ.
Кайра јанзам карузып,
Какшаган эрдим јаскайыҥ.

Кожоҥчы-Арал, јаантайын
Коолоп-шуулап тургайыҥ.
Колхозчы кыстар јангажын,
Кожоҥын сӱре уккайыҥ.

Кулады ичи, куулайып,
Куйунду јалаҥ јаткайыҥ.
Кулунду малыҥ улайын
Кутус маҥда калгайыҥ.

Ӱч-Сӱмер тайга, јӱс айас
Ӱргӱлјик шибее тургайыҥ.
Ӱйелик јоным, јол алас
Ӱзӱлбей јуртыҥ туткайыҥ.

Элчи турна, чубажып,
Эбиртелӱ баргайыҥ.
Элем-селем алкыжын
Эзенде алып јангайыҥ.

Эр бойыма кӱч толуп,
Эрлӱ јолым алгайым.
Эл јериме ээ болуп,
Эркинимди тапкайым.

ОТ-ЈАЛАРЛУ АЛТАЙ

А. Топчинаныҥ репертуарынаҥ

Мӧҥӱндий јааштары
Мелтиреген Алтай.
Ай сӱрлӱ, ай сӱрлӱ,
Алтын бӱрлӱ Алтай.

Кӧпӧгӧш ынаарлу,
Капчал кырлу Алтай.
Кӱн сӱрлӱ, кӱн сӱрлӱ,
Кӱмӱш сӱрлӱ Алтай.

Чечекке кӧмӱлген
Чалынду јалаҥдар.
Кайкайдым јаражын –
Кару јерим Алтай.

Аржаны адылган
Ару јерим – Алтай.
О, мениҥ сӱӱжим сен –
От-јаларлу Алтай.

КӦЗӰЙИМ

сӧстӧри Н. Улагашевтиҥ
кӱӱзи Н. Шумаровтыҥ

Ат ла ӧтпӧс аралдаҥ
Айу чыгар, кайдатаҥ?
Мӧндӱр ӧтпӧс ол јыштаҥ
Бӧрӱ чыгар, кайдатаҥ?

Кош кожоҥ:
Ой, Кӧзӱйим, Кӧзӱйим,
Кӧзиме чечен Кӧзӱйим.
Ой, Кӧзӱйим, Кӧзӱйим,
Кӧзимниҥ оды – Кӧзӱйим.

Ажузы јок тайганы
Сен канайып ажарыҥ?
Кечӱзи јок талайды
Сен канайып кечериҥ?

Кош кожоҥ.

Казыр-калап каандар,
Кара јаҥыс болорыҥ.
Кармай алзаҥ – кулагыҥ,
Кайа кӧрзӧҥ – кӧлӧткӧҥ.

Кош кожоҥ.

Калјуларла тартыжып,
Кайран балам, ӧлӧриҥ.
Карыксынган мен бойым
Ал-сагыштаҥ ӧлӧрим.

Кош кожоҥ.

СÖÖКТӰ – ТАЙГА

Сöстöри албатының
Р. Мажлаеваның репертуарынаҥ

Чаркас черӱ, чалчыктар,
Чадыр јуртты тоногон.
Кайдаҥ келген калјулар?
Казан-айак тӱреткен.
Отык таштың келтейи
От айланып келерде,
Олјого барган албаты
Ойто айланып келерде.
Кöгöрип чыккан кöк чечек
Кöлöткö јерде не чыгар.
Кöрӱжип öскöн бойыбыс
Кöрӱшпес јерге не барар.
Комыдалду кожоҥым
Кобы-јикке угулзын.
Казыр кыдат черӱзи
Корым-ташка кырылзын.
Јайналганду кожоҥым
Јайлугушка угулат.
Казыр кыдат черӱзи
Јер бажына кырылгай.
Кају јердиҥ öлöҥин
Кара малым отозын.
Казыр кыдат черӱзин
Кара кускун чокызын.

АЛТАЙЫМ

В. Чанчиевтыҥ репертуарынаҥ

Јаман јӱрзем, канай да јӱрзем,
Кару Алтайымды
ундып мен болбойдым.
Аржан сууларым, мӧҥкӱ тууларым,
Кара албатызын ундып мен болбойдым.

Кош кожоҥ:
Алтайым – кару кабайым.
Алтайым – ӧскӧн-чыккан јерим.
Алтайым, кара албатым,
Албатым – јӱрегимде сӱӱнчи.

Узун јолдор ӧдӱп,
ӧскӧ јерлер кӧрӱп,
Алтайым сананзам,
јӱрегим согулат.
Агаш-тажын санап,
албатызын санап,
Јӱрегим согулат,
кӧзим јажы чыгат.

Кош кожоҥ.

Аржан суулары сыгылып чыккан,
Алкышту бӱткен агару Алтайым.
Канча јылдарга кайыш
курынаҥ туткан
Каруданҥ кару кара башту албатым.

Кош кожоҥ.

ЧАКЫЛАР

Сӧстӧри С. Сартакованыҥ
Кӱӱзи Т. Модорованыҥ

Чакылар, чакылар, алтай чакылар,
Чактарга турган чайкалбас чакылар.
Мӧҥкӱлер алдында мӧҥкӱлик кереестий,
Мӧндӱрлер сабаган мӧҥӱн чакылар.

Сӱт башту кырлардаҥ сӱнелер тӱшкӱлеп,
Сӱт айдыҥда чакыга келгилеер.
Сӱӱген алыптар тӱжине киргилеп,
Саамайы буурайган келиндер сӱрнӱгер.

Ӧргӧӧлӧр, тергеелер, јокту айылдар –
Ончозын јанында турар чакылар.
Алтай элдиҥ энчизи болгон
Аргымак тӱжетен учурлу чакылар.

ТЕҤЕРИНИҤ СУДАЗЫ

Сöстöри Ш. Шатиновтыҥ
Кӱӱзи Н. Шумаровтыҥ

Мен узак чактардаҥ тӱшкем –
Теҥери кизиртинеҥ.
Тунгак тилге ӱренгем –
Туулар кимиртинеҥ.

Кош кожоҥ:
Теҥериниҥ судазын –
Ай деп бодогом.
Телекейдиҥ судазын –
Кудай деп бодогом.

Јe кöрнö тӱндерде
Кöрӱлер кöрöтöм.
Кандый да бийик мӱргӱӱлге
Мен улай јӱткӱгем.

Кош кожоҥ.

Эмдиги öйгö санаамла
Мен једип болбогом.
Эмдиги öйди билерге,
Мен јебрен болгом.

Кош кожоҥ.

АК ЧОЛМОН

Сöстöри Б. Укачиннинг
Кÿÿзи Н. Шумаровтыҥ

Мениҥ јеерен адымныҥ
Маҥдайында ак чолмон.
Кöк теҥери алдында
Кööрöп кÿйет бир чолмон.

Кöс кылбыгар ол чолмон
Кöрÿнип тургай узактаҥ.
Эртен-эҥир ойногон
Эрјинени тудатам.

Јер-айакты серпидип,
Јеерен адым шуҥудат.
Агарган чолмон серенип,
Ач-амырым аскырат.

Мениҥ јеерен адымныҥ
Маҥдайында ак чолмон.
Барып јаткан јолымныҥ
Бажында кÿйет бир чолмон.

КИЖИ БОЛГОН АДЫСТА

Сöстöри Ј. Кыдыевтиҥ
Кӱӱзи С. Санашевтиҥ

Уча берген кӱски јалбракты,
Јылдарды кычырба – олор келбес.
Јӱрӱмис ондый да,
Је јӱрегисте кару не де артар.

Кош кожоҥ:
Кижи болгон бийик адыста
Јаман-јакшыны ылгабас канайтканыс?
Келер öйдиҥ некелтези алдыста,
Тöгӱнди-чынды билип аларыс,
Билип аларыс.

Јаркындалып келген – ол бир јараш,
Кара болгон – ол бир јаман.
Öткöнин билбей, канай јӱретен,
Ичкери канай оноҥ баратан?

Кош кожоҥ.

Ак-чегис бистиҥ недеҥ де баалу,
Уйадыс јылыйтпай, чебер јӱрели.
Јабысты-јобошты јаба баспай,
Јӱрек јылузын кысканбай берели.

Кош кожоҥ.

АРГЫМАК

Сöстöри Ч. Енчиновтыҥ
Кӱӱзи албатыныҥ

Тӱнде мениҥ нöкöрим,
Тӱште мениҥ канадым,
Јӱгӱрӱк адым, аргымак,
Јуу јерине баралык.

Öштöп келген öштӱни
Öлтӱре тепсей базалык.
Ырысту тöрöл јеристи
Ылтам корып алалык.

Канду јуудаҥ чыгала,
Сениҥ сыныҥ сергезин.
Калапту баатыр бололо,
Мениҥ јӱрӱм јаранзын.

АЛТЫН-КӦЛ

Сӧстӧри П. Кучияктыҥ
Кӱӱзи А. Ильинниҥ

Тууразынаҥ кӧргӧндӧ,
Учы кӧрӱнбес Алтын-Кӧл.
Ӱстинеҥ тӧмӧн кӧргӧндӧ,
Кӱскӱдий јараш Алтын-Кӧл.

Айландыра турган туулар
Корып турган шибеедий.
Тӱбиндеги ол балыктар
Теҥеристиҥ булудындый.

Јылдыстар сениҥ толкуҥа
Качан да болзо јунунар.
Улу бойыҥды чактарга
Улус качан да кожоҥдоор.

Тууразынаҥ кӧргӧндӧ,
Учы кӧрӱнбес Алтын-Кӧл.
Ӱстинеҥ тӧмӧн кӧргӧндӧ,
Кӱскӱдий јараш Алтын-Кӧл.

АСТАП КАЛГАН АЛБАТЫМ

Сӧстӧри ле кӱӱзи Н. Шумаровтыҥ

Аргымак турган јеримнеҥ
Арчын качан чыккай не?
Астап калган албатым
Арбынду качан болгой не?

Јойу јӱрген јеримнеҥ
Јойгон качан чыккай не?
Јобоп калган албатым
Јозокту качан јӱргей не?

Баргаа баскан корымнаҥ
Баатырлар качан тургай не?
Бактыртып салган калыгым
Бажы бийик јӱргей не?

ШОҤКОРЫМ
Сӧстӧри ле кӱӱзи П. Кучияктыҥ

Ай канатту шоҥкорым,
Кайда учуп барадыҥ?
Айдар мениҥ сӧзимди
Кайра кӧрӱп тыҥдазаҥ.

Кӧк теҥери тӱбиле,
Ак булуттыҥ ӱстиле
Кӧргӧн јаҥыс эжиме
Кожоҥымды јетирзеҥ.

Канду јууга кирерде,
Кайра ойто кӧрбӧзин.
Ӧштӱлерди кырарда,
Ӧлӧрин ол билбезин.

ЧАГА БАЙРАМ

Сӧстӧри К. Тепуковтыҥ
Кӱӱзи В. Хохолковтыҥ

Ӧрӧ турган Алтай-Кудай,
Слерге бистеҥ алкыш-быйан.
Слердиҥ берген ару суда
Јажын-чакка биске јайаан.

Кош кожоҥ:
Јылдыҥ учы, јылдыҥ бажы –
Алтай јерис алкаар тужы.
Чага байрам, јарык байрам –
Јаҥы јылга кирер алтам.

Амыр турзын арка-тажыс,
Кӧптӧп ӧссин аҥы-кужы.
Ару болзын ичкен суубыс,
Эзен турзын мӧҥкӱ туубыс.

Кош кожоҥ.

Калык-јоныс ӧҥжӱ јатсын,
Кара тӱбек тийбей ӧтсин.
Бала-баркаас ырыс тапсын,
Кӱнниҥ чогы улай тийзин.

Кош кожоҥ.

ОДЫН-СУУЛУ АЛТАЙ

Сӧстӧри Э. Тоюшевтиҥ
Кӱӱзи В. Хохолковтыҥ

Салкын сыылаган,
Салым сыйлаган,
Сӱгӱнчи берген
Сымылты деген
Одын-суулу Алтай,
Конок берген Алтай.

Кырларыҥ бийик,
Аҥдарыҥ кийик.
Арчын јытанган,
Аржан адылган,
Киним кескен Алтай.

Кыстарыҥ кемдер –
Јарлу койчылар.
Уулдарыҥ кемдер –
Омок малчылар.
Одын-суулу Алтай,
Кабай болгон Алтай.

Салкын сыылаган,
Салым сыйлаган,
Сӱгӱнчи берген
Сымылты деген
Одын-суулу Алтай,
Конок берген Алтай.

ЭНЕ

Сӧстӧри ле кӱӱзи
Б. Байрышевтиҥ

Кышкы тӱндер узун,
Тышкары соок салкын.
Уйкум келбейт ойто ло,
Канайдайын, эне?

Јӱрегиме соок, соок, соок,
Бажым оорып јат.
Јанар кӱӱним келет,
Јанайын ба, эне?

Талканду чайыҥды
Узак ичпедим мен.
Эрке сӧстӧриҥди
Узак укпадым мен.

Бӱгӱн ойто ло
Тӱженедим мен
Буурыл чачыҥды,
Эрке кӧзиҥди.

Алтайымныҥ кейин
Узак тынбадым мен.
Аржан-кутук суузын
Узак ичпедим мен.

Эне, мен арып калдым.
Эне, мен санап калдым.
Јанар кӱӱним келет,
Јанайын ба, эне?

КАЧАН ДА КАРЫБАГАР, ЭНЕ

Сӧстӧри А. Самуновтыҥ
Кӱӱзи С. Урчимаевтиҥ

Кош кожоҥ:
Кару энем,
Кандый слер јараш.
Карыган да болзогор,
Јe слер меге јаш.

Чачыгар билдирбезинеҥ
Буурайа бериптир.
Чырыштар араайынаҥ
Билдирбей тартылтыр.

Кош кожоҥ.

Качан да, качан да карыбагар, эне,
Кайран ӧйигер ӧтсӧ дӧ.
Каран јӱрӱп карыкпагар, эне,
Кӧзигердиҥ оды ӧчпӧзӧ.

Кош кожоҥ.

КОЖОҤ

Сӧстӧри албатыныҥ
Кӱӱзи З. Якоякованыҥ

Кожоҥ айдып ойнойлы,
Кожо ойнороор бар беди?
Јаҥар айдып ойнойлы,
Јаба ойнороор бар беди?

Кожоҥдо коомой јок эмей,
Копто коомой бар эмей.
Јаҥарда јаман јок эмей,
Јабарда јаман бар эмей.

Коомой-коомой билбейтем,
Коптоп кижи айтпайтам.
Јабар-јабар билбейтем,
Јамандап кижи айтпайтам.

ЭРКЕЛЕДИШ

Сӧстӧри А. Ередеевтиҥ
Кӱӱзи А. Тозыяковтыҥ

Эркедеҥ эрке балам бу,
Эргекче кару уулым бу.
Баламда бошпок колдор бар,
Балазу јараш јыды бар.

Кош кожоҥ:
Ијијин, ијијин,
Ијијин, баламды.

Энезине – эрјине,
Адазына – сӱӱмји.
Ижемји салган эркебис,
Ижис эдер балабыс.

Кош кожоҥ.

Јӱректиҥ болзо, јылузы,
Јӱрӱмниҥ болзо, јылдызы.
Чарбаҥдап јаткан кичинек,
Шулурып јӱрген шулмузым.

Кош кожоҥ.

ЭКИНУР

Сӧстӧри Ј. Каинчиннинг
Кӱӱзи А. Бобровтыҥ

Энелер јаш тужында
Мындый беди Экинур?
Эмди келип кӧргӧжин,
Кижи таныбас Экинур.
Экинур, Экинур,
Эне болгон Экинур.

Јалбак бӱткен јалаҥда
Саалу ажыс јайканат.
Кобы-јиктӱ јерлерде
Ӱӱрлӱ малыс одорлойт.
Экинур, Экинур,
Ада болгон Экинур.

Кой кабырган кыстары
Кожоҥдожот јалаҥда.
Кожо ӧскӧн уулдары
Иштеп турат кырада.
Экинур, Экинур,
Кабай болгон Экинур.

АЛТАЙ БААТЫРЛАРДЫҤ КОЖОҤЫ

Сӧстӧри ле кӱӱзи
Н.Шумаровтыҥ

Аргымак турган јеримнеҥ
Арчын чыкты јажарып.
Астап калган албатым
Арбын болды јаранып.

Јорго турган јеримнеҥ
Јойгон чыкты јажарып,
Јобоп калган албатым
Јозокту болды јол алып.

Баргаа баскан корымнаҥ
Баатырлар турды ойгонып,
Бактырып салган албатым
Баш кӧдӱрди орныгып.

Агаш баскан корымнаҥ
Алыптар турды тын алып,
Албанда јӱрген албатым
Аргалу болды мак алып.

КОЙЧЫНЫҤ КОЖОҤЫ

Сӧстӧри В. Качканаковтыҥ
Кӱӱзи А. Тозыяковтыҥ

Койлорын одорго чыгарып,
Койчылар тӱжине кабырат.
Эҥирде койлорын сугарып,
Турлуга кожоҥдоп јангылайт.

Койчыныҥ кожоҥын бу тыҥдап,
Јылдыстар бийиктеҥ караглайт.
Сӱт-мӧҥӱн будукту јалтырап,
Иштеҥкей койчыга кайкажат.

Теҥери койчыныҥ тӧжине
Чолмонды да берер санаалу,
Је чолмон јӱк јаҥыс ла тӱнде
Суркурап јаркындаар аргалу.

Тӧрӧлис иштеҥкей улусты
Кӱндӱлеп, јаан макка кӧдӱрген.
Кремль ӧргӧӧзине алдырып,
Койчыга чолмонды ол берген.

Геройды кеен чаҥкыр Алтайда
Бастыра албаты кӱндӱлейт.
Теҥериде тӱмен јылдыстар
Койчыда чолмонго кӱйӱнет.

Шыраҥкай койчыныҥ чолмоны
Бийикте јылдыстаҥ јаркынду.
Јаан ишти бӱдӱрген ороонывс
Малчыга качан да быйанду.

ЈЫЛДЫС-КУРТТЫҤ КОЖОҤЫ

Сӧстӧри А. Ередеевтиҥ
Кӱӱзи А. Тозыяковтыҥ

Јайгы тӱнде јаркынду,
Јайым, тымык кӱйедим.
Кемиҥ ыраак јорыкту
Килеп сеге јарыйдым.

Кош кожоҥ:
Караҥуйга аспагар,
Карыкпай барыгар.
Тайгаларды ажыра,
Таҥдакка удура.

Кӧӧдий тӱнде јылдыстый,
Кӧҥжӱ јарып јадарым.
Кылга-тӱгим чокторлу –
Кӱӱнис берген, билерим.

Кош кожоҥ.

МЕН — ЧЕЧЕН АҤЧЫ

Сӧстӧри В. Качканаковтыҥ
Кӱӱзи В. Хохолковтыҥ

Билерер бе, аҥчы – мен.
Аҥ адарга, ой, чечен!
Аҥдап барза айуны
Јыга адып ол албай!
Ой, кайраканыс алгырды...
Кандый коркышту абаай!
Кӧк јарамас,
Кайдайын?
Айуны канай адайын?
Је, айу база аҥ ба ол!
Јӱктенерге ле чак-јобол.

Мактанбайдым, аҥчы – мен.
Аҥ аҥдаарга, ой, чечен!
Эмегенге тӱлкӱни
Јака эдип адалбай.
Ой, тӱлкӱнек сурт этти...
Јаканы да таштабай.
Кӧк јарамас,
Кайдайын?

Тӱлкӱни канай адайын?
Jе, тӱлкӱ база аҥ ба ол!
Сап ла сары таҥма бол!
Jарт айдадым, аҥчы – мен.
Аҥ адарга, ой, чечен!

Койон дезе jакшы аҥ,
Оноҥ артык аҥ да jок.
Ой, кайракан канайткан?
Уксаҥ:“Мен, мен – койонок”.
Кӧк jарамас,
Кайдайын?
Койонды канай адайын?
Jе, койон база аҥ ба ол!
Кылчыр ла кӧстӱ таҥма бол!

КОЙЧЫ КЕРЕГИНДЕ КОЖОҤ

Сӧстӧри К. Козловтыҥ
Кӱӱзи Б. Шульгинниҥ

Таҥ адар ӧй эмди де узак,
Караҥуй тӱнде ай кӧрӱнет.
Унчукпас кырларда, одуныҥ јанында,
Койчыныҥ уйкузы чек келбейт.

Чечектер јыдын кей экелет,
Јаратка суу толкузы тийет.
Койчыга колхозы укту малды берген,
Айдарда, ол ого иженет.

Терс салкын шуургантып табаргай,
Јаҥмыр јаап ӧзӧкти суулагай.
Је койчы малынаҥ качан да ырабас,
Ол малын јаҥыскан артырбас.

Таҥ адар ӧй эмди де узак,
Караҥуй тӱнде ай кӧрӱнет.
Унчукпас кырларда одуныҥ јанында
Койчыныҥ уйкузы чек келбейт.

ЈИИТ ПАСТУХТЫҤ КОЖОҤЫ

Сӧстӧри Л. Кокышевтиҥ
Кӱӱзи Б. Шульгинниҥ

Јееренимди минеле,
Јелдирип мен алайын.
Кызыл тӱлкӱ бӧркимди
Кыйа кийип алайын.
Чу, кӱрӱм!..

Пастух кӱни једип келт,
Барайын ба, кайдайын?
Кӧӧркий кыстар кӧп дежет,
Кӧрӧйин бе, кайдайын?
И-эх, кӧр алза кайдар!..

Элбиреде јайылган
Чечектерди кайкайдым!
Эбиреде чӧлдӧрдиҥ
Элбегин мен кайдайын!
Эге-э-эй!..

Байрам болгон колхозто
Бала-барка кӧп эмтир...
Табыштанган кыстарды

Талдайтаны кӱч эмтир!
Да-а… Кажызын алар?..
Јеерендерге минеле,
Јел алалы, кӧӧркийим.

Јаш тужында јерисле
Јарыжалы, ӱӱрейим!
Ку-у… Једиш!

Кыс баланы тӱнде мен
Качырып јӱре берерим…
Калык јууп тойымды
Калымы јок эдерим.
Э-эй, улустар! Тойго келигер!

ЧЕЧЕГИМ

Сöстöри И. Сайламанныҥ
Кӱӱзи Б. Шульгинниҥ

Кӱреҥ торко чечегим,
Кöлöткö сеге тийбезин.
Кӱӱним јеткен кööркийим
Азып јӱре бербезин.

Кош кожоҥ:
Ойым-ойым-ойойым,
Ойым-ойым, чечегим.
Ойым-ойым-ойойым,
Ойым-ойым, чечегим.

Кӱн јаркыны тийерде,
Кӱмӱш бӱри јаранат.
Јараш јыдыҥ тепсеҥде
Бажымайды каладат.

Кош кожоҥ.

Јараш бӱткен чечегим,
Јаантайын кӱнге јалтыра.
Јажына сени мен сӱӱйдим,
Јараш бӱткен чечегим.

Кош кожоҥ.

ТОЙЛОГОР

Сӧстӧри Б. Самыктыҥ
Кӱӱзи албатыныҥ

Ээртеп минген ол адыҥ
Ээр-токымы бек болзын.
Элдеҥ алган ол эжиҥ
Элен-чакка эш болзын.

Кош кожоҥ:
Тойлогорло, тойлогорло, тойлогор
Тогус кӱнге чыгара.
Јыргагарла, јыргагарла, јыргагар
Јылу таҥды адыра.

Јаскы кожоҥ јуртыҥа
Јаскы торко јайылзын.
Санааҥ салган эжиҥе
Айдыҥ чогы јарытсын.

Кош кожоҥ.

Кӱски конгон јуртыҥа
Кӱмӱш торко јайылзын.

Кӱӱниҥ салган эжиҥе

Кӱннинг чогы јарытсын.

Кош кожоҥ.

Эки агашка бӱр ӧскӧн –
Эркин јайдыҥ кӱни не.
Эки бала бириккен –
Эл јыргаган той ине.

Кош кожоҥ.

ЈИИТТЕРДИҤ КОЖОҤЫ

Сӧстӧри албатыныҥ
Кӱӱзи “Тойлогор” кожоҥдый

Эки агашка не керек?
Эҥилте базар бӱр керек.
Эр балага не керек?
Эш-нӧкӧри ол керек.

Кара агашка не керек?
Кайра базар бӱр керек.
Кыс балага не керек?
Кару нӧкӧр ол керек.

Кӱн билдирлӱ торко тон
Кӱнге оҥып ол калбас.
Кӱӱним јеткен кӧӧркийим
Кӱнинде келбей ол калбас.

Ай билдирлӱ мандык тон
Айга оҥып ол калбас.
Айдыжып тапкан кӧӧркийим
Айылдап келбей ол барбас.

АЙ СОНАТА

Сӧстӧри Ј. Белековтыҥ
Кӱӱзи Б. Шульгинниҥ

Ай јаркынду бу тӱнде
Ай јаркынын кӧрӧдим.
Ай јаркынла оронып,
Ай-кööркийди сакыйдым.

Амыр јаткан јеримле
Араай-араай алтайдым.
Ак сӱттий ап-ару
Амадулар санайдым.

Агаш-ташты аралап,
Ар-бӱткеним таныйдым.
Айдыҥ-кӱнниҥ алдында
Алтайымды алкайдым.

Аржан-кутук суузынаҥ
Амзап-амзап аладым.
Ак уйкулу мӧштӧрдиҥ
Ак јаҥарын тыҥдайдым.

Ай јаркынду бу тӱнде
Айга узак карайдым.
Алтайымды эркем чилеп,
Ак сагыштаҥ мактайдым.

КАРУ КАСПАМ

Сӧстӧри ле кӱӱзи К. Маймановтыҥ

Јайгы эҥирде јылдыстар койыза,
Јажынып ойноп, јылыйып каладыс.
Караҥуй тӱнде аза берзем,
Колымнаҥ тудуп ӱйдежип саладыҥ.

Кош кожоҥ:
Канайдайын, кару Каспам?
Ӧткӧн ойлӧрди эбиртип болбозым.
Канайдайын, кару јуртым?
Ӧткӧн јылдарды эбиртип болбозыс.

Сыйнымла кожо карындажымды
Ээчидип алып чыдап ӧскӧнис.
Балкашту јолыҥда суучактарыҥла
Јарыжып ла бис чыдап ӧстибис.

Кош кожоҥ.

Боочыларыҥа кыйралар буулап,
Бажырып сеге ӧдӱп барадым.
Бажы буурайган сениҥ уулдарыҥ
Быйанын айдып, ӧдӱп баргылайт.

Кош кожоҥ.

АЛАС

Сӧстӧри Т. Енчиновтыҥ
Кӱӱзи Б. Байрышевтиҥ

Чаҥкыр кабай Алтайым,
Чагана јытту тайгалар,
Чактаҥ арткан калыгым,
Чӧрчӧк айдар алыптар.

Айды солып кӱн чыкса,
Алкыш сӧзим айдарым.
Арчын агаш ӱзеле,
Алтай јерим алкаарым.

Кош кожоҥ:
Алас! Алас! Алас! Алас!
Ак Буркан-Алтайым!
Алас! Алас! Алас! Алас!
Айланайын, ак јаҥым!

Судур бичик ачылып,
Суда-јолыс табылар.
Алтын-Казык айланып,
Алтай ӱстин јарыдар.

Кӧзи чокту Кӧзӱйке
Кӧк айастаҥ тӱш келер.
Байан ошкош кӧӧркийин
Бай Алтайдаҥ ол табар.

Кош кожоҥ.

Аластаган ак јаҥыс
Алтайыста јаҥдалар.
Чактаҥ арткан калыгыс
Чӧрчӧктӧрин улалтар.

АЙ ЭСКИДЕ

Сӧстӧри ле кӱӱзи Б. Байрышевтиҥ

Нениҥ учун ай эскиде јылдызым ӧчӱп калат?
Нениҥ учун ай эскиде ай кулагын тартынат?
Нениҥ учун ай эскиде караҥуй болот?
Нениҥ учун ай эскиде јӱрегим кунук јӱрет?

Кош кожоҥ:
Ай эскиде – 3 катап
Јӱрегим кунук јӱрет.

Јаҥыс билген болзоҥ, мен сени канай сӱӱгем,
Јаҥыс билген болзоҥ, мен сеге ижен јӱргем,
Јаҥыс билген болзоҥ, сӱӱжим ајарбааҥ,
Јаҥыс билген болзоҥ, калас сеге иженгем.

Кош кожоҥ:
Билген болзоҥ – 3 катап
Мен сени канай сӱӱгем.

Мен билбезим, сен эмди кайда барган,

Мен билбезим, сен эмди кемге барган,
Мен билбезим, сен мени сӱӱгеҥ бе, јок,
Мен билбезим, сен эмди эзен бе, јок.
Кош кожоҥ:
Билбезим мен – 3 катап
Сен мени сӱӱгеҥ бе, јок.

Јӱрӱм јаҥыс катап берилерде,
бу јӱрӱмде не сӱӱбес,
Јӱрӱм јаҥыс катап берилерде,
ойноп-јыргап не јӱрбес,
Јӱрӱм јаҥыс катап берилерде,
сӱӱген кыска кожоҥдогор,
Јӱрӱм јаҥыс катап берилерде,
сӱӱген кысты ундыбаар.

АЛТАЙДЫ ЭЗЕП

Сöстöри К. Елемованыҥ
Кӱӱзи Б. Байрышевтиҥ

Рерих ӧдӧлӧ, кайкап јурап,
Јажыдын бедиреп таппаган Алтай.
Хемингуэй келерге суранып,
Једип болбогон амаду Алтай.

Кӱмӱш ӧзӧктӧр сӱрекей дежип,
Кӱйӱнип бичиген Радлов кайда?
Тыны ла каны Алтайыла тудуш,
Је бурулу сӱӱштӱ Гуркин кайда?

Адалар сӱнезиле эмди биригип,
Лазарь кандый ӱлгерлер чӱмдейт не?
Шакпыртту јӱрӱмнеҥ ончолоры ырап,
Алтайдыҥ ӱстиле учкулап јӱргӱлейт не?

Јуула јыгылган алтай эрлердиҥ
Сӱнелери эмди Алтайга јетти не?
Јажып билбес бу кату калыктыҥ
Алтайыс дешсе, ыйы не келет не?

Ӧскӧ талада јыгылган кижиге
Јажына кунугып незин јӱргӱлейт не?
Алтай јеринеҥ ырап барарга,

АЧЫНБА

Сӧстӧри ле кӱӱзи Б. Байрышевтиҥ

Мен сенеҥ ол тушта
Јакшы сурабаам, ачынба.
Байла, сакыгаҥ мени келер деп,
Мен келип болбоом, ачынба.

Кош кожоҥ:
Ачынба, ачынба, ачынба,
Јӱрӱм мени меҥдедет.
Бу чакпынду ӧйлӧрдӧ
Јолыбыс башка барган.

Чыккан кӱнигле
Сени уткыбаам,
Билбеечи болгом, ачынба.
Канча јылдарга сени сӱӱйдим деп,
Бир айтпаам, ачынба.

Кош кожоҥ.

Сени кӧрӧргӧ, амадап келгем,
Туштап болбодым, канайдар.
Је меге ойто айланар керек,
Мени сакып јат ӧтпӧӧн јолдорым.

КАРЛАГАШ

Сӧстӧри ле кӱӱзи Б. Байрышевтиҥ

Орой кӱсте мен сеге
Баштап ла туштагам.
Сӱӱжимниҥ темдеги деп,
Таҥ-Чолмонды сыйлагам.

Кош кожоҥ:
Таҥ-Чолмон бийикте,
Сӱӱгеним ыраакта.
Ады оныҥ Карлагаш,
Јаҥыс сени сӱӱгем, Карлагаш.

Ырыска јолысты
Таҥ-Чолмон јарыткан.
Ару сӱӱш ол кӱӱнзеп,
Јаркынын сыйлаган, сыйлаган.

Кош кожоҥ.

Таҥ-Чолмоным, бийиктеҥ
Јолымды сен јарытсаҥ.
Кӧӧркийим, ойто келзеҥ,
Ончо куштардаҥ сӱӱгеним Карлагаш.

Айдыҥ тӱндерде сеге

Јылдыстар сыйлагам.
Јаҥыс сени сӱӱрим деп,
Эрке окшойтом, окшойтом.

Кош кожоҥ:
Таҥ-Чолмон бийикте,
Сӱӱгеним ыраакта.
Ады оныҥ Карлагаш,
Јаҥыс сени сӱӱгем, Карлагаш.

КЫРЛЫГЫМ

Сöстöри ле кӱӱзи Б. Байрышевтиҥ

Таҥдакталып таҥ атты,
Тамырланып кӱн чагылды.
Бийик кајудаҥ суучактар шоркырайт,
Тöрöл јуртыма солундар јетирет.

Кош кожоҥ:
Кырлу, кырлу Кырлыгым,
Аржан суулу Кырлыгым.
Кырлу, кырлу Кырлыгым
Кӱннеҥ кӱнге, айдаҥ айга јаранат.

Тулайтыда Јаан-Боочы
Ада-энемниҥ байлу боочызы.
Јаан öзöктö иштеҥкей койчылар –
Тöрöл јуртымныҥ озочыл јиитгери.

Кош кожоҥ.

Тöрöл јуртымда тулаан ай,
Кырлык оозы – кöк-таман.
Айлар айланат, јылдар јылыжат,
Сӱӱнчи-ырысты биске экелет.

Кош кожоҥ.

ЈЕҤЕЛЕР

Сöстöри Ј. Унукованыҥ
Кӱӱзи Б. Байрышевтиҥ

Ак кöжöгö ары кийининеҥ
Јеҥе болуп јуртка алтаган.
Алтын-торко кебин кийинип,
Айыл-јуртты биске башкарган.

Кош кожоҥ:
Эй, эй, јеҥелер,
Ой, ой, јеҥелер.
Јеҥе болгон јеҥелер,
Јеҥелерге јеҥе јеҥелер.

Калыҥ јуртка биске келеле,
От камыскан кару јеҥелер.
Алкыш сöзин биске эзедип,
Алкыш-быйан биске јетирген.

Кош кожоҥ.

Киним јаҥыс чыккан акамды
Кöрӱп јӱрген кару јеҥелер.
Санаа берген биске таайымды
Килеп јӱрген кару јеҥелер.

Кош кожоҥ.

ТОПШУУРЫМ

Сӧстӧри ле кӱӱзи Б. Байрышевтиҥ

Мӧш агаштыҥ тӧзинеҥ
Ойып эткен топшуурым.
Јайа тӱшкен бу Алтайдаҥ
Алкап эткен топшуурым.

Ойно, ойно, топшуурым,
Кылдарыҥды килебе.
Ойгор чӧрчӧк айдып јадым,
Бир де сӧзим јастырба.

Таш корумга курчадып,
Јебрен Алтай тујырайт.
Корум ташты јастаныып,
Баатырларым уйуктайт.

Кайчыларым јуулыжып,
Кай чӧрчӧгин ойгортот.
Улу кайчы чӧрчӧктӧҥ
Баатырларым ойгонор.

Кӱмӱш ӱйген суркурап,
Аргымагыҥ бијелейт.
Кылыш-јыда јӱктенип,
Алтайыҥды эбирзеҥ.

Узун тӱндер ӧткӱре

Улу чӧрчӧк чӱмделет.
Кӱркӱреген бу кайдаҥ
Кабай Алтай јайканат.

Чаганалу агаштыҥ
Чаганазын кургатпа.
Эки кылду топшуурдыҥ
Эдиски ӱнин сен ӱспе.

Улу алтай баатырлар
Ундул калбазын, калак.
Јаш ӱйеге чӧрчӧгис
Артып калзын, ой калак.

УТКЫЫРЫҤ БА?

Сӧстӧри ле кӱӱзи Б. Байрышевтиҥ

Ыраак јолдор ӧдӱп барзам,
Кайра јанар кӱӱним бар.
Алтай калык алдынаҥ
Айдынып алзам, кайдар.

Узун тӱндер ӧткӱре мен
Кай чӧрчӧкти айдадым.
Алтай калык бистер деп,
Оморкоп јӱредим мен.

Кош кожоҥ:
Айланып ойто јанып келзем,
Уткыырыҥ ба сен?
Арып калган кӱӱн-санаамды
Јеҥилтериҥ бе сен?
Айланып ойто сеге келзем,
Уткып алзаҥ сен.
Кадын суу, Ӱч-Сӱмерим,
Сакып алзаҥ бу јаста.

Кунукчылду ол ойлӧрдӧ
Тӱженедим мен.
Аргымагым минеле,
Алтайыма јанадым.

Учуп барган ол турналар
Јолго мени кычырат.
Јаскы кӱӱктиҥ ӱнинеҥ
Ойгонодым ойто ло.

Кош кожоҥ.

ШЫРГАЙТЫ

Сöстöри Б. Кортиннинг
Кӱӱзи Б. Байрышевтинг

Чаҥкыр деген Шыргайтым
Чаҥкыр кейле тартынат.
Јажына сӱӱген Алтайым,
Јажына сени алкайдым.

Сорбу тöҥнöҥ кöргöндö,
Солоҥыдый туулары.
Сенеҥ ыраак јӱргемде,
Ундып болбос Шыргайтым.

Јер-Боочыда кыштулу
Тöртöн ӱйе уйазы.
Јажына јӱрген јерибис –
Беш ичиниҥ јылдызы.

КЕЛ МЕГЕ

Сöстöри Ј. Унукованыҥ
Кӱӱзи А. Трифоновтыҥ

Јӱректи оорыдып, сӱӱш табарза,
Ырыска томылып, кел меге.
Чоктолгон кöстöрдиҥ чогын јажырбай,
Кожо сӱӱнейин, кел меге.
Караҥуй тӱндерде кунукчыл эбирзе,
Уйкумды ӱзӱп, кел меге.
Тöжимде сысты јаба базып,
Учурлу сöстöрди мен табарым сеге.
Иженген најыҥ чöкöдип барза,
Ыйыҥды јажырбай, кел меге.
Буудакту јӱрӱмде јыгылып та турзаҥ,
Öрö öҥдöйип, кел меге.
Узунду-кыскалу јолдордоҥ эбирип,
Орой до болзо, кел меге.
Сакыбас сӱӱштиҥ комына алдыртсаҥ,
Адымды мениҥ ундып та салзаҥ,
Килебес јӱрӱмниҥ ачузы табарза,
Катап ла катап, кел меге.

ЧАКПЫНДУ ЈӰРӰМ

Сӧстӧри Ј. Унукованыҥ
Кӱӱзи Т. Модорованыҥ

Кару Алтайым, сеге бурылып,
Катап ла катап кожоҥымды баштайын.
Комыдал јогынаҥ јаҥыскан отурып,
Кару сӧстӧрди сеге айдайын.

Кайнаган јӱрӱмде азып та јӱрзем,
Бу јӱрӱмге быйаным айдайым.
Комыдап та јӱрзем, тарынба меге,
Алтайым бар деп алкышту јӱредим.

Јӱрӱмниҥ байлыгы та неде болбойтон?
Мениҥ байлыгым – кару калыгым.
Јӱректи ачу санаалар бийлезе,
Кӱӱнимди кӧдӱрер агару албатым.

Чечекке тӱҥейлеш јайылып јӱреле,
Чечекке тӱҥей ӱстӱртер кӱӱним јок.
Чакпынду јӱрӱмде индигип те турзам,
Чапкан ӧлӧҥдий, јыгылар кӱӱним јок.

Эртен ойто ло кӱнди эбиртип,
Элбек-элбек јолдорго чыгарым.
Эбирип келбес јылдарды эзедип,
Ӧлбӧс мӧҥкӱлӱ кожоҥды сыйлаарым.

КӰСКИ БЛЮЗ

Сӧстӧри ле кӱӱзи А. Енчиновтыҥ

Тӱжиме мениҥ
База кирбе,
Тӱштӱк јердиҥ
Кеткин кужы.
Уча берди
Сениле кожо
Эҥ баштапкы ару сӱӱжим.

Кош кожоҥ:
Ташту јердеҥ ӧскӧн чечек
Јараш кыска ол не тӱҥей?
Јe иженди ого калас,
Јe иженди ого темей.

Санаама кирет
Баштапкы тушташ.
Јаскы чечектий
Сен јараш болгоҥ.
Јe канайдар?
Бис эмди де јаш,
Јастыразы јок
Јӱрӱм, байла, болбос.

Кош кожоҥ.

АЛТАЙ ОЙНОТКЫЛАР

Сöстöри А. Енчиновтыҥ
Кӱӱзи Р. Саланхановтыҥ

Бузулган кӱндер буулары
Салымыс болуп тартылган.
Ада-öбöкö јаҥары
Топшуурым болуп эдилген.

Тартылган кӱндер буулары
Јӱрӱмис болуп тартылган.
Ийип ийген сöстöри
Икили болуп эдилген.

Јаткан кӱндер буулары
Јадыныс болуп тартылган.
Јаанамнаҥ уккан јаҥарым
Јадаган болуп эдилген.

Коштой öткöн кӱндердеҥ
Корумдар ошкош салымыс.
Јебрен чактаҥ айылчы –
Коо ӱндӱ комузыс.

КОМЫДАЛДУ САНАА

Сöстöри ле кÿÿзи А. Енчиновтыҥ

Кайыҥ агаштыҥ будагы
Касталганча, ол сынза – торт.
Тÿште болзо ол канадым
Јылыйганча, јыгылганча, öлзöм – торт.

Кош кожоҥ:
Астап калган ол албатым
Арбындалып ол öскöй не?
Аласталган ол Алтайыс
Артабастаҥ ол тургай не?

Јойгон агаштыҥ будагы
Јонылганча, ол сынза – торт.
Јокту, јойу ол басканчам,
Јоголып, јылыйып та калзам – торт.

Кош кожоҥ.

СЕГЕ

Сӧстӧри А. Енчиновтыҥ
Кӱӱзи Р. Саланхановтыҥ

Јайгы айас теҥеридий ару,
Јараш кебериҥ канайып ундылар?
Сен јогынаҥ бу јӱрӱм куру,
“Сӱӱйдим сени” деп айдып турум.

Таҥ атканча бичилген самарам
Та кандый неме: кычырзам – куру.
Апагаш кардый листоктыҥ учында
“Сени сӱӱйдим” деп сӧстӧр туру.

Салбар чачту кӱстиҥ салкыны
Алтын јалбрактарыла не ойноп туру?
Сыылаган тобракту салкындар ӧткӱре
“Сени сӱӱйдим” деп айдып турум.

Ӧткӧн ӧйлӧр шилдери ӧткӱре
Эрке кебериҥ кӧрӱп не турум?
Табыжы јок кинодый экраннаҥ
“Сӱӱйдим сени” деп айдып турум.

КӰН, КӰН, КӰНДИКӧРЗӧҤ

Сӧстӧри А. Енчиновтыҥ
Кӱӱзи Р. Саланхановтыҥ

Кӱн, кӱн, кӱнди кӧрзӧҥ,
Кӱрее: очок, От-Эне!
Тӧртӧн башту Кин-Умай
Кӱнле тудуш, оп куруй!

Ай, ай јаҥырза,
Одыҥды сен алкап сал!
Оттоҥ јаан неме јок,
Чӧӧк, Кайракан, чӧӧк, чӧӧк!

Суу, суу, шоркыраган
Аржан-кутук сууларыс.
Јӱрӱм берген сууларыс,
Эне болгон аржандарыс.

Эрте кӱсте кӱчи кирген
Кудай берген аржан суу.
Канча улус эмденген,
Баш ла болзын, Эне-Суу!

Јер, јер, јерди кӧрзӧҥ,
Јердеҥ калыҥ неме јок.
Јерди калас јӱктенбес,
Јердеҥ бӧкӧ неме јок!

Ары кӧргӧн аҥкылар –
Јердиҥ берген туулары.
Бери кӧргӧн мӧҥкӱлер –
Кудай берген кырлары.

Кӧрзӧм-кӧрзӧм кӧрӱнбес
Кей јогынаҥ – салкын јок.
Тутсам-тутсам тудулбас
Кей јогынаҥ – јӱрӱм јок.

Чапсам-чапсам чабылбас
Кей јогынаҥ – куйун јок.
Кессем-кессем кезилбес
Кей јогынаҥ – јӱрӱм јок.

ТӦРӦЛИМ

Сӧстӧри В. Майхиевтиҥ
Кӱӱзи Р. Саланхановтыҥ

Кан-Алтайдыҥ тӱбинде,
Кош аркалу тууларда
Эне-Јердиҥ эдегин
Эбире кӧрзӧм – элбегин.

Кош кожоҥ:
Эне чӧлим, эки ыйыгым,
Эре-Чуйым – эрјинелӱ алтайым.

Шоркырап аккан сууларлу,
Арчын јытту кобылар.
Јайда-кышта кӱн чалыган
Мӧҥӱн башту мӧҥкӱлер.

Кош кожоҥ.

Јайдыҥ кааҥ тӱжинде
Кой тебелеер кош терек.
Узун чӧлдиҥ тӱбинде
Узун-Талдыҥ бай терек.

Кош кожоҥ.

САЙЛУГЕМ

Сӧстӧри Артур Майхиевтиҥ

Кадышкандап јӱретен
Кара-Кају – кайыр туу.
Јерлик ӧлӧҥ ӧзӧтӧн
Јыш агашту Какпак туу.

Јуҥма мӱӱзин јаҥыган
Јар-Кайаныҥ таштары.
Сала берзеҥ ундылбас
Сайлугемниҥ тайгазы.

Кош кожоҥ:
Сайлугем – аржан суулу тууларым,
Сайлугем – арчын јытту алтайым.

Мӧҥӱн сайлу кузуктар
Мӧштӱ-Белтир ӧзӧктӧ.
Кӧс кылбыгар чечектер
Кош-Аркада, Кӧӧмӧйдӧ.

Кӱн чогына кайылбас
Комдыйактыҥ мӧҥкӱзи.
Јӱре берзеҥ ундылбас
Сайлугемниҥ тайгазы.

Кош кожоҥ.

ЭНЕ

Сӧстӧри А. Майхиевтиҥ

Ыш чӧйилет тумантып,
Энем тартат каҥзазын.
Јаш јӱрӱмин сананып,
Энем баштайт куучынын.
Кату ӧйлӧр болгон деп,
Энем айдып уур тынат.
Катап каҥзы камызып,
Энем араай кунугат.

Кош кожоҥ:
Ӧткӧн ӧйлӧр ыраакта,
Карыкпагар, кару эне.
Эрке уулаар јанаарда,
Кунукпагар, кару эне.

Шыралу јӱрӱм угала,
Ӧксӧп ачу ыйладым.
Энемниҥ колын тудала,
Буурыл бажын сыймадым.
Тартып салган каҥзазын
Энем чогын кактады.
Карыкчалду куучынын
Энем араай божотты.

Кош кожоҥ.

КӦГӰДЕЙ

Сӧстӧри Тамара Садалованыҥ
Кӱӱзи Ӧлӧштӧй Тадиновтыҥ

Аҥчылардыҥ чечени
Баатыр бӱткен Кӧгӱдей.
Кӧк айастыҥ тӱбине
Чыкканыҥ не, Кӧгӱдей?

Улу керек бӱдӱрип,
Ӱстӱгип јӱрӱ дегежин.
Уур буудактар ӧдӱп,
Бойын ченеди дегежин.

Кош кожоҥ:
О, Кӧгӱдей, Кӧгӱдей!
Салымыҥ сениҥ каргышту.
Ӱч мыйгакты сӱрӱшпей,
Токто, санан, Кӧгӱдей!

Бӱдер эди амадууҥ.
Аҥчылардыҥ ады-чуузын,
Мергендердиҥ угы-тӧзин
Уйатка салдыҥ, Кӧгӱдей!

Кырып салган аҥ-куштыҥ
Бурузына канай турарыҥ?
Балу аткан мыйгактыҥ
Кыйынын канай кӧрӧриҥ?

Кош кожоҥ.

Јылдыс болгон мыйгактар
Јер-алтайына тӱшкей ле.
Јаҥы торныккан чаaптар
Мӱӱстерине кӱн ойноп,
Эзен-амыр јӱргей ле.

Кош кожоҥ.

КÖК БÖРӰНИҤ КОЖОҤЫ

Сöстöри ле кӱӱзи Ö. Тадиновтыҥ

Мöш бажында јылдыс ӱргӱлейт,
Кунуккан кожоҥныҥ ачузы,
Сок јаҥыс кайаныҥ чöкöгöн улыжы,
Јылыйган јайымныҥ сызы.

Тайга-таштарда кожо чыкканыс,
Чöлдöр бистиҥ кабайыс.
Кату салымда бирлик болгоныс,
Бистиҥ кожоҥыс јаҥыс.

Канай баштарыс айланган јеҥӱдеҥ,
Учат јайымжу ӱӱрлерис.
Агару чеберлейт јеткер-тӱбектеҥ
Кöк Бöрӱ – јебрен энебис!

Керсӱ ле алгыр, коркыырын да билбес
Улу Бöрӱниҥ балдары.
Куру ичеенге канай экелбес
Карыжып калган јолдорыс.

Кош кожоҥ:
Сен кайда, карындажым, унчыксаҥ!
Бис сени сакыйдыс, сакыйдыс.
Сен кайда, карындажым, бурылзаҥ!
Бис сени сакыйдыс.
Эјелер истери кайда јылыйды?

Кайда кайылды јаш ӱндери?
Чактыҥ салкыны санаадаҥ ӧчӱрди
Эне айткан сӧстӧрди.

Јайым чӧлдӧрдӧҥ лӧ бийик туулардаҥ
Узак ӧйлӧргӧ ырадыҥ.
Јылу тӧжӧктӧҥ лӧ кертик курсактаҥ
Камаанду болуп јӱрединг.

Ийттерге согушта канайып јеҥдирттиҥ,
Угы-тӧзиҥди эске алынбас.
Ар-бӱткенниҥ јаҥдарын алтадыҥ,
Сен эм ийт те, бӧрӱ де эмес!

Кош кожоҥ.

Мӧҥкӱ карларды кӱнбадыш чокторы
Јалап јадат туулларда.
Бистиҥ јайымыс ыраакта кайылды
Адакы бӧрӱниҥ канында...

КАН-АЛТАЙ

Сӧстӧри А.Чынаттың
ла Ӧлӧштӧйдиҥ
Кӱӱзи Ӧ. Тадиновтың

Бийик кырдыҥ эдегинеҥ
Бијелеп тӱшкен кайыҥдар.
Чечек-јӧӧжӧзи јайрадылган
Солун јытту јалаҥдар.

Кайран Алтай јаражы
Кадын суула айдылган.
Кылду топшуур ӱнинеҥ
Кӧскӧ келип эбелген.

Мӧш будагына илинген
Мӧҥкӱ кардыҥ кожоҥы.
Маарајып койлор маҥтаган
Меесте орык јолдоры.

Цвети всегда, Хан-Алтай,
Воспетый Катунью рекой!
И в кедре могучем твой голос
живой,

ОРЫК ЈОЛДОР

Сӧстӧри А. Чынаттыҥ
Кӱӱзи Ӧ. Тадиновтыҥ

Эртен эрте турала,
Ак јаланга чыгарым.
Чалындарды ойгозып,
Чечектерди јайкаарым.

Ӧлӧҥдӧрдиҥ јыдынаҥ
Эзирип мен каларым.
Эрте кӱнниҥ чокторын
Кырлаҥдарла сӱрерим.

Кош кожоҥ:
Орык јолдор учынаҥ
Јаш тужымды кӧрӧрим.
Оролып барган кобыда
Карасудаҥ ичерим.

Тӱн киргенче јӱреле,
Јылдыстарды уткыырым.
Сары айды ээчидип,
Айлымга мен јанарым.

Кош кожоҥ.

КӰСТИҤ ЈААШТАРЫ

Сӧстӧри А. Чынаттыҥ
Кӱӱзи Ӧ. Тадиновтыҥ

Эрте кӱстиҥ јааштары
Јабынчыла бијелейт.
Кунукчылду табырап,
Кӧзнӧккӧ келип согулат.

Кош кожоҥ:
Саргарып калган јалбрактар, јалбрактар
Санааркап јерде јаткылайт.
Салактадып баштарын, баштарын
Теректер јаашка јунгылайт.

Тӱнде тӱӱлген санаалар
Тӱште амыр не бербейт?
Кунукчылду јааштарла
Кубулып катап не келет?

Кош кожоҥ:
Кӱски салкын калактап, калактап,
Кижиниҥ јӱрегин јандырат.
Јабынчыла тадырап, тадырап,
Јӱрекке јаштар не тамат?

ОЙТО ЛО КӰС

Сöстöри К. Кергиловтыҥ
Кӱӱзи Ö. Тадиновтыҥ

Ойто ло кӱс,
Ойто ло кӱс.
Оромдор јӱзи
Боро ло ӱлӱш.

Эмикке илинип,
Салкын улыган.
Санааркаштаҥ улам,
Агаштар саргарган.

Ойто ло кӱс,
Балкаш ла јааш.
Кӱйӱп калды
База бир јаш…

Зонтиктерлӱ улус
Соокко коркойгон.
Омок кӱӱлердиҥ
Бийлежи божогон.

ÖСКÖН ЈЕРИМЕ

Сöстöри А. Тенгерекованыҥ
Кӱӱзи Ö. Тадиновтыҥ

Кадын сууныҥ јанында
Чыккан-öскöн јерим бар.
Кал кичинек тужымда
Кандык каскан изим бар.

Кош кожоҥ:
Карагай öскöн јеримге
Кайра јанып барарым.
Ак чечегин ӱзеле,
Ажузына саларым.

Кöгöргöн ару јеримде
Кöкип, сӱӱнип јӱгӱргем.
Теҥериниҥ тӱбинде
Учкан кушка сӱӱнгем.

Кош кожоҥ.

Тӱште санаам – јеримде,
Тӱнде јерим – тӱжимде.
Эне ару Алтайым
Сӱрин кöрӱп алайын.

Кош кожоҥ.

АЙЛАНАЙЫН

Сöстöри Я. Янкиновтыҥ
Кӱӱзи Ö. Тадиновтыҥ

Ай јандырткан кöстöриҥ јажытту,
Јиргилјин кеберлӱ сöстöриҥ канатту.
Эрдиҥде сениҥ сӱӱштиҥ ырызы
Олјолоп ийет уулчактыҥ сагыжын.

Кош кожоҥ:
Айланыйын, сыргалјын кöстӱ кызычак!
Кöрӱжиҥнеҥ сениҥ јӱрегим кöмӱлет.
Караҥуй ла узун тӱндердиҥ учында
Астыккан ырызым кöзиме кöрӱнет.

Кандый јараш тӱш јерим кечеги,
Је бӱгӱн какшады јӱрӱмниҥ чечеги.
Байзыҥ санаамда јабылу кыс кебер
База ла база каран ла келер.

Кош кожоҥ.

Качан айрылыш биске келгенде,
Ал-сагыжым мениҥ энделди.
Качан јанымда кöстöриҥ суркураар?
Јылдыстар чокторын кайда јандырар?

Кош кожоҥ.

ЈАҤЫ ЈЫЛДЫҤ ТӰНИНДЕ
(романс)

Сӧстӧри Л. Кокышевтиҥ
Кӱӱзи Ӧ. Тадиновтыҥ

Кӧгӧрӧ тоҥгон јылдыстар
Кӧзнӧгимнеҥ кӧргӱлейт.
Јаҥы јылды тӱженип,
Јаан теректер ӱргӱлейт.

Улус ла улус, јолдо кар
Узак, узак кыјырайт.
Јыл уткыган јылдыстыҥ
Кожоҥы ыраак угулат.

Јаҥы јылды бу тӱнде
Јаҥыскан уткып отурым.
Тызырап кӱйген одынды
Тыҥдап калган отурым.

Айакка урган аракы
Ӱлгериме тӧгӱлет.
Ундылып калган сӧстӧриҥ
Јӱрегимде ойгонот.

Јылу, јылу кӧргӧн кӧстӧриҥ
Јылдыстый ӧчӱп јоголот.
Ыраак, ыраак кару нӧкӧрим,
Ырысту бол деп айдайын.

ЮРИЙ КАРАБАШЕВТИҤ РЕПЕРТУАРЫНАҤ

КОЖОҤЫМ, ЫЙЛА АРААЙ ТЫМЫКТА

Суу кырында кайыҥдарда,
Ӧчӧмик от јанында,
Чечекке кӧмӱлген айаҥда
Кичинек колдорыҥды
Јылыда окшоп турганым,
Јӱк ле сыйлаган јуругыҥда.

Кош кожоҥ:
Тӱндий чачтарыҥ, кӧлдий кӧстӧриҥ
Санаамнаҥ мениҥ бир де чыкпайт.
Кожоҥым, ыйла араай тымыкта
Јӱк ле сӱӱген бир кызычакка.

Бозоргон бозом эҥирде
Бедиреп база келедим.
Суу кырында кайыҥдарга
Јӱрегимде иженедим.
Јылу сӧстӧрди талдайдым,
Ӱлгеримди сеге чӱмдейдим.
Суу кырында јолыксаҥ сен,
Сӱӱйдиҥ бе мени, айтсаҥ сен.

Эмезе тымык эҥирде
Јӱрекке толо сӱӱнчилӱ,
Эмезе јылу каткылу
Удура базып келзеҥ је сен…

Кош кожоҥ.

ЭЗЕН БЕ, ЭКЕМ

Канайдар, јe база салымга ачынадым,
Каруу јок сӱӱжиме эмди кунугадым.
Јотконду јӱрӱмде јолыҥа јолыгарым,
Эзен бе, экем! Эзен!

Эзен бе, экем, эзен бе, экем,
Эҥирлер сайын
эригип јолыҥда сакыйдым.
Эзен бе, экем, эзен бе, экем,
Эзирик немедий,
энчикпей алдыҥда турадым.

Карыкчал санаалар каткыга јеҥдиртип,
Калактап учты ба?
Байла, јастыра јӱрӱмде
Јӱс башка јӱректе кунукчыл…
Јe тӱҥей ле эзен, экем!

САКЫП ЈАДЫМ

Јаратта кайыҥдар јайканыжып турза,
Чалынга чечектер эркеледип јатса,
Куштарым ӱндежип јаҥарлап баштаза,
Сакып јадым сени, сакып јадым.

Кош кожоҥ:
Эҥирде эрке салкын ойнозо,
Бийиктеҥ алтын Айым јарытса,
Сакып јадым сени, сакып јадым сени.
Таҥ атканча јаныҥа отурып,
Карыкпаган Айдыҥ ашканын кӧрӱп,
Эртенги эҥирде
Келериҥди сениҥ сакып јадым.

Арып калган Кӱним јажына берзе,
Оморкок булуттар јаҥмырлап баштаза,
Јаҥмырдыҥ алдына јаҥыскан турала,
Сакып јадым сени, сакып јадым.

Кош кожоҥ.

ӦЧӦШ
(кокыр кожоҥ)

Кара кырдыҥ бажынаҥ
Кайра ойто баспазым.
Килиҥ кара кӧзиҥе
Килеп кайра кӧрбӧзим.

Кара сууныҥ кечӱзин
Калактабай кечерим.
Кату јӱрӱмниҥ јолдорын
Каткырганча ӧдӧрим.

Келин кыстар туштаза,
Кийнинеҥ истеп барарым.
Кеберлӱзи табарза,
Кӧп сананбай аларым.

Эмезе бир тымыкта
Эске сени аларым.
Карыкчалду санаамда
Катап сени санаарым.

Чулмус ӧйим ӧткӧнчӧ,
Чынаркабай јӱрерим.
Чын ла болзо учында
Карыганым сезерим.

ЈАЙЫМ САЛКЫН

Кӧлдиҥ ӱстинде салкын араай ойноп јаткан.
Меге ол тушта он тогус болгон.
Ол јаратка сенле кожо отурарга,
Јӱрегим бадырбай меҥдеп келген эдим.

Јайым салкын кожоҥын учурлап,
Муҥ сӧстӧрди биске сыйлап берген.
Ол тушта кеен јайым куштар чылап,
Санааларыс јайым уча берген.

Эмдик салкын кӧлдиҥ ӱстинде кожоҥ јайып,
Суу толкузын јаратка не согот?
Эрке эзинге эркеледип отурадым,
Је эзирик меге тӱҥей ле кӱч.

Кару айткан сӧстӧриҥ сананып,
Калганчы чӧӧчӧйди ичип салдым.
Кайра келбес ӧйлӧргӧ ачынып,
Керек јок санаага кирип калдым.

Кӧлдиҥ ӱстинде салкын араай ойноп јаткан.
Меге ол тушта он тогус болгон.

Ол јараттаҥ сениле кожо таҥ адарда,
Салым эки башказын сестибис, экем.

Јайым салкын јайым јаҥарлаган.

“АМАДУ” ӦМӦЛИКТИҤ РЕПЕРТУАРЫНАҤ

ШЫРКАЛУ ЈӰРЕКТИҤ КОЖОҤЫ

Сӧстӧри Л. Кокышевтиҥ
Кӱӱзи Б. Каятовтыҥ

Тӱш јеримде ачу мен ыйлагам,
Сен эҥчейип јанымда отургаҥ.
Тӱштӱк јылу талада эмтирис.
Тӱш јеримде менеҥ сен сурагаҥ:

Кош кожоҥ:
Шыркалу јӱректи неле јазар?
Шыралу учурын не деп айдар?
Бойымнаҥ качып, мен кайда барарым?
Учында, байла, мен јаҥыскан каларым.

Тӱштӱк јылу таладаҥ
Јанар кӱӱним торт ло келбей турат.
Кӧпӧгӧш јайканган талайда
Кӧбӧлӧктий керептер јайканат.

Кош кожоҥ.

КАРА КӦСТӰ КЫС

Сӧстӧри ле кӱӱзи Б. Каятовтыҥ

Кара суучактыҥ јанында
Сени сананып токтогом.
Кайыҥаш араай шуулаарда,
Сени деп бодогом.

Кош кожоҥ:
Кара кӧстӱ кыс, кыс, кыс,
Мени неге кыйнайдыҥ?
Јӱрегимде сӱӱш, сӱӱш, сӱӱш,
Оны неге јаспайдыҥ?

Јол јанында балтырган
Бажын айрып јайканган.
Кара кӧстӧр бу тыны,
Јылузы кайда јылыйган?

Кош кожоҥ.

Кӱзӱҥидий јиит ӱниҥди
Суучакка неге тӱҥдедим?
Кайыҥаштый коо сыныҥды
Тӱндерде мен тӱжендим.

Кош кожоҥ:
Кара кöстӱ кыс, кыс, кыс,
Тууразында турадыҥ.
Ј̌ӱрегимде сыс, сыс, сыс,
Чикезин не айтпайдыҥ?

ЭЗЕН БОЛЗЫН

Сöстöри ле
кӱӱзи Б. Каятовтыҥ

Эзен болзын, эзен болзын,
Эзен болзын, öскöн јерим.
Эзен болзын, эзен болзын,
Эзен болзын, Чибидим.
Эзен болзын, эзен болзын,
Эзен болзын, эски турлум.
Эзен болзын, эзен болзын,
Эзен болзын, Эре-Чуйым.

Эзен болзын, јебрен туум,
Эзен болзын, Казык суум.
Эзен болзын, эзен болзын,
Омок-седеҥ нöкöрлöрим.
Эзен болзын, эзен болзын,
Сӱӱжим болгон кööркийим.
Сары кöстӱ тымык кӱнде
Сени база сакыбазым.
Туйук јыштый кабактарга
Туйказынаҥ кайкабазым.

Элес эткен солун салкын
Эжигиҥе токтобозын,
Экпинделген эриндерди
Эмди база окшобозым.

Јердиҥ ӱстиле эбирип,
Јеримге мен јаныксагам,
Јерлик кӧстӧргӧ эригип,
Кӧӧркийимди сакыгам.

Ӧткӧн јӱрӱмниҥ јолында
Колыҥ јаҥып туруп калгаҥ.
Кӱч јӱрӱмдӱ ээн јалаҥда
Артып калгаҥ сен јаҥыскан.
Теҥеридеги кӱмӱш ай
Бӱгӱн та не де карыкты.
Теермендий тӱрген айланган
Јӱрӱмнеҥ мен де арыдым.

"АР-БАШКУШ" ӦМӦЛИКТИҤ РЕПЕРТУАРЫНАҤ

КАР АЙЛАНАТ

Сӧстӧри: К. Ельдепованыҥ
Кӱӱзи: Э. Кеденованыҥ

Кар айланган бу кышта,
Катап сеге туштайдым.
Кырутып калган јаканга,
Колымла тийип турадым.

Кош кожоҥ:
Кар айланат, айланат,
Кирбигиме илинет.
Кӧрзӧҥ, экем, јакшызын,
Карычактар учкулайт.

Араайын јааган кӧбӱ кар
Амадузыла байланат.
Айдылбаган сӧстӧрим
Јӱрегиме томылат.

Кош кожоҥ.

Кар айланган бу кышта,
Катап сеге туштайдым.
Кырутып калган јаканга,
Колымла тийип турадым.

БАШТАПКЫ СӰӰШ

Сӧстӧри В. Ядогаевтиҥ

Јаш јӱрегим кыйнаган
Јасла кожо сӱӱш келген.
Кыс сӱӱнип каткырган,
Уул сӱрнӱгип эриккен.
Јолыгарга јол таппай,
Јаҥыс ла Айга айдынган.
Јылдыстарга ол араай
Кыстыҥ адын адаган,
Јӱреги дезе сыстаган,
Јӱзи кенейте кунуккан.
Эҥирлер сайын кыйналган,
Эрикчил ӧйлӧр башталган.
Је тымык бир эҥирде
Кыстыҥ колын сураган.
Туштажуныҥ кереезине
Јаскы чечек сыйлаган.
А баштапкы сӱӱш бийиктеҥ
Баштактанып каткырган.

Уулдыҥ кӱӱниле ойноп,
Тууразынаҥ кӧр турган.
Је кыс дезе болбогон,
Уулдыҥ сыйын албаган.
Сӱӱш мында ла божогон,
Је уулды узак кыйнаган.

Баштапкы сӱӱшке бӱтпегер –
Јаш јӱректер ойыны.
Эрке де сӧскӧ бӱтпегер –
Эрте јастыҥ сооды.

СӰӰГЕНИМЕ

Сӧстӧри С. Сартакованыҥ
Кӱӱзи Э. Кеденованыҥ

Јӱрегим оорыйт, канайдар,
Ол бир эҥирде тушташтаҥ.
Кара кӧстӧриҥ мелтиреп,
Сӱӱжиҥ ачсаҥ сен меге.

Кош кожоҥ:
Јаланҥда чечекти
Сен меге сыйлагаҥ.
Колымнаҥ тудала,
Сӱӱгеним деп айтканҥ.

Канча эҥирлер ле тӱндер
Јаҥыс ла сени сакыйдым.
Кара кӧстӧриҥ мелтиреп,
Кӧӧркийим, меге сен келзеҥ.

Кош кожоҥ.

ЈОНЛО ЈАБА ЈӰРЕЛЕ

Јонло јаба јӱреле,
Јолыгыжар кӱӱним бар.
Айры јолдор бажыла
Айланып келер кӱӱним бар.
Јаш ла öктöм тужымда
Јӱрӱп алар кӱӱним бар.
Албаты-јонныҥ алдына
Айдып салар сöзим бар.
Кожоҥымныҥ кӱӱзи
Божоголок эм тура.
Ӱлгеримниҥ јолдыгы
Ӱзӱлгелек эм тура.
Јӱрегим тартылган јерлерге
Јӱреерер эдим эмди ле.
Бууныкканым чечеле,
Бурылып келер эдим не.
Јӱрегим чебер ле кööрöм –
Чеденге мени тутпагар.
Бу чеденниҥ ичинде
Меге тапчы, оҥдогор.

УНДЫП САЛ

Кöп нени де айтпазым,
Суракту кöрбö.
Кийнинҥнеҥ мен барбазым,
Меҥдеечи болбо.
Кожо болгон ӧйлӧрис
Ундылып калгай.
Јаш чечектий јӱрӱмис
Таҥынаҥ баргай.
Сӱӱжимди сен тепсеп салгаҥ,
Сӱӱжимди сен оҥдобогоҥ.
Јӱрегим сеге сооп калган,
Јалбышту сӱӱжим ӧчӱп калган.
Бир де эмеш алдыҥда
Буруум мениҥ јок.
Куру сӧстӱ болгоныҥ
Сен билгеҥ, та јок.
Јолымла јӱре берзем,
Сен јаман айтпа.
Јӱрӱмде јыгылып јӱрзем,
Калас каткырба.
Сӱӱжимди сен тепсеп салгаҥ,
Сӱӱжимди сен оҥдобогоҥ.
Јӱрегим сеге сооп калган,
Јалбышту сӱӱжим ӧчӱп калган.

МАРИНА САКСАЕВАНЫҤ РЕПЕРТУАРЫНАҤ

КАРАҤУЙ ЭҤИРДЕ

Сöстöри К. Ельдепованыҥ
Кӱӱзи Э. Кеденованыҥ

Караҥуй, караҥуй, караҥуй эҥирде
Карарып кӱйген кару кöстöр.
Ай алдында телекей ӱстинде
Айдылган, айдылган эрјине сöстöр.

Кыскылтым, кыскылтым,
кыскылтым эҥирде
Кару кöстöргö катап јолыктым.
Канатту санаалар кöксимди ээледи,
Кайран сӱӱжимниҥ јалбыжы јайылды.

Караҥуй, караҥуй, караҥуй эҥирде
Каткырып кöргöн кару кöстöр.
Ай алдында, телекей ӱстинде
Айланган, айланган тымык кырлар…

КӦК-ТАМАН

Сӧстӧри ле кӱӱзи албатыныҥ

Кӱн чалыйт, чалыйт, чалыйт,
Кӧк-тамандар јайылат.
Ол јарыйт, јарыйт, јарыйт,
Јасла кожо сӱӱш келет.

Кош кожоҥ:
Кӧк-таман деп чечекти
Сеге сыйлап берейин.
Јаскы ару сӱӱжиске
Ол јаркынын јарытсын.

Кӧк-таман деп чечектер
Јас ла келзе јайылар.
Јиит јӱректер кожоҥы
Кобы сайын чӧйилер.

Кош кожоҥ.

Сениҥ јараш кебериҥ
Јиит јӱрегим сыстадат.
Кӧк-таман деп чечектиҥ
Јараш јыды јытанат.

Кош кожоҥ.

ТУРНАЛАР УЧАТ ЎСТИМЛЕ

Сӧстӧри К. Ельдеповныҥ
Кӱӱзи Э. Кеденованыҥ

Јергележе тизилип,
Јаш јӱрегим јайнадып,
Јуртыма ачу кыйгырып,
Канаттарыла кей чейип,
Уур турналар учкулайт,
Ўстимде уза-ак айланат...
Турна, турна, турналар!
Та нени айдып туругар?
Торт оҥдобой кунуктым,
Тегине ле тур калдым.
Канатту болзом эмди ле
Кожулар эдим слерлерге.
Кӧксимдеги кунукты
Кыйгырар эдим чыгара...
Турна, турна, турналар!
Токтоду јоктоҥ учугар.
Кӧстӧп алган талага
Кӧнӱ капшай једигер...
Турна, турна, турналар!
Ырысту болзын јолыгар.
Эзенде эрте келигер,
Эрке ӱним тыҥдагар.

УУЛЧАГЫМ

Сöстöри ле кӱӱзи М. Саксаеваныҥ

Ончо уур санааларданг,
Ј̈ӱрегимде сыстарданг
Јаҥыс ла сен јазатаҥ,
Эрке мениҥ уулчагым.
Сениҥ эрке ӱнигнеҥ,
Јажыркаган кӱӱнигнеҥ
Јӱрегимде сӱӱнчилӱ,
Кееркемјилӱ каткылу.

Кош кожоҥ:
Уулчагым, уулчагым,
Эрке мениҥ уулчагым.
Јаактарыҥды бери тут,
Эрке окшоп салайын.

Баштактанып јӱгӱрзеҥ,
Айылда кӱн тийгендий.
Ыраактагы јаш тужым
Меге ойто келгендий.
Телекейдий сӱӱжимди,
Ару, бийик кӱӱнимди
Берейин сеге, уулчагым,
Эркем, сӱӱнчим, ырызым.

Кош кожоҥ.

АЛЕКСАНДР БЕБИННИҤ РЕПЕРТУАРЫНАҤ

КАЙДА БИСТИҤ ОН АЛТЫ ЈАЖЫС?

Кайда бистиҥ он алты јажыс?
Кайда айас сӱӱнчилӱ тужыс?
Качан ырысту колыстаҥ тудужып,
Кӧкип јӱрӱмге удура барганыс.

Кайран јылдар, кайран ӧйлӧр
Ойто бурылып келбес, нӧкӧрлӧр.
Јиит тужыс, бала тужыс –
Јажын чакка чаҥкыр ӧйлӧр.

Бӱгӱн ойто кайра бурылып,
Бийик-бийик ажулар ажып,
Бала тужым ӧткӧн јерлерге
Базып келдим араай кунугып.

Чолушпа тымыкта арааййын агат,
Алтын-Кӧлдӧҥ суузын апарат.
Карган терек ол ло бойы
Кандый да тереҥ санаалар сананат.

Карган терек – ончозын кӧрӧӧчи,
Канча ӱйениҥ салымын керечи.
Ӧйлӧр ӧдӱп, јылдар јылыжар,
Катап јӱрегим сеге бурылар.

СОЛУН-АЙ

Сен оҥдозоҥ,
Мен сени сакыйдым.
Бийик туулар бажында
Санааркап мен
Адыҥды адайдым,
Эҥир-Јылдыс кӱйген тужында.

Солун, Солун, Солун, Солун-Ай,
Колдорыҥды сен берзеҥ.
Солун, Солун, Солун, Солун-Ай,
Бек тудайын!
Солун, Солун, Солун, Солун-Ай,
Јаактарыҥды сен берзеҥ.
Солун, Солун, Солун, Солун-Ай,
Эрке окшойын!

Алтай адыҥ
Соныркап адайым:
Солун, Солун, Солун-Ай.
Адыҥ адап,
Оморкоп јӱредим,
Солун, Солун, Солун-Ай.

ТООРЧЫГАШ

Ӧскӧ јерге барып
Астыгып јӱреле,
Ӧскӧн јеримди мен
Сананып јӱредим.
Таҥ атса, тышкары
Тоорчыгаш ӱндензе,
Коологон ӱниненҥ
Алтайым санайдым.

Ӱниҥнеҥ сениҥ
Чаҥкыр Алтайым кӧрӱнет.
Кӧк кӧстӱ кӧлдӧри
Јалтырап јаткылайт.
Элбек ӧзӧктӧр
Эдиски тарткылайт,
Алтайым санаамда эбелет.

Тоорчыгаш ӱниле
Алтайым ойгонот,
Айылдар ӱстиле
Ыштар чийӱ чийет.
Кожоҥдо, тоорчыгаш,
Кожоҥдо, кӧӧркийек.
Јӱрегиме тийет
Ӱниҥ сениҥ јараш.

САКЫЙДЫМ

Катап ла јаратта,
Аҥылу јеристе,
Кунугып сени мен
Сакыйдым, сакыйдым.
Ӱстимде јылдыстар
Сӱӱнчилӱ имдежет.
Олорго сӱӱжимди
Јажыт јок айдадым.

Мен сакыйдым сени, сакыйдым,
Амадап сени сакыйдым.
Јаҥыс ла јылдыска айдадым,
Канайып сӱӱгем,
Канайып сӱӱгем,
Канайып сӱӱгем
Айдадым.

Ӧскӧ кӧӧркийди
Сен јаратказ.
Сӱӱжимди бадырбай,
Ыйладым,
Ыйладым.
Јылдыстар имдежет:
Ыразаҥ јараттаҥ,
Јарты јок сӱӱжиҥди
Иженип сакыйдыҥ.

ТЫМЫК ЭҤИРДЕ ЈАРАТТА

Тымык эҥирде јаратта
Јаҥыскан отурым.
Тынып-тынбай тымыкта
Ӱлгерлер чӱмдейдим.

Поэт эмезим, канайдар,
Јӱрегим албадайт.
Бадышпаган санаалар
Чаазынга салылат.

Араай, кайда да кунукчыл
Чурана угулат.
Астыгып калган сӱӱжине
Уулчак кожоҥын учурлайт.

Куулгазынду бу кӱӱнеҥ
Јиит тужым эбелет.
Айланып ӧткӧн ӧйлӧрдӧҥ
Карыкчал экелет.

Качан да база бир уулчак
Сӱӱгенин сакыган.
Сууныҥ јанында отурып,
Кожоҥын сыйлаган.

Ӧйлӧр ӧдӱп, јылдыстар јылыжар,
Ӱйелер солынып,
Сӱӱштиҥ ӱргӱлјик эзинине
Уулчактар алдыртар.

ЭДЕГИН ТУМАН БӧКТӧГӧН

Эдегин туман бӧктӧгӧн
Эбире кӧрӧт Алтын-Туу.
Туманныҥ алдында кӧгӧргӧн,
Тымык јалтырайт улу суу.
Чолушман јерим,
Балыкчы јуртым,
Мен сени сӱӱйдим, Алтын-Кӧл.
Сен мени уксаҥ,
Сӱӱжим ајарзаҥ,
Ончо кӧлдӧрдӧҥ јараш кӧл.

Сени курчаган тайгалар
Суудаҥ јаранып кӧргӱлейт.
Тайгаҥда јӱрген аҥ-куштар
Сениҥ јаражыҥа сӱӱнгилейт.

Кӧстӧрим сӱӱндирген јаражыҥ
Кийнимде ӱйеге јетирзеҥ.
Чолушман ару суузы,
Кӧлимниҥ кӱчин кийдирзеҥ.

МЕН СЕГЕ ШУУРГАНДУ КЫШКЫДА ТУШТАГАМ

Мен сеге шуурганду кышкыда туштагам,
Айдатан сöстöрди сананып таппагам.
Айдатан сöстöрди сананып таппадым,
Кöликке отурып, кööркий ары болды.

Кар,
        Кар,
                Кар
Јаап,
                Јаап ла јат.
Кайран јылдар
Öдÿп ле јат.
Кайран кыс,
Кайра кöрзöҥ.
Јÿректе сыс,
Сен оҥдозоҥ.

Öскö кööркийди
сен эмди сÿÿйдиҥ, та јок,
Је андый да болзо,
ырыс кÿÿнзейдим мен.
Алтайымда мындый
кыстар бары јакшы,
Оморкоп јÿредим, јÿрегимде сÿÿнчи...

БӰТКЕМ

Сӧстӧри ле кӱӱзи Г. Асканаковтыҥ

Качан да экӱ кожо бис јӱргенис,
Колыстаҥ тудужып бис айдышканыс.
Айлыҥа мен јетиргем,
јаактарыҥнаҥ окшогом,
Карузып сӧстӧримди мен айдынгам.

Кош кожоҥ:
Айдынгам, айдынгам,
айдынгам айдыҥ тӱнде,
Билбегем, билбегем,
Билбегем јолыкпазысты.

Бир айдаҥ черӱге мен јӱре бергем,
Јуругыҥды сен меге сыйлап бергеҥ,
Сакыырым деп чертенгеҥ,
Иженип јӱр деп сен айткаҥ.
Эки јылдыҥ туркунына мен бӱткем.

Кош кожоҥ.

Јылдар ӧдӱп, ойто бурылып келдим,
Эки јыл ӧткӧнин мен билбей калдым.
Алтайыма мен јандым,
Јолыгарга сеге келдим,
Је јӱрегигниҥ сооп калганын сеспедим.

“ЭЗИН” ÖМÖЛИКТИҤ РЕПЕРТУАРЫНАҤ

АЛТЫН-КÖЛ

Сöстöри Р. Тымыевтиҥ
Кӱӱзи А. Калкинниҥ

Бийик, бийик тууларлу,
Агын, агын сууларлу,
Чöрчöк јерден бу келген
Чолушман бу алтайыс.

Кош кожоҥ:
Алтын-Кöл эне болгон,
Алтын-Туу ада болгон
Öскöн-чыккан јерибис,
Кабай болгон алтайыс.

Аржан тоҥмок суулары
Албаты-јонго быйанду,
Сӱмер, учар кырлары
Албатызына болушту.

Кош кожоҥ.

АЛТАЙЫМ

Койу туманга оролгон
Кайкап јетпес сен, Алтайым,
Айлу-кӱндӱ бу јеристе
Амыр берген сен, Алтайым.

Кош кожоҥ:
Коручылыс болуп сен турганг.
Колдор мени чӧйип, јайкап јӱрген.

Айлу-кӱндӱ Алтайыс
Амыр турзын качан да.
Эзен-амыр Алтайыс
Эзен турзын чактарга.

Алтын айга јалтыраган
Аластаган сен, Алтайым.
Кӱмӱш кӱнге мызылдаган
Кайкап јетпес сен, Алтайым.

Кош кожоҥ.

Айлу-кӱндӱ теҥериис
Амыр турзын качан да.
Эзен-амыр Алтайыс
Эзен турзын чактарга.

БАЛАМА

Сöстöри ле кӱӱзи А. Темеевтиҥ

Чагылган јылдыстар ортодо
Эҥ јарык јылдызым бол, балам.
Чечектер јайылган јалаҥда
Эҥ јараш чечегим бол, балам.

Кош кожоҥ:
Чакпынду јӱрӱмниҥ толкузы
Чеберлеп сени апарзын – 2 катап.

Јӱрӱмниҥ јолында јӱс буудак,
Јӱтки, ичкери бас, балам.
Алтай јериҥниҥ алкыжын
Алынып, ырысту öс, балам.

Кош кожоҥ.

“КАН-ОЙРОТ” ӦМӦЛИКТИҤ РЕПЕРТУАРЫ

ЈАКШЫЛАР БА, ЭНЕ

Јакшылар ба, эне,
Мен слерге бичийдим,
Ыраак таланаҥ эзеним ийедим.
Јакшылар ба, эне, кандый јӱрӱгер?
Уулаар удабас јанып келер.

Кош кожоҥ:
Кунукпагар эне, карыкпагар,
Уулаарды, эне, сакып алыгар.
Јолдолып аккан јажаарды арчыгар,
Кунукпагар эне, карыкпагар.

Кӱндер кӱӱлежип, айлар айланып,
Јылдар јылыжып ӧдӱп калар.
Карыкпагар, эне, кунукпагар, эне,
Мен јанып келерим деп уулаар айдар.

Кош кожоҥ:
Кунукпагар, эне, карыкпагар,
Уулаарды, эне, сакып алыгар.
Јолдолып аккан јажаарды арчыгар,
Ыйлабагар, эне, ыйлабагар.

КОЖОҤ МЕНЛЕ

Мен сеге бӱтпезим,
Тӧгӱн сениҥ сӱӱжиҥ.
Айдыҥ тӱнде келбезим,
Мен јаҥыскан бӱгӱн.

Кош кожоҥ:
Мен јаҥыскан эмес,
Кожоҥ менле.
Тунгак ӱним јӱректер јайнадат,
Мен јаҥыскан эмес,
Кожоҥ менле

Мен сеге бӱтпезим,
Самара бичибе.
Салкын кептӱ сӱӱжиҥле
Мени ижендирбе.

Кош кожоҥ.

Мен сеге бӱтпезим,
Мен эзирик бӱгӱн.
Урбагар, мен ичпезим,
Карам меге ӱним.

Кош кожоҥ.

ВЛАД САНАШЕВТИҤ РЕПЕРТУАРЫНАҤ

КӦСТӦРИҤ ЈАЖЫРБА

Сӧстӧри ле кӱӱзи В. Санашевтиҥ

Јаныма, кӧӧркийим, келип отурзаҥ,
Чӧрчӧк айдып берейин, сен тыҥдазаҥ.
Јол-јорыгыма бир кӱн ле атанзам,
Сӱр-кебериҥ санаамда арт калзын.

Кош-кожоҥ:
Кӧстӧриҥ, кӧӧркий, јажырба,
Кӧстӧриҥ, кӧӧркий, карарат.
Эрке сениҥ јараш кебериҥ
Јажын чакка санаамда арткай.

Кунукчылду санааларга алдырпай,
Сурайын катап, кӧӧркийим, каткырзаҥ.
Јаркынду бијеге бисле кунукпай,
Јылдыстарды ээчиделе апарзаҥ.

Кош кожоҥ.

ТӰН

Сӧстӧри ле кӱӱзи В. Санашевтиҥ

Эртен сеге мен јолыгарым,
Је сен ойто ло бурыларыҥ кайра,
Јӱре берериҥ сен.
Айткан сӧстӧриме каткырарыҥ ойто ло,
Солынып каларыҥ,
Је мен катап ла тӱнди сакыырым.

Кош кожоҥ:
Тӱн. Тушташ сыйлаарыҥ ба бӱгӱн?
Айдып берзеҥ меге, јайгы тӱн.
Ижемјилер берериҥ бе?

Ӧйди кайра јандырып болбозыҥ,
Је сен улузын оҥдобозыҥ.
Кайран јылу эҥир ӧдӧ берер.
Эмди амырын экелет катап ла.
Айланып келетен кайран
Уулды сакыырга артты.

Кош кожоҥ.

АЙ ТОЛУ. ТӰН ОРОЙ

Сӧстӧри К. Кергиловтыҥ

Ай толу. Тӱн орой.
Айландыра јобош, тымык...
Јe мени карыкчал толгойт,
Јӱрегиме толот ачу кыйгы:

“Санаамды ээлеген кару кӧстӧр,
Кайда јылыйып калдыгар?
Салган кӱрлерим ӧртӧп,
Кандый таланы кӧстӧп,
Менеҥ качып бардыгар?”

Ай толу. Тӱн тымык.
Јӱрегимде ачу кыйгы...

САНААЛАР

Сӧстӧри А. Чынаттыҥ

Тымык кӧлдӧ јылдыстар
Таҥ атканча эжинет.
Ӧлӧҥ, чечек кийимин
Чалындарла јер јунат.

Амыр уйуктайт јалаҥдар.
Улаарып агат суучактар.
Улу тынган агаштар.
Уйуктабайт јаҥыс санаалар.

Тымый тӱшкен бу тӱнде
Кем олорды тӱйметкен?..
Чиймей тарткан болчокты
Чече тартып божоткон?..

Јӱрӱмниҥ кату јолдорын
Санаамда мен ӧдӧйин.
Кара кӧстӱ кӧӧркийди
Окшоп, окшоп салайын.

Кайра бурылып бу келзем,
Кату јолым алдымда.
Санаалардаҥ айрылзам,
Чыны кӧрӱнет јӱрӱмде.

КЫСТАР ЭЖИНЕТ

Сӧстӧри А. Чынаттыҥ

Айдыҥ тӱнде, тымык суула
Јылдыстарла кожо кыстар эжинген.
Јиит каткыныҥ сӱӱнчилӱ ырызы
Баштапкы сӱӱштий јӱрекке шиҥген.

Ару санаалар эбелип келерде,
Толку меҥдеп јаратка согулган.
Кара кӧстӧрдиҥ тӱбинеҥ катап,
Сӱӱш бадышпай тӱймеп чыккан.

Чалындарды килебей јерге кактап,
Кыстар јаткылайт ӧлӧҥ ӱстине.
Тараган чачтардаҥ јылдыстар учкулап,
Азып јӱргӱлейт теҥери тӱбиле.

Ойто ло катап айдыҥ тӱнде
Кыстар јуулыжып, суула эжинер.
Баштапкы сӱӱштиҥ ырысту ойлӧри
Кара кӧстӧрдиҥ тӱбинеҥ билдирер.

АЙ ЛА КӰН

Сӧстӧри А. Чынаттыҥ

Кырлаҥ бажына Кӱн отурып,
Калганчы катап јуртты ајыктайт.
Ӧлӧҥдӧр бажын эртенге јетире
Эрке чокторло араайын сыймайт.

Тӱн ортодо неденг де чочып,
Тӱмен јылдыстар јуулыжып келер.
Тегерик Айдыҥ јаркынын истежип,
Таҥ атканча тенип јӱргӱлеер.

Кажы ла кӱн Ай ла Кӱн
Солынып экелет бойыныҥ сӱӱнчизин,
Кажы ла кӱн Ай ла Кӱн
Бойыла апарат кижиниҥ јӱрӱмин.

Је андый да болзо кырлар ӱстинде
Јаантайын турзын Ай ла Кӱн.
Алдыста јаткан јолысты ајыктап,
Ичкери јӱрӱмге бисти кычырзын.

ЈӰРӰМ УЧУК ТА БОЛЗО...

Сӧстӧри К. Кергиловтыҥ

Нӧкӧрим айткан:
“Јӱрӱм – учук – деп.
Аайлабас кайткаҥ,
Алдыс туйук” - деп.
Кем де билбес
Кажы киреде
Кара тамыга
Калыдып ийер.

Бӱгӱн сен омок,
Буудактар да јок.
А эртен – тӱбек,
Ачу-корон, кинчек.
Јӱрӱм – учук...
Је андый да болзо,
Сӱӱнер ле керек,
Ӱзӱлерден озо!

Экинчизи айткан:
“Јӱрӱм – шыра,
Учына јетпес
Јылым кайа”.
Кайдаҥ билериҥ,
Канча јеткер

Кетеп алган
Ичкери јолыҥда.

Теҥери бӱгӱн
Айас ла чаҥкыр.
А эртен јоткон
Јолыҥда улыыр.
Јӱрӱм – шыра…
Је бу да тушта
Јӱс те шыркалу
Сӱӱшке ле баштат.

БААТЫРЛАР БАСКАН ЈЕБРЕН АЛТАЙ

Сӧстӧри К. Ельдепованыҥ
Кӱӱзи Ј. Маташеваныҥ

Јебренде јеримде кемдер јуртаган?
Јеезелӱ Пазырык кайдаҥ табылган?
Алтын ӱйгенди кемдер эдинген?
Ада-ӧбӧкӧ кайдаҥ таркаган?

Теҥериле тудуш бийик јеримде
Тереҥ учурлу сурактар бажымда.
Телекей кайкада чактарды коскорот,
Тергемде Пазырык, Пазырык иледе.

Канатту аттар минген баатырлар
Кайдаар да меҥдеп, меҥдеп баргылайт.
Карарган јолдордо бадалган истер
Канчанчы чактаҥ, кайдаҥ башталат?

Тӱн ле кирзе, тӱҥӱрлер тӱҥкӱлдеп,
Тӱмендер ойто ло тӱймеп ле чыгат.
Тӱрк куучынныҥ кӱрмели угулып,
Тегиндӱ эмес јымыру сезилет.

Ӱкектиҥ кызыныҥ бијези кӧрӱнет,
Канча туујылар, ӱлгерлер чӱмделет.

Оҥдобос јаражы ӧйди чочыдат,
Ӧткӧн чактардыҥ оды јарыдат.

Ӱкектеҥ чыккан баланыҥ ӱйгенин
Ӱлдӱлеп те болзо алып алараар.
Ӱлгенге јеткен комыдал-сыгыдын,
Улу кижини качан угараар?

МЕНИҤ СӰӰЖИМДЕ

Билерим, јажына сениҥ
Јаныҥда јолыҥ болбозым мен.
Ару сӱӱштиҥ ол сӧстӧри
Артып ла калар кӧксимде мениҥ.

Узун јаҥмырлу кӱндердиҥ
Тамчызы болуп каладыҥ меге.
Чаҥкыр теҥери тӱбинде
Чалыган кӱнниҥ чогыла меге.

Кош кожоҥ:
Мениҥ сӱӱжим куулгазынду бу јӱрӱмде,
Эрте јастыҥ чечегиндий.
Јӱрегимде эртеги чалындый,
мениҥ санаам ару,
Эмди-эмди ле учкадый — ол канатту.

Акту кӱӱнимнеҥ быйанду.
Эмди айткан сӧстӧриҥди сен,
Јӱрӱм сыйлап айлаарыҥ ба?
Јӱрегиҥ оҥдоп согор бо сениҥ?

КАР АЙЛАНАТ

Сӧстӧри ле кӱӱзи В. Санашевтиҥ

Булуттар кийнинде јажынган сары ай
Айрылыш барган јолысты јарыткай.
Айдынган сӧстӧриҥ јӱрегим аайлабайт,
Је бӱгӱн кар айланат.

Кош кожоҥ:
Айланат, кар айланат,
Барган јолымды агартат.
Айланат, кар айланат,
Барган јолымды агартат.

А канай сени сӱӱгем,
Сен билбезиҥ, сен ыраакта.
Кунукчылга кӧмӱлген
Ырызым не апардыҥ?
Сӱӱжимди тепсеп салдыҥ ба
Килебей, килебей?

Тӱбекке туштазам,
Иженип туратам.
Нӧкӧрим болуп
Артарым деп сен айткаҥ.

Јаҥы јыл, кыш, эҥир,
Кунукчыл санаалар.
Је бӱгӱн кар айланат,
Айланат...

Кош кожоҥ.

“АЛТЫН-ТУУ” ӦМӦЛИКТИҤ РЕПЕРТУАРЫНАҤ
Кожоҥдордыҥ сӧстӧри ле кӱӱзи Олег ле Юрий Темеевтердтиҥ

АЛТАЙЫМДА ЈАЙ

Чедирленген от, топшуурдыҥ ӱни.
Тӱндеги тымык ыраак апарды.
Салкын сыгыды, аттар тибирти,
Тӱндеги тымык, элик кыйгызы.

Алтайымда јай, јаан изӱ ай,
Кӧксимде мениҥ каркыраган кай.
Алтайымда јай, јаан изӱ ай,
Суркураган ай, тууларлу Алтай.

Јебрен Алтайым кӧскӧ кӧрӱнет,
Алтай баатырлар эзен јӱргӱлейт.
Јаланга чыгып јииттер кӱрежет,
Аргымак аттар маҥга јарыжат.

Чедирленген от, топшуурдыҥ ӱни.
Азыйгы ӧйлӧр санаамга кирди.
Кара албатым корболоп ӧссин,
Јаҥар кожоҥыс чактарды ӧтсин.

ЈЫЛДЫЗЫМ

Ӧдӧ берген јылдар,
Ӧдӧ берген јылдар
Эмди бурылбас качан да.
Јылдар мени сакып,
Јылдар мени сакып нени берер?

Кош кожоҥ:
Ак-јарыктыҥ алдында,
Јылдызым, кӱйӱп суркура.
Берилген јӱрӱм јолында
Согул, јӱрек, чӧкӧбӧ.

Јарыт меге, јарыт,
Јарыт меге, јарыт,
Ару јӱректе амаду.
Јӱре берген ӧйлӧр,
Јӱре берген ӧйлӧр эмди эски.

Кош кожоҥ.

Айдар сӧс:

Салымым мениҥ кандый болгой не?
Јӱрегимде амаду ару, јараш.
Јӱрӱмди јамандап канайып айдайын,
Јӱрегим мениҥ эмди де јаш.

ЭНЕ

Кунукпагар, энем, јӱрӱмде
Каткырып јӱрӱгер ыйлабай.
Энирлер сайын эрикпей,
Кӧстӧрдӧ јаштарды арчыгар.

Кош кожоҥ:
Энем агару, энем быйанду.
Эне, Слер недеҥ де баалу.

Карыбагар, энем, јӱрӱмде
Санаалар Слер кӱч сананып.
Арыбагар јоболго алдыртып,
Телекей ӱстинде быйанду.

Кош кожоҥ.

Айдар сӧс:

Буурайган чачаарды сыймайын, энем,
Кӧптӧгӧн чырышты окшойын, энем.
Јылу-јылу колдороордоҥ тудайын,
Кӱндий јылу, јалакай Слер, энем.

КАР-КАРЫЧАК

Кар, кар, кар айланат,
Мыс, мыс, мыс мызылдайт.
Кар, кар, кар айланат,
Јердиҥ ӱстин агартат.

Кош кожоҥ:
Теҥеринеҥ айланган, алаканга кайылган,
Келип сӱӱнчи сыйлаган – 2 катап.

Эрте јас келгежин,
Кӱн, кӱн, кӱн јылыдар.
Ап-ару карычак,
Эртелеп меге кел.

Кош кожоҥ.

КАНАЙДАР?

Јолыс бистиҥ ыраштыы,
Катап менде ырыс јок.
Чечек сыйым ташталды,
Кайда барар, сӱӱнчи јок.
Кожо баскан јолдорыс
Ээн болот сен јокко.
Эригип сен кунукпа,
Јаш јӱрегим, сыстаба.

Кош кожоҥ:
Канайдар, је канайдар?
Салым, байла, деп айдар.
Канайдар, је канайдар?
Ырызым јок.

Ырыс болуп келбезиҥ,
Салым, байла, айрыган.
Сени эске алынып,
Канай јӱрер чыдажып.
Кӧстӧримде јажымды
Кӧргӱспей мен арчыйдым.
Ӧткӧн ӧйлӧр сананып,
Кунугып мен јӱредим.

Кош кожоҥ.

АЛТЫН-ТУУ

Чактар ӧдӱп байлаган
Албатым Алтын-Тууны.
Чындыгы јок јӱрӱмде
Айдып берзеҥ јолымды.

Кош кожоҥ:
Бийикте јылдыс, теҥериде Ай,
Алтын-Туу – бистиҥ байлу Алтай.
Алкыжын сурап, јӱрӱмди кайкап,
Калыгым сеге быйан айткай, Алтын-Туу.

Јараш узун јӱрӱмдий,
Элбек јаткан јалаҥдар.
Јол-јорыгым јеҥилтип,
Ажу берген Алтын-Туум.

Кош кожоҥ.

Топшуур ӱни угулып,
Јайкап салган кабайым.
Кай кожоҥы томылган
Јебрен мениҥ Алтайым.

Кош кожоҥ.

СӰӰНЧИ СЛЕРГЕ

Орой кӱсте јааш,
Је јӱректе јас.
Карыкчал ундылып јылыйгай,
Кайылгай сыс.
Је јӱрӱмде кӱч,
Узун тӱндерде тӱш.
Јоткон, салкын, шуурган –
Килебес кыш.
Эбирип келзин келтен биске ырыс.

Кош кожоҥ:
Ырыс слерге, узун-узун элбек бу јӱрӱмде
Јакшы болзын, сӱӱнчи слерге.

Телекей элбек, јаан,
Эбире муҥ јолдор
Оролгон, чӧйилген, јылыйган.
Је кайдаҥ билер.
Јӱрӱм – буудак, тузак,
Ӧҥдӧри кара ла ак.
Кайкалду јӱрӱм ыйлаткан
База кӧп катап,
Эбирип келзин келтен биске ырыс.

Кош кожоҥ.

JАҤЫ JЫЛ

Jаҥы jыл айлан келди,
Jаҥы jыл jедип келди.
Калыгыма ырызыҥды бер,
Келип jаткан jаҥы чак.
Алтайымга алкыш бер,
Jӱректе согулзын амаду.

Кош кожоҥ:
О-о-о, jаҥы jыл айлан келди,
О-о-о, jаантайын сӱӱнчи берзин,
Jӱректер ырыска согулзын.

Муҥ jылдыстар мызылдап,
Jажын-чакка jарытсын.
Ырыс, сӱӱнчи улалзын ӧчпӧй.
Аржан ару Алтайда
Амыр-энчӱ jайылзын.
Кудайыс, jолысты сен алка.

Кош кожоҥ.

КЕРЕК ЈОК

Ойто ло катап мен бӱгӱн
Сени сананып кунуктым.
Оройтып калган сӧстӧрим
Ачузын бойымга јетирет.

Кош кожоҥ:
Керек јок сен меге,
Јаркынду јылдыстый, бийикте де турзаҥ,
Керек јок сен меге.
Сӱӱжимди сен јараш сӧстӧргӧ бодогоҥ,
Сӧстӧргӧ бодогоҥ.

Билерим, башка салымыс јайалган.
Бис, эки тууныҥ бажындый.
Је бӱгӱн келген санаалар
Јӱректиҥ калганчы кыйгызы.

Кош кожоҥ.

ЭСКЕ АЛЫНЫП

Јылдар ӧдӱп, карып калзам,
Мӧҥӱн чачтар бажымга кожулза,
Кайра кӧрӱп келбезим, сезерим
Кару јаш тужымды.

Кош кожоҥ:
Ыраак-ыраак јажымнаҥ эске алынып,
Узак-узак бедрейдим келбес ол ӧйлӧрди,
Ару јаш тужымды,
Эмди келбес, келбес јылдарды.

Айылдап апар мени,
Куулгазынду айас, кӧк теҥери.
Је јӱрӱмге андый ла каткылу,
Меге кунукчыл, ачу.

Кош кожоҥ.

Айдар сӧс:

Јаркынду јаш тужым,
Ырысту, келбес ол ӧйлӧрим,
Айылчым болдыгар эҥирлер сайын.

БАЛАМ

Мениҥ јаш чечегим, чечегим,
Мениҥ јаш јӱрӱмим, јӱрӱмим,
Амадуум, ырызым телекей ӱстинде.

Кош кожоҥ:
Балам, каткыҥнаҥ сениҥ јайым.
Балам, јӱрӱм билдирет јеҥил.
Балам, јарыткыжым сен мениҥ.

Каткырып ойно сен, балам.
Сӱӱнчилӱ ӱниҥ угулзын, угулзын.
Агару, ап-ару сен бу ак-јарыкта.

Кош кожоҥ.

Чаҥкыр теҥери јайылган
Арчын јытту Алтайда
Алкышту, бийанду,
Слер јӱрӱгер ырысту.

Кош кожоҥ.

АРЖАН НАЙДЕНОВТЫҤ РЕПЕРТУАРЫНАҤ

СЕН

Јӱрӱмде јастырдым,
Сени мен јылыйттым.
Сен ойто келбезиҥ,
Сӱӱнчи экелбезиҥ.

Сӱӱбейдим деп айтсам,
Тилим чек оролбойт.
Ундыырга сананзам,
Јӱрегим чек болбойт.

Кош кожоҥ:
Сен – мениҥ сызым,
Сен – мениҥ ырызым.
Сен – мениҥ сӱӱжим,
Кожоҥымныҥ кӱӱзи.
Сен – мениҥ ӱним,
Коолозоҥ, кунукпай.
Је јӱрӱмим мениҥ
Кулузын-комыргай.

Јылдыстый кӧстӧриҥ
Јӱрегиме кару.
Уча берген сӱӱжим
Учуры јок – куру.

Кош кожоҥ.

ЕВГЕНИЙ АБРАИМОВТЫҤ РЕПЕРТУАРЫНАҤ

АЛКЫШТАР

Сӧстӧри албатыныҥ
Кӱӱзи Е. Абраимовтыҥ

Ӱстистеги ӱч јылдыс
Јаркынына ойнойлык.
Ӱч толукту Алтайдыҥ
Ыжыгына ойнойлык.

Айлу-кӱндӱ теҥериис
Ару турзын качан да.
Аржын суулу Алтайыс
Амыр турзын качан да.

Кӱндӱ-айлу теҥериис
Ару турзын качан да.
Кутук суулу Алтайыс
Амыр турзын качан да.

АЙСУЛУ

Сöстöри Э. Тоюшевтиҥ
Кӱӱзи Е. Абраимовтыҥ

Кӱн-каајы деп чечектий,
Айсулу деп алтай кыс.
Кӱлӱмјизин јажырган
Керсӱ, јобош койчы кыс.

Кош кожоҥ:
Турлууҥ ыраак кобыда,
Туман туткан тууларда – 2 катап.

Јолыҥ јалкын јарыткан,
Куйунду кар сабаган.
Шуурган шуурып öдöр деп,
Кöк тӱҥей ле öзöр деп.

Кош кожоҥ:
Јӱрегиҥде сакыгаҥ,
Јӱрегиҥде иженгеҥ – 2 катап.

Акту кӱӱндӱ балага
Айланып јет албадым.
Ак ла малын айдажып,
Айдар сöзим айтпадым.

Кош кожоҥ:
Јаҥы јердиҥ балазы,
Јаҥы ӧйдиҥ улузы – 2 катап.

Туйуксынган санааҥды
Тӱӱнчи этпей таштап ий.
Бойлу кижи от салар,
Одыҥ болзо, чокту кӱй.

Кош кожоҥ:
Јолыс башка, Айсулу,
Јӱрӱм јаҥыс, Айсулу.

КАРГАНАКТАРГА

Сöстöри А. Кыпчакованыҥ
Кÿÿзи Е. Абраимовтыҥ

Айландыра маҥтаган
Аргымак малды кем минер?
Албатыны корыган
Адаларды кем билер?

Эбиреде маҥтаган
Эрјине малды кем минер?
Эл-јонысты öскÿрген
Энелерди кем билер?

Ару кейлÿ Алтайда
Амыргы болгон ÿнигер!
Ада-Тöрöл јеристи
Корып алган адалар!

Эзин-кейлÿ Алтайда
Эдиски болгон ÿнигер!
Эне-Тöрöл јеристе
Мактулу јÿрген энелер!

Кадын сууны јакалай
Кайыҥ агаш јайылзын.
Карганактар јÿрÿми
Канча јылга улалзын.
Агаш-ташту Алтайда

Амыр јӱрзин адалар.
Эдил кӱӱктӱ јеристе
Эзен јӱрзин энелер.

ЈӰРӰМ — ЈЫЛДЫС

Сӧстӧри Э. Бидиновтыҥ
Кӱӱзи К. Маймановтыҥ

Эжери јок куш чылап,
Энем каран санааркайт.
Эки кӧзи борорып,
Эҥир сайын ол ыйлайт.

Кош кожоҥ:
Эр улустыҥ јӱрӱмин
Эртенгизин кем билер?
Эҥирдеги јылдыстыҥ
Јарыдарын кем айдар?

Јӱрӱм дезе јылдыстый,
Кенетийин ӧч калар.
Бӱгӱн јылдыс ӧч калза,
Эртен чыгар ӧскӧзи.

Кош кожоҥ.

Ӧскӧ јылдыс чыгала,
Ӧскӧ јолдор јарыдар.
Кижини – кижи,
Ӱйени ӱйе солыыр.

Кош кожоҥ.

КЕТКИН КУШ

Сöстöри Б. Кудирмековтыҥ
Кӱӱзи А. Тозыяковтыҥ

Кеткин куш, кайран куш
Јериме јет келди.
Öзöктöр јажарат,
Суучактар јарыжат...
Туударда ӱнгӱр јас,
Ӱнгӱр јас!..

Кеткин куш, јайым куш...
Кöксимде кӱн ойнойт.
Јӱзӱн-јӱӱр чечектер,
Бир тӱҥей кушкаштар...
Кырларда торко јай,
Торко јай!..

Кеткин куш, кööркий куш
Јеримде уйалайт.
Сӱӱнчилӱ шымырттар,
Јаркынду ойындар...
Аркада эдил кӱӱк,
Эдил кӱӱк!..

Кеткин куш тӱштӱк тööн
Ээчидет балдарын.

Јӱрегим кунугат,
Кӧстӧрим јашталат...
Тууларда кӱреҥ кӱс,
Орой кӱс!..

Кеткин куш, сӱрлӱ куш,
Јериме ойто кел.
Кӧстӧрим ойнозын,
Јиит тужым эбирзин...
Сен кайда, кӧӧркий куш,
Сӱрлӱ куш?..

КЎРЕЕЛЕЙ

Сӧстӧри Ш. Шатиновтыҥ
Кӱӱзи А. Тозыяковтыҥ

Адаларыстыҥ јебрен,
Алтыгы чактаҥ бери
Эл-калыкка јетирген
Ойыны бар эди,
Э-э-э-э-эй,
Кӱреелей!

Кожоҥ билбес дешпе –
Кажыбыс ла кожоҥ.
Кожоҥго бирик, эпте,
Ийделӱ бол кожо!
Э-э-э-э-эй,
Кӱреелей!

Ортобыста амаду,
Јалбыштан, тиркире!
Амадуга камаанду
Болыгар, бир кӱрее!
Э-э-э-э-эй,
Кӱреелей!

Бу телекей тегерик –
Јадын-јӱрӱм ӱзе.
Јер-јеҥес тӧҥӧрик,
Ончо неме кӱрее!
Э-э-э-э-эй,
Кӱреелей!

ТУРНАЛАР

Сӧстӧри Л. Кокышевтиҥ
Кӱӱзи А.Тозыяковтыҥ

Коркышту ыраак Алтайга
Комыдап не барадыҥ?
Алтайыстыҥ ӱстиле
Айланып не турадыҥ?

Кар тӱшпейтен алтайдаҥ
Качан ойто јанарыҥ?
Ыраак ӧскӧ таладаҥ
Ырысты канай табарыҥ?

Алтайыстыҥ суузынаҥ
Амзап алзаҥ, турна.
Ак булутту туузына
Амырап алзаҥ, турна.

Коркышту ыраак алтайга
Комыдап не барадыҥ?
Алтайыстыҥ ӱстиле
Айланып не турадыҥ?..

ТӰШ ЈЕРИМДЕ

Сӧстӧри А. Маймакованыҥ
Кӱӱзи К. Маймановтыҥ

Тӱндий ле тӱн болгон,
Эжиктеҥ ай караган.
Уйкуда тууларым
Тӱжимде шуулашкан.

Кӧгӧргӧн телкемле
Кӧӧрӧп мен јӱгӱргем.
Солоҥы јӱрӱмге
Салкындый шуҥыткам.

Кош-кожоҥы:
Кару улузым уйкуда,
Тӧрӧл јуртым уйкуда.
А мен дезе ыраакта,
Катап ла јаш тужымда.

Айланган суучактыҥ
Арузын мен кайкагам.
Чӱмдӱ ол кожоҥын
Туруп мен тыҥдагам.

Алакӱн кийнинде
Солоҥы сӱрӱшкем.

Ј҅үзүн ол өҥине
Эжинип мен алгам.

Кош кожоҥ.

Таҥдактап таҥ атты,
Түжим ол үзилди.
Куйунду салкынак
Кööрöмин учурды.

Кош кожоҥ.

АЛТАЙ ЧАЙ

Сöстöри А. Ередеевтиҥ
Кӱӱзи Б. Шульгиннниҥ

Кайда ла јӱрзем, качан да
Кайран јерим кожоҥымда.
Кандый ла кӱндӱӱ тужында
Кару айлым санаамда.

Кош кожоҥ:
Энемниҥ чайы,
Эжимниҥ чайы,
Каймак каткан
Алтай чайы.

Апагаш шајыҥ айактаҥ
Айылдап келзеҥ амзаарыҥ.
Јайылган јараш јыдынаҥ
Јалакай кӱӱнди сезериҥ.

Кош кожоҥ.

Кӱӱниҥди öрö кöдӱрер
Кӱӱнистеҥ урган јаркындый,
Арыган сынды јеҥилтер
Айыстыҥ сары чогындый.

Кош кожоҥ.

ЭКИНУР

Сӧстӧри ле
кӱӱзи А. Тюрункиннинг

Кару алтайым, кайран Экинур,
Кӧзим кылбыгып, ыраактаҥ кӧрӧдим.
Агаш айылдарыҥ тумандар алдында
Амыр тымыкта араай ӱргӱлейт.

Экинур, Экинур, Экинур –
Кайран тӧрӧлим.

Канча чактарга албатыҥ байлап,
Ады-јолыҥды эрке адаган.
Канча јӱрӱмниҥ судалы сен болуп,
Ада-энениҥ алкыжын алгаҥ.

Ӧскӧ талага јолым чӧйилзе,
Ӧскӱс кижидий, јӱрегим сыстаар.
Ойто айлыма ӧкпӧӧрип мен бурылзам,
Омок эл-јоныҥ јаныма јуулыжар.

Энемниҥ сӱдиндий, аржан сууҥды
Экчей сузып, эрке ичерим.
Энемниҥ сӱриндий, јалакай бойыҥды
Элен-чактарга ундыбай јӱрерим.

ЧУЙДЫҤ ЈОЛЫ

Сӧстӧри Б. Кудирмековтыҥ
Кӱӱзи А. Тозыяковтыҥ

Алтайымныҥ тамыры,
Албатыныҥ бирлиги –
Чуйдыҥ јолы чӧйилет,
Чӧйилет, чӧйилет.

Боочыларды ол ажат,
Кајуларды томырат.
Чуйдыҥ јолы чӧйилет,
Чӧйилет, чӧйилет.

Моторлор кӱӱлежет,
Тегеликтер шуулажат.
Чуйдыҥ јолы чӧйилет,
Чӧйилет, чӧйилет.

ЈАС

Сӧстӧри ле кӱӱзи
Б. Байрышевтиҥ

Јер-телекей эбирип,
Алтайыма јас келди.
Кеткин куштар чубажып,
Кӧл бажына јунунат.
Јаҥыс боро јелечи
Эш-нӧкӧрин бедирейт.
Чуркуражып, токынап,
Уйа тартып кожоҥдойт.

Кош кожоҥ:
Јасла кожо јаскыда
Јердиҥ ӱсти чечектейт.
Јасла кожо јаскыда
Финчо јииттер кокырлайт.
Јасла кожо јаскыда
Чейнебаштар јайылат.
Јасла кожо јаскыда
Баштапкы сӱӱш келип јат.

Арчын јытту тайгалар
Ар-бӱткенин ойгозот.
Кебис јалаҥ јайканып,
Јаражайын јайылтат.
Јажыл чачын јайылтып,

Јаш кайыҥгаш јажарат.
Јаскы кӱнге ол сӱӱнип,
Араай јайкан кожоҥдойт.

Кош кожоҥ.

Алтайымныҥ корузы –
Ӱч-Сӱмер ол бек турат.
Батыр кебин тартынып,
Алтайын бек корулайт.
База бир алтам эдип,
Алтайыма јас келди.
Јажын чакка јаҥылгай
Айайым ла ойойым.

Кош кожоҥ.

ЯБЛОНЯ

Сӧстӧри Иван Кочеевтиҥ
Кӱӱзи А. Ильинниҥ

Јараш яблонями, ӧс, бӱрленип чечектен,
Кајудаҥ јалтанбай, ичкери кырга чык.
Кожоҥым, јаҥылан, топшуурым да, ӱнден:
Ырыска, јыргалга бистерге јол ачык!
Чечектен, чечектен, быјыраш агажым, –
Јалтанбас ла ойгор санааныҥ јеҥӱзи.
Кӧк-јажыл чачыҥды јелбирет, јаражым.
Сен элбек тайгадый, садтардыҥ энези.
Јеҥӱлӱ јылдарда Алтайга келдиҥ сен,
Јыргалдыҥ ӱренин јурттарга экелдиҥ.
Барбак мӧшлӧ коштой ырыска чечектен.
Мен сеге сӱӱнип, оморкоп јӱредим.
Ак торко чечегиҥ агарып келгенде,
Бӧркӱмди де чупчып, мен сени уткыйтам.
Быјыраш бойыҥда јиилектер бӱткенде,
Јалакай энедий кучактай алатам.
Јулукту јиилекти колыма тудунып,
Ырысту јӱрӱмге ичкери барадым.
Садтарга бӱркеткен Тӧрӧлгӧ сӱӱнип,
Јеҥӱниҥ кожоҥын кожоҥдоп јыргайдым.
Чечектен, чечектен, кӧк-јажыл агажым,
Јеҥӱчил јурттарда коот-јыргал тыҥызын,
Чечектен, чечектен, сӱӱген јаражым,

КАРА КӦСТӰ

Сӧстӧри В. Качканаковтыҥ
Кӱӱзи А. Тозыяковтыҥ

Кара кӧстӱ кызычак
Кандый јакшы иштеп јат.
Тем кӧргӱзеечи маяк деп,
Совхозыста макталат.

Тем кӧргӱзеечи маяк деп,
Совхозыста макталат.

Кичееп турган койлоры
Качан да болзо ол кӱчтӱ.
Иш бӱдӱрген колдоры
Јон ортодо мактулу.

Иш бӱдӱрген колдоры
Јон ортодо мактулу.

КУШТАРЫМ

Сӧстӧри А. Адаровтыҥ
Кӱӱзи А. Бебинниҥ

Ак мӧҥкӱлер ӱстиле
Айланып учты куштарым.
Кӧк теҥери тӱбиле
Кӧрӱнбей калды куштарым.

Куштый јайым улустар
Учсын, сӱӱзин, кайызын.
Кижиге кижи – карындаш,
Килеп, ого болушсын.

Учуп барды куштарым
Ыраак, ыраак талага.
Учы јок кӧк талайга
Учуп барды куштарым.

Куштый јайым улустар
Учсын, сӱӱзин, кайызын.
Кижиге кижи – карындаш,
Килеп, ого болушсын.

Айса куштар бу эмес –
Арыган мениҥ јӱрегим.
Тӱн ортодо ойгонып,
Кӧзнӧгиме кӧрӧдим.

КАТЮША

Сӧстӧри М. Исаковскийдиҥ
Кӱӱзи М. Блантердиҥ

Аламалар, грушалар чечектейт,
Тумандар суу ӱстинде јадат.
Јаратка келип јӱрди Катюша,
Каскак, јылым, бийик јаратка.

Качан јаратка келип јӱргежин,
Јӱреги оныҥ тӱрген согот.
Бойыныҥ сӱӱгени керегинде
Ол јаҥар-кожоҥын кожоҥдойт.

Ой, кожоҥ, сен кысчактыҥ кожоҥы,
Јаркынду кӱнди ээчий учсаҥ.
Ыраакта гранда сӱӱген јуучылга
Эзенди Катюшадаҥ айтсаҥ.

Ол кызычагын эске алынзын,
Оныҥ кожоҥын тыҥдап уксын.
Тӧрӧл јерди ол чебер корызын,
Сӱӱгенин Катюша чеберлеер.

Аламалар, грушалар чечектейт,
Тумандар суу ӱстинде јадат.
Јаратка келип јӱрди Катюша,
Каскак, јылым, бийик јаратка.

АМАДУ

Сöстöри Б. Каятовтыҥ
Кӱӱзи А. Каишевтиҥ

Караҥуй тӱндерде
Тӱжиме кирзеҥ сен.
Јылдысту эҥирде
Удура келзеҥ сен.
Торко чачту экейим,
Сӱӱген болзоҥ мени сен.
Кӱлӱмјилӱ кöстöрлö
Ырыс берген болзоҥ сен.
Кӱзӱҥидий каткыҥды
Кӱӱнзеп, кööркий, угайын,
Эрке кара кöстöриҥди
Эрке сананып јӱрейин.

Кородогон кöстöрди
Кöрбöй экӱ каларыс.
Ак кайыҥныҥ алдына
Таҥ атканча турарыс.
Айдыҥ араай кожоҥын
Экӱ кожо угарыс,
Сӱӱштиҥ изӱ сöстöрин
Бой-бойыска айдарыс.

Эдискидий ӱниҥди

Эрте таңда угайын,
Эрдиңдеги меңиңди
Эркеледип окшойын.

СТУДЕНТТЕРДИҤ КОЖОҤЫ

Сӧстӧри Б. Укачинниҥ
Кӱӱзи Б. Шульгинниҥ

Бийик туулардаҥ бери келгенис,
Јажыл одорлу тууларда ӧскӧнис.
Аржан суулардыҥ арузы кӧксисте,
Арузы кӧксисте, јылдыстар кӧзисте.

Кош кожоҥ:
Эмди бис, эмди бис
Студенттер – јиит јӱректер.
Ракет канатту ӧйисти
Озолоп, ичкери учаактар.

Јаркынду залдар алдыска ачылды,
Јаркынду отторлу город јарыды.
Андый да болзо, ундып болбойдыс,
Ундып болбойдыс тӧрӧл јуртысты.

Кош кожоҥ.

Ыраакта Таҥ-Чолмон јылдыстаҥ чокту
Ырызыс алдыста иле суркурайт.
Тайганыҥ агуна кужы кептӱ,
Кужы кептӱ канадыс шуҥыйт.

Кош кожоҥ.

МЕГЕ ИЖЕН

Сӧстӧри Э. Палкинниҥ
Кӱӱзи Б. Шульгинниҥ

Јаскы суу тыҥ јайылган.
Јарадында ол кечпей турган.
Јанына келип, колын алгам:
Меге ижен!

Јаан чакпында бир тайкылды,
Јаҥыс арга – менеҥ тудунды,
Јайнагандый кӧзиме кӧрди:
Меге ижен!

Сууны кечтис, алдымда туру.
Суракту кӧстӧр кандый кару!
Сӱӱнгени ару, ару:
Меге ижен!

Катап кӧрӱп, чынды тапкан,
Кайкап, бӱдӱп, колымнаҥ туткан.
Кара кӧстӧр каткырып айткан:
Меге ижен!

Ай-кӱн тийген, кӧп јас аккан,
А мен кайткам, кайткам, кайткам!
Агын сууда таштый арткан:
Меге ижен!
Сууны катап кечпезис, јарт.

Суулар агып, агып ла јат.
Суу ла кечсем, угулып јат:
Меге ижен!

КӰӰКТИҤ ӰНИ

Сӧстӧри В. Тадиновтыҥ
Кӱӱзи Ӧ. Тадиновтыҥ

Ай эскирип, ойто јаҥарат,
Кӱн чыгала, ойто јажынат.
Ай ла кӱндер ээчижип,
Кӧскӧ кӧрӱнбей ӧткӱлейт.
Јастыҥ ӧйи, кӱӱктиҥ ӱни
Эбир келер, јӱректер сӱӱндирер.

Кош кожоҥ:
Кӱӱктиҥ ӱни, кӱӱктиҥ ӱни, кӱӱктиҥ ӱни
Кӱнӱҥле, кӱнӱҥле, кӱнӱҥле угулат.
Кӱӱктиҥ ӱни, кӱӱктиҥ ӱни, кӱӱктиҥ ӱни
Сӱӱндирер, сӱӱндирер,
Јӱректерди сӱӱндирер.

Јаскы кӱн карды кайылтат,
Суучактар каткырып, јарыжып јӱгӱрет.
Боочыда ӧскӧн апагаш кайыҥгаш
Бӱрин јайып, эрке јайканат.
Јалаҥ јерде уйуктаган чечектер
Кӱӱктиҥ ӱнинеҥ ойгонып јайылат.

Кош кожоҥ.
Туулардаҥ соккон јылу эзиннеҥ
Јылдыстар имдежип, суудa эжинет.
Айлына јанган кушкаштар ӱниннеҥ
Одоштой аркалар кожонго јыҥырайт.
Јылдар сайын келер јастарда
Кӱӱктиҥ ӱнин уткыгар, ӱӱрелер.

ЈӰРӰМ ЈАРАШ

Сӧстӧри С. Манитовтыҥ
Кӱӱзи Б. Байрышевтиҥ

Туулардыҥ сениҥ бийик,
Кырларыҥ сениҥ кайыр.
Кырлар, туулар неме беди,
Јӱрӱм оноҥ јараш.

Сууларыҥ сениҥ калју,
Кӧлдӧриҥ сениҥ элбек.
Суулар, кӧлдӧр неме беди,
Јӱрӱм оноҥ бийик.

Кош кожоҥ:
Јӱрӱм андый бийик,
Јӱрӱм андый кату,
Јӱрӱм андый јараш,
Јӱрӱм јараш (3 катап).

Кыстарыҥ сениҥ ару,
Уулдарыҥ сениҥ ойгор.
Кату јӱрӱм неме беди,
Кожоҥ оноҥ јараш.

Кош кожоҥ:
Кожоҥ андый бийик,
Кожоҥ ийде-кӱчтӱ.
Кожоҥ андый јараш,
Кожоҥ јараш (3 катап).

ТОЙ КОЖОҤ

Сӧстӧри Б. Кудирмековтыҥ
Кӱӱзи А. Тозыяковтыҥ

Алтайымда – Ак-Тайгамда
Амыр чогын кӱн јайат.
Айлу-кӱндӱ ак-јарыкта
Ар-бӱткенис јыргалда.

Алтын-Кӧлгӧ, Ӱч-Сӱмерге
Ада-энем бажырат,
Менеҥ чӧкӧп, туйка сакып,
Келин јокко карыгат.

Ай чакыда – Ӱч-Сӱмерде
Аргымагым бышкырат.
Агаш-таштар, тӱрген суулар,
Айлу тӱндер, болужаар...

Ончолорын озолойын,
Омок кысты уурдайын.
Энем сӱӱнзин, той јарлазын,
Ончо улус јыргазын.

Алтайымда – Алтын-Кӧлдӧ
Алтай јаҥы ӧргӧӧ бар.
Айылдап келеер ол ӧргӧӧгӧ,
Айран-чеген амзагар.
Сыргалјыным от-јалбышта,

Тӱрген алкыш айдыгар.
Ончо улус сыр ойында,
Омок бойоор јыргагар!
Кушта!

ЫРЫС ДЕГЕНИ НЕ БОЛОТОН?..

Сöстöри Л. Кокышевтиҥ
Кӱӱзи Б. Байрышевтиҥ

"Ырыс дегени не болотон?.." –
Эҥирде чыккан јылдыстаҥ сурадым.
Эҥир јылдыс бийиктеҥ мелтиреп,
"Ырыс дегениҥ – ол мен..." – деди.

"Ырыс дегени не болотон?.." –
Јалаҥда öскöн чечектеҥ сурадым.
Јалаҥда öскöн кöк чечек јайканып,
"Ырыс дегениҥ – ол мен..." – деди.

"Ырыс дегени не болотон?.." –
Айланып келген ай-кӱннеҥ сурадым.
Айланып бараткан ай-кӱн токтойло,
"Ырыс дегениҥ – ол мен..." – деди.

"Ырыс дегени не болотон?.." –
Эбирип келген öйлöрдöҥ сурадым.
Эбирип келген öй токтобой,
"Ырыс дегени – ол бис..." – деди.

"Ырыс дегени не болотон?.." –
Арт-учында бойымнаҥ сурадым.
Тöжимде јӱрегим канымла ойноп,
"Ырыс дегени – ол бойыҥ!.." – деди.

КАТУНЫҤ ЈЕРИНДЕ

Сӧстӧри Э. Бидиновтыҥ
Кӱӱзи К. Маймановтыҥ

Караҥуйда отурып,
Кей јӱрӱмди коскордым.
Кайра чыгар јол туйук –
Королоп мен санандым.
Кара кирлӱ стенелер
Кууччындажып тургандый,
Огош кара кӧзнӧктӧҥ
Кижи карап ийгендий.

Кош кожоҥ:
Нӧкӧрим, сен кунукпа,
Кыјырап салкын сабалат.
Канча јииттер атанган деп,
Комыдалду кууччындайт.

Кайда мениҥ ырызым? –
Канча катап санангам.
Канча јерде тайкылып,
Кайда азып мен јӱргем?
Кушкаш болуп кубулып,
Кудайдаҥ болуш сурагам.

Алтай-Кудай, болушсаҥ деп,

Ачу санан айдынгам.

Кош кожоҥ.

Ыйымды мениҥ укқандый,
Ыраактаҥ јылдыс кӧрӱнди.
"Ырызыҥ сениҥ мен" дейле,
Јалтырайла, јап этти.

Кош кожоҥ.

Јӱрӱм јакшы,
Јӱрерге ле кӱч.

СЕНДИЙ

Сӧстӧри В. Качканаковтыҥ

Јалаҥдагы кӧк чечек,
Кӧӧркийимдий, кемзинчек,
Эҥир јӱк ле киргенде,
Бӱркенчек.
Меге таныш кайыҥаш,
Кӧӧркийимдий, быјыраш,
Оныҥ кийген платьези
Апагаш.
Теҥериде јарык ай,
Кӧӧркийимдий, јалакай,
Ого сурак бергемде,
Унчыкпайт.
Сыҥар кӧслӧ ол имдейт,
Оҥдобойдым – неме дейт.
Јарт ла, кӧӧркий кызымды
Бедирейт.

АК КАЙЫҤ

Сӧстӧри С. Суразаковтыҥ
Кӱӱзи С. Подгурскийдиҥ

Сӱӱген кыстыҥ чырайын
Сенеҥ кӧрӧдим, ак кайыҥ.
Оныҥ јараш чачындый
Алтындый бӱриҥ, ак кайыҥ.

Коо сыныҥдый ол сынду,
Эрке кӧӧркийим, ак кайыҥ.
Оныҥ ак-чек санаазы
Сендий ок ару, ак кайыҥ.

Мен јажырбай айдайын:
Јӱрегим ойнойт, ак кайыҥ.
Сени јалаҥда кӧрӧлӧ,
Јажына сӱӱдим, ак кайыҥ.

САЛЫМЫ БАШКА КАЙРАН КЫС

Сӧстӧри Э. Палкиннинг
Кӱӱзи Б. Шульгиннинг

Салымы башка, кайран кыс,
Санаама не јарадыҥ?
Јӱзи јараш, омок кыс,
Јӱрегиме не бастыҥ?
Адаруныҥ уйазындый,
Јӱрегим чек кӱӱлеп јат.
Адарудый санаалар,
Јӱрегимди чагып јат.
Кӱстий серӱӱн санаамды
Кӱйбӱредип тӱйметтиҥ.
Токыналу санаамды
Тоскырып сен учурдыҥ.
Ыраак ичкери јалакай,
Ырысту амаду кӧрӱнди.
Кӱмӱш-алтын санаалар
Кӱр-кӧксиме чалыды.
Онойдо сен, кайран кыс,
Ойын-кокыр эттиҥ бе?
Шорлоп јӱрер бойымды
Шоктойын деп јӱрӱҥ бе?
Амыр-тымык бойымды
Алаҥзыдып канайттыҥ?
Салымы башка, кайран кыс,
Санаама не јарадыҥ?

ЭҤИР ЈЫЛДЫС

Сӧстӧри С. Мешкиновтыҥ
Кӱӱзи С. Этеновтыҥ

Эҥир јылдыс чыгарда,
Јуртта ойын башталат.
Ӱӱрелердиҥ ортодо
Бир ле кӧӧркий кожоҥдойт.

Коологон кожоҥын
Кемге-кемге учурлайт.
Кара-кара кӧстӧри
Кемди-кемди бедирейт.

Кара кӧзи мелтиреп,
Кайран бойы не кӧрӧт.
Карузыган ол болзо,
Кару сӧзин не айтпайт.

Кайыҥ бӱри калбырап,
Кайда тӱжип калды не?
Кара кӧзи мелтиреп,
Кайда јайнап јӱрӱ не?

Карузыган кӧстӧри
Јӱрегимди ойгозот.
Коологон кожоҥы
Кулагымда јыҥырайт.

ШУРАЛАЙ

Сӧстӧри Л. Кокышевтиҥ
Кӱӱзи Б. Шульгинниҥ

Чолушман суузы чакпынду –
Канайып кечер јыгылбай?
Боочылар бийик, јол кату,
Шуралай ӱӱрем, Шуралай.

Аргымак адым канатту –
Канайып учар алтабай?
Тайгалар бийик, шуурганду,
Шуралай ӱӱрем, Шуралай.

Тайкылбас чанам тайакту –
Канайып ажар тайкылбай?
Боочылар бийик, јол кату,
Шуралай ӱӱрем, Шуралай.

Кӱӱк Алтайга эткенче,
Сакыйтан туруҥ карыкпай...
Сакызаҥ јас јеткенче,
Шуралай ӱӱрем, Шуралай!..

КАРА КӦСТӰ КӦӦРКИЙГЕ

Сӧстӧри Б. Суркашевтиҥ
Кӱӱзи Н. Шумаровтыҥ

Кара кӧстӱ кӧӧркийге
Карузып јӱрер кӱӱним бар.
Кара меҥдӱ кӧӧркийге
Карузып айдар сӧзим бар.
Кӧк-тамандый сӱӱжиҥди
Сыйлап берзеҥ, кӧӧркийим.
Эрјине кара меҥиҥди
Сыйлазаҥ, ундыбай јӱрейин.
Ырыстый, чаҥкыр эҥирде
Ырызым бадырбай ыйлайын.
Ышту ыраак талада
Ырымдап, сени сакыйын.

КӦПӦГӦШ ОЛ ЈАЛАҤДАР...

Сӧстӧри ле кӱӱзи Ј. Белековтыҥ

Кӧпӧгӧш ол јалаҥдар кӱлӱмзип јаткылайт,
Кӧк-таманду кобылар јасла тынгылайт.

Аркадагы карасу јайым шолырайт,
Ару кейле ол тынып, кӱнге суркурайт.

Кадынныҥ тожын оодып, тулаан ай келет,
Карыккан јӱректерге сӱӱнчи экелет.

Јаскы тулаан ай чылап, кӧӧркий, сен келгеҥ,
Јӱрегимниҥ тожын оодып, јылууҥ экелгеҥ.

Айланайын, кӧӧркий кыс, јӱрегим чым этти,
Эрке јараш кебериҥ ару сыс тартты.

КАРЛАГАШ

Сӧстӧри С. Мешкиновтыҥ
Кӱӱзи С. Этеновтыҥ

Јажыл бӱрлӱ јаш агаш
Јайды сакып саргарды.
Јарда ӧскӧн карлагаш
Јайла кожо ырады.

Чийик кара канады
Чылабастаҥ учатан.
Чынын айткан куучынды
Чынаркабай угатан.

Кара килиҥ карлагаш,
Кайып кажы учадыҥ?
Кайда ла барза, јаш агаш –
Кажызына конодыҥ?

Ак канады талбайып,
Айланып шуҥуп келгей не?
Айдары јок кунугып,
Јӱргенимди билгей не?

Кӧк булуттыҥ алдыла
Кӧндӱре шуҥуп турадыҥ.
Кӧксимдеги санаамды
Сен канайып сеспедиҥ?
Јажыл бӱрлӱ јаш агаш

Јайылып качан јажарар?
Јарда ӧскӧн карлагаш
Јаныма качан айланар?

Кыс јӱрегин кыйнаган
Кыштыҥ ӧйин узагын.
Кыйналганду сакыткан
Кӧӧркийимниҥ ыраагын.

КАРЛАГАШ

Сӧстӧри В. Качканаковтыҥ
Кӱӱзи Б. Шульгиннниҥ

Кӧргӧн кызым јап-јараш,
Јаҥыс адын билбезим.
Оныҥ ады Карлагаш,
Карлагажым мен дейдим.

Карлагажым, Карлагаш,
Кожоҥымды сен уксаҥ.
Кейде кайып, сен, кушкаш,
Менеҥ ырап учпазаҥ.

Кабактарыҥ канаттый,
Чийӱ тартып јайылган.
Сендий кысты јарашты
Кандый кудай јайаган?

Карлагажым, сен, кужым,
Сӧс айдарга меҥдейдим.
Сени кӧрӱп, јаражым,
Сӱӱген кызым мен дейдим.

Карлагажым, Карлагаш,
Кожоҥымды сен уксаҥ.
Кейде кайып, сен, кушкаш,
Менеҥ ырап учпазаҥ.

КАРЛАГАШ

Сӧстӧри Л. Кокышевтиҥ
Кӱӱзи А. Тозыяковтыҥ

Кайчы кара канатту
Карлагажым кайда не?
Кажатта уйаҥ чек куру,
Кажы алтайга бардыҥ не?

Кӧпӧгӧш јас келгенде,
Кӧзнӧгиме келетеҥ.
Коркодоп мен јӱргемде,
Кожоҥдоп беретеҥ.

Карлагажым, карлагаш,
Качан ойто келериҥ?
Карлагажым, карлагаш,
Кожоҥдоп качан келериҥ?

СЕН

Сӧстӧри ле кӱӱзи Б. Каятовтыҥ

Јӱрӱмде јастырдым,
Сени мен јылыйттым.
Сен ойто келбезиҥ,
Сӱӱнчи экелбезиҥ.
Сен – мениҥ сызым,
Сен – мениҥ ырызым,
Сен – мениҥ сӱӱжим,
Кожоҥымныҥ кӱӱзи.
Сен – мениҥ ӱним,
Коолозоҥ кунукпай,
Је јӱрӱмим мениҥ
Кулузын-комыргай!
"Сӱӱбегем" деп айтсам,
Тилим чек оролбойт,
Ундыырга сананзам,
Јӱрегим чек болбойт.

Сен – мениҥ сызым,
Сен – мениҥ ырызым,
Сен – мениҥ сӱӱжим,
Кожоҥымныҥ кӱӱзи.
Сен – мениҥ ӱним,
Коолозоҥ кунукпай,
Је јӱрӱмим мениҥ
Кулузын-комыргай!..
Јылдыстый кӧстӧриҥ

Јӱрегиме кару.
Уча берген сӱӱжим
Учуры јок, куру.

Сен – мениҥ сызым,
Сен – мениҥ ырызым,
Сен – мениҥ сӱӱжим,
Кожоҥымныҥ кӱӱзи.
Сен – мениҥ ӱним,
Коолозоҥ кунукпай.
Је јӱрӱмим мениҥ
Кулузын-комыргай!..

ЧАЧАК

Сӧстӧри ле кӱӱзи Б. Тадиновтыҥ

Кӧк ынаарлу турлуда
Койчы кыс санаамда.
Тулуҥдары кара суучак –
Ады оныҥ Чачак.

Кош кожоҥ:
Чачак, Чачак, Чачак –
Јӱрекке та не келди чак.
Чачак, Чачак, Чачак –
Кеберкек кызычак.
Чачак, Чачак-ак-ак –
Јӱрекке та не келди чак.
Чачак, Чачак-ак-ак,
Айтсаҥ меге, Чачак.

Јылдыстар аттарын
Чачак ӱзе билер.
Ай толунда кӱндер сайын
Иженгенге сыйлаар.

Кош кожоҥ.

Кунукпа сен, Чачак,
Кожоҥымла бараак.
Сӱӱштиҥ эрке сӧстӧрин
Мен сеге айдарым.

ЈАСТЫРДЫМ

Сӧстӧри ле кӱӱзи Г. Асканаковтыҥ

Эжигимниҥ јанында,
Эжигимниҥ јанында
Ойто турбазыҥ.
Јӱре берген сӱӱжимди
Сӱрӱшпезиҥ сен.
Јӱре берген сӱӱжимди
Сӱрӱшпезиҥ сен.

Айым мениҥ сен болгоҥ,
Айым мениҥ сен болгоҥ,
Јылдызым болгоҥ.
Јӱре берген сӱӱжимди
Сӱрешпезиҥ сен.
Јастырдым, јастырдым,
Канай мен јастырдым.
Јастырдым, јастырдым,
Ырызым јылыйттым.

Јастырдым, јастырдым,
Канай мен јастырдым.
Јастырдым, јастырдым,
Сӱӱжимди јылыйттым.

Јӱре берген сӱӱжимди,
Јӱре берген сӱӱжимди

Сакыбазаҥ сен.
Ӧчӱп калган јӱрекке
Иженбезеҥ сен.
Јӱрӱм тегин тайкылды,
Јӱрӱм тегин тайкылды,
Сӱӱжим јылыйттым.
Баалап сеге иженdим,
Санаамды салдым,
Алып јӱрген ижемјим.

Јастырдым, јастырдым,
Канай мен јастырдым.
Јастырдым, јастырдым,
Сӱӱжимди уурдаттым.

АЛТЫНАЙ

Сӧстӧри ле кӱӱзи Б. Каятовтыҥ

Айтпазаҥ да билерим,
Адыҥ сениҥ Алтынай.
Качарларыҥ кызарып,
Бери кӧрзӧҥ, уйалбай.

Алтын, Алтын, Алтынай,
Кӧзи кара јаражай.
Караҥуй тӱнде јарытсаҥ,
Кыр кийнине јажынбай.

Јети-Каан деп јинјиҥди
Сыйла меге, Толу-Ай.
Јердиҥ ӱстин айланып,
Ырап барба, Кайран-Ай.

Алтын, Алтын, Алтынай,
Кӧзи кара јаражай.
Айрылыжар ӧй келзе,
Сананып јӱр, ундыбай.

КАЙДА МЕНИҤ ОН СЕГИС ЈАЖЫМ?

Сӧстӧри ле кӱӱзи Чунижековтыҥ

Кайда мениҥ он сегис јажым?
Кайда мениҥ баштапкы сӱӱжим?
Кайда мениҥ кунукпас ӧйим?
Кайда мениҥ јылдызым?
Кызыл чечек каруузын берди:
– Сениҥ сӱӱжиҥ кайылып акты.
Кызыл чечек каруузын айтты:
– Сениҥ јылдызыҥ ӧчти.

Кайра кӧрбӧй, јуртаган эдим,
Алды-кийнин сананбас болдым.
Эмди мен токынай бердим,
Кайра кӧрӱп сурадым:
Кайда мениҥ он сегис јажым?
Кайда мениҥ ай-кӱндий кызым?
Кайда мениҥ кунукпас ӧйим?
Кайда мениҥ јылдызым?

Кайда мениҥ он сегис јажым?
Кайда мениҥ баштапкы сӱӱжим?
Кайда мениҥ кунукпас ӧйим?
Кайда мениҥ јылдызым?
Кызыл чечек каруузын берди:
– Сениҥ сӱӱжиҥ кайылып акты.
Кызыл чечек каруузын айтты:
– Сениҥ јылдызыҥ ӧчти.

ЭРКЕЛЕЙ

Сöстöри ле кӱӱзи Б. Каятовтыҥ

Кош кожоҥ:
Эркелей-ей-ей, Эркелей,
Эркелей-ей-ей, Эркелей.

Соок кышкыда сени мен јылыйткам,
Ачу ыйлап, адыҥды адагам.
Кöстиҥ јажы јагыма тоштолгон,
Ӱним мениҥ кырларга тоҥдолгон.

Кош кожоҥ.

Кышкы јолло ырап менеҥ барганҥ,
Кар öткӱре ӱнимди укпаганҥ.
Сени санап, тӱндерде карыккам,
Адыҥ адап, эмди мен арыгам.

Кош кожоҥ.

Тӱш јеримде, сӱӱжим, ойто келзеҥ,
Ол эҥирдеҥ колыҥды сен берзеҥ.
Соок эрдиҥнеҥ эркелеп окшойым,
Кара кöзиҥе карузып кöрöйин.

Кош кожоҥ.

ТАҤДАЛАЙ

Сӧстӧри ле кӱӱзи Б. Каятовтыҥ

Элик баскан орыктаҥ
Эрте јаста сен чыккаҥ.
Таҥ алдында јайылып,
Таҥдалай деп адалгаҥ.

Кош кожоҥ:
Таҥдалайым, Таҥдалай,
Ӧҥиҥ сениҥ кӧк талай,
Ӧҥиҥ сениҥ кӧк талай,
Таҥдалай.

Јажыл ӧлӧҥ чалыны
Јаш бойыҥды эркелейт.
Ак мӧҥкӱниҥ эзини
Арчын јыдын экелет.

Кош кожоҥ.

Айаҥда ӧскӧн чечегим
Артабазын качан да.
Кожоҥымды ол тыҥдап,
Комыдалым уккайла.

Кош кожоҥ.

АЛЁНА

сӧстӧри ле кӱӱзи К. Дедеевтиҥ

Агып јаткан аржан суудый,
Алёна.
Ак кайыҥдый јараш сен,
Алёна.

Јаскы кӱнде чечектелдиҥ,
Алёна,
Кандый јараш бӱдӱмдӱ сен,
Алёна.

Айыл-јуртыҥ ыраак та болзо,
Алёна,
Кӧӧркийим, једерим мен,
Алёна.

Айдыҥ тӱнде јылдыстый сен,
Алёна.
Кажы ла тӱн тӱжимде сен,
Алёна.

ЧӦРЧӦК

Сӧстӧри ле кӱӱзи Э. Тадыкиннинг

Озо чакта Кан-Алтайда
Караты-Каан амыр јуртаптыр.
Ак малы тӱк танышпас,
Албатызы тил билишпес.

Азыраган балазы
Ай keберлӱ Кӱмӱжеҥ.
Он алты јашка јеткен
Бойлу јӱрет.

Је бир катап каан јуртына
Алып-баатыр меҥдеп келиптир.
Эзен-амырын ол угужып,
Келген керегин чике айдыптыр:

– Јаан сӧстӧ јажыт јок,
Улу сӧстӧ уйат јок:
Кызыгарды кудалаарга
Мен келдим.

– Јабынарга, тон эледи,
Јастанарга, јеҥ эледи.
Јажын чакка кӱйӱ болорго,
Кӱмӱженҥди кудалап келдим.

Каан сананат, каруу айтпайт.
Арт учында маргаан јарлайт.
Је маргаанды баатыр јеҥген,
Сурагына каруу некеген.

– Алатан болзоҥ, алзаҥ,
Алтын-мӧҥӱн јӧӧжӧмди,
Јаҥыс ла арттырып
салзаҥ баламды.

Каанныҥ сӧзин канайдатан –
Јаргыла бисти ол јайнаткан.
Је јӱректерге сӱӱш тартылган,
Јылдыстар болуп олор кубулган.

Алтын-Казык болуп
Алып-баатыр кубулган,
Јаражай кӧӧркий
Ай болуп кубулган.

БЕЛЕК

Сöстöри А. Ередеевтиҥ
Кӱӱзи А. Тозыяковтыҥ

Јылдыстарды тизеле,
Јинји эдип берейин.
Сары айды тудала,
Сырга сулап сыйлайын.

Кош кожоҥ:
Бу мениҥ сыйым сеге,
Бу мениҥ сӱӱжим сеге.

Солоҥыны чечеле,
Сеге курчап ийейин.
Чаҥкыр чечек ӱзеле,
Чачыҥа тагып салайын.

Кош кожоҥ.

Бу берген белекти
Буурайганча эдин јӱр.
Ак-јарыктыҥ сыйы деп,
Арааайынаҥ санан јӱр.

Кош кожоҥ.

МЕН ЭЗИРИК

Сӧстӧри Л. Кокышевтиҥ
Кӱӱзи Н. Шумаровтыҥ

Кайра ӧткӧн јылдарды
Мен билбезим, эскирип.
Сураба ӧткӧн ӧйлӧрди,
Сураба, мен эзирик.

Баштапкы кар айлангай,
Бажымды бойым билерим.
Кышкы куйун ыйлагай,
Кыйгырба, мен эзирик.

Айлыҥа мен келбезим –
Айдыҥ јӱзи тегерик...
Кылыгымды билбезиҥ –
Кыстардаҥ мен эзирик.

Кейлеп, мени коптобо,
Кемге де јаман этпезим.
Јӱрегимди билбезиҥ –
Јӱрӱмнеҥ мен эзирик.

Санаамды сен таппазыҥ,
Санааркаба меге, кедери!
Салымымды билбезиҥ –
Салкыннаҥ мен эзирик.

КӦЗНӦГИМЕ САЛКЫН ТОКУЛДАТСА...

Сӧстӧри М. Чекурашевтиҥ
Кӱӱзи Н. Шумаровтыҥ

Кӧзнӧгиме салкын
Согуп токулдатса,
Кунукчылду кожоҥ
Айдып комыдаза,
Јалаҥдарга кӱн чыгып,
Карды кайылтса,
Јажыл ӱндӱ кӱӱк этсе,
Санааркарым мен сеге.

Эҥиргери јылдыстар эриксе,
Эрикчелдӱ санаалар кӧбӱрзе,
Кӧзнӧгиме кайыҥаш эҥилзе,
Эрке јараш кебериҥ эбелзе,
Сананарым мен сени.

Салдым салкын ыйлагай,
Ол тегин ыйлаш.
Сакылталу сӱӱжиле
Бу јӱрӱм јараш.

СЎЎГЕНИМЕ

Сӧстӧри ле кӱӱзи С. Санашевтиҥ

Телекейди эбиреле,
Кӧӧркийиме једип келерим.
Сакып алзаҥ,
Мен једип келерим јаскыда.

Ак-јарыкты айланала,
Муҥ јолдорды ӧдӱп барала,
Кӧӧркийиме ыраактаҥ
Кыйгырып ийерим:

Кош кожоҥ:
Уткы мени, сӱӱгеним,
Ыраактаҥ мен сени некедим.
Эжигиҥ кайра ачсаҥ,
Кӧӧркийим, кирейин.
Јажына берилген ырысты
Ӱлежип, кожо апарак.

Кара чачыҥды јайылтала,
Кӧӧркийим, сен меге келериҥ.
Мен билерим,
Сен једип келериҥ јаскыда.

Јаскы эзин чачыҥ јайылтар,
Кара кӧстӧриҥ јылдыстый мызылдаар.
Шымыранып сен меге,
Кӧӧркийим, айдарыҥ:

Кош кожоҥ.

Ч. КЕРЕКСИБЕСОВАНЫҤ РЕПЕРТУАРЫНАҤ

СӰӰШ

Кечӱзи јок тереҥ суу
Кечип оны болбозыҥ.
Таҥ-Чолмон деп јылдысты
Таҥ атканда кӧрӧриҥ.
Теҥериде јылдыстыҥ
Ончозын кӧрӱп болбозыҥ.
Сӱӱш деп сӧстиҥ учурын
Сӱӱген болзоҥ, оҥдоорыҥ.

Кош кожоҥ:
Сӱӱш, сӱӱш – ол карыккан ай.
Сӱӱш, сӱӱш – ол чалыган кӱн.
Сӱӱш, сӱӱш – ол ырыс.
Сӱӱш, сӱӱш – ол јӱрӱм.

Солоҥыныҥ ӧҥдӧрин
Солый тудуп болбозыҥ.
Салкын кептӱ сӱӱш болзо,
Сӱӱш деп оны айтпазым.
Айткан сӧзим – аткан ок –
Албатыныҥ куучыны,
Акту сӱӱш мындый болзо,
Амадууҥа једериҥ.

Кош кожоҥ.

С. ЧУНИЖЕКОВТЫҥ РЕПЕРТУАРЫНАҥ

КАЧАН КЕЛЕРИҤ?

Јердиҥ ӱстинде эҥ ле јараш
Кара кӧстӧрлӱ кыс јуртап јат.
Ого учурлай кожоҥ мен чийгем,
Уулдар ла кыстар, кожоҥды уксагар.

Кош кожоҥ:
Качан келериҥ сен меге?
Нени айдарыҥ сен меге?
Нени айдарыҥ сен меге,
Мениҥ сӱӱгеним?

Кӱнӱҥ ле сайын сениҥ сӱриҥ
Тӱш јеримде меге келет.
Кара кӧзиҥди мен сананып,
Јаҥыс ла сени сакып јадым.

Кош кожоҥ.

Кайда да болзом, сениҥ кебериҥ
Мениҥ санаамнаҥ ыраакка барбайт.
Чаҥкыр теҥери тӱбине кӧрӱп,
Кеен Алтайга кыйгырадым мен.

Кош кожоҥ.

САКЫБА МЕНИ

Сӧстӧри ле кӱӱзи А. Шагаевтиҥ

Јайгы јааштыҥ алдында,
Кӱн ажып барадарда, качан да
Узак сени мен сакыгам.
Бийиктеҥ булут ајыктап,
Менле кожо кунуккан, качан да
Сӱӱжимди кӧрӱп каткырган.

Алыстай кожоҥ чӧйилген –
Јайгы јааштыҥ кожоҥы.
Сениҥ кӧстӧриҥ эбелген,
Ӧткӧн ӧйди ӧдӱп.

Кандык чечек чыгарда,
Сӱӱштиҥ ӧйи айланарда, ыраактаҥ
Бурылып меге сен келдиҥ.
Ӧткӧн ӧйди ойгозып,
Ӧчкӧн сӱӱшти кӱйдӱрип ийеле,
Меге араай шымырандыҥ.

Сакыба мени, сакыба,
Јаҥмыр отты ӧчӱрген.
Тегин јерге ыйлаба,
Јӱрекке ӧткӧн сӱӱш.

СӰӰГЕН ЈЫЛДЫЗЫМ

Сӧстӧри ле кӱӱзи Ј. Маташеваныҥ

Бу јылдыстар ортодо
Эҥ јарык бир јылдыс бар.
Ол јаркынду јылдыста
“Сӱӱгеним” деген ат бар.
Ай эскирип, јаҥырза,
Ол ло бойыҥ, кӧӧркийим.
Ӧйлӧр дӧ тӱрген ӧтсӧ,
Ол ло адыҥ “сӱӱгеним”.

Кош кожоҥ:
Канай сооктоҥ сени корыйын?
Канай јуттаҥ сени кичейин?
Канай јаныҥа мен јууктайын,
“Сӱӱгеним” деп атту јылдызым.

Бис экӱниҥ ортодо
Узун кара јол јаткан.
Тӱрген биске бу јолло
Келзеҥ, тушташ сакыган.
Ыраакта да болзоҥ эм,
Мен кӧрӧдим карузып,
Јӱрегимде јӱк ле сен,
“Сӱӱгеним” деп јылдызым.

Кош кожоҥ.

ÖЧÖТКÖН СӰӰЖИМЕ

Сöстöри ле кӱӱзи Б. Каятовтыҥ

Кöзнöккö јурук јураган
Соок бисти таныштырган.
Бороҥоттый кöстöргö
Санааларымды мен салгам.

Аралу айдыҥ алдында
Араай сени окшогом.
Јӱрӱмле кожо баратан
Керебим деп бодогом.

Кан-Кадынныҥ ичине
Качан бирде келерим.
Кызылгаттый эрдиҥе
Сӱӱжимди сыйлап берерим.

Öчӱп калган јӱрегиме
Чедирген тийип чоктолгон.
Кара башта санаалар
Кӱйбӱрежип ойногон.

Ижемјиге алдыртып,
Санаам сеге токтогон.
А сен дезе каткырып,
Сӱӱжимди мениҥ шоктогоҥ.

Кан-Кадынды кӧрӧргӧ,
Качан бирде барарым.
Кара кӧлдиҥ кӧстӧргӧ
Качашканда карарым.

Кышкы сӱӱжим сӱӱш болбоды,
Јасла кожо кайылды.
Кадын туманы јааш болбоды,
Салкынла кожо јайылды.

Чӧрчӧктиҥ јараш талайды
Чӧкӧбӧй, барып кӧрӧрим.
Балкашту тапчы оромло
Бажым бийик ӧдӧрим.

Карагайлу талайга
Качан бирде келерим.
Кызылгаттыҥ эрдиҥе
Сӱӱжимди сыйлап берерим.

АЙАС ТУРЛУНОВТЫҤ РЕПЕРТУАРЫНАҤ

КАРА КӦСТӦРИҤ

Сӧстӧри ле кӱӱзи А. Турлуновтыҥ

Кош кожоҥ:
Кара-кара кӧстӧриҥ,
Кӧӧркий, меге јараган.
Сени эске алынып,
Кӧӧркий, сени сакыйдым.

Коркышту ыраак алтайга
Незин меҥдеп барадыҥ?
Караҥуй тымык тӱнде
Јыдыстарды уткыйдым.

Кош кожоҥ.

Эбиреде тайгалу
Алтайымныҥ јаражын.
Алтайымды эбирип,
Кӧӧркий, сеге барадым.

Кош кожоҥ.

ЈУРТАГАР

Сӧстӧри В.Ултариковтыҥ

Эки јӱрек биригип,
Эптӱ-јакшы тушташкан.
Эки колын берижип,
Эрмек-сӧзин айдышкан.

Кош кожоҥ:
Јуртагар, јуртагар,
Јажын чакка јуртагар.
Јуртагар, јуртагар,
Ырысту јакшы јӱрӱгер.

Мал-ажаарды ӧскӱрип,
Ай ла кӱнге быйанду.
Бала-барка азырап,
Эм јӱрӱгер ырысту.

Кош кожоҥ.

Амадап алган эжиҥе
Ай јаркыны јарытсын.
Талдап алган эжиҥе
Кӱмӱш чогы чалызын.

Кош кожоҥ.

ОРТОЛЫГЫМ

Сöстöри ле кӱӱзи О. Отуковтыҥ

Ада јерден ыраакка барзам,
Эре-Чуйымды ундыбайдым.
Эне-адалар öскöн јеримди,
Неден де баалу Ортолык јуртымды.

Кош кожоҥ:
Бу мениҥ чыккан јуртым,
Бу мениҥ öскöн јерим.
Ак малду, аржан суударлу,
Кабай болгон Ортолыгым.

Тым суузы јакалай
Кӱӱктиҥ ӱни јаранат.
Баскан јеримди арчынла алкап,
Бу алтайым неден де баалу.

Кош кожоҥ.

МЕГЕ ОН АЛТЫ ЈАШ
Сӧстӧри ле кӱӱзи А. Турлуновтыҥ

Јайгы јажыл јаланҥда,
Эҥир кирип турарда,
Сеге неге туштадым,
Сӱӱжимди не апардыҥ?

Кош кожоҥ:
Меге он алты ла јаш,
Сӱӱжиҥ меге сыйлазаҥ.
Јӱрӱм чечектий јараш,
Сӱӱжиҥди меге ачсаҥ.

Узун тӱндер ӧткӱре
Ӱлгер сеге чӱмдейдим.
Јаланга мен келеле,
Катап сени сакыйдым.

Кош кожоҥ.

Тӱмен јылдыс ортодо
Сӱӱш јылдызым табарым.
Тӱш јермде де болзо,
Сӱӱгениме туштаарым.

Кош кожоҥ.

КӰС

Сӧстӧри ле кӱӱзи А. Турлуновтыҥ

Чуйдыҥ јолын аjыктап,
Мен кӧрӧдим јаражын.
Бу мениҥ тӧрӧлим,
Артабас ол качан да.

Эбире агаштар
Элбирешкен кӧрӱнет.
Алтайга кӱс келгени
Билдирет, ол билдирет.

Кош кожоҥ:
Кӱс,
Сен јетип келдиҥ Алтайга.
Агаштар эмди саргарып ла калды.
Санаамда эмди јаҥыс ла кӱс.

Тӱн кире берерде,
Кӱн чыгарын сакыйдыс.
Тизилген булуттар
Тумандайт ол Алтайды.

МАНЖЕРОК

Сӧстӧри Н. Олевтиҥ
Кӱӱзи О. Фельцманныҥ

Манжерок дегени не?
Оны јартап алалык.
Айса город болды ба?
Айса болзо ортолык?

Кош кожоҥ:
Најы кӱӱндӱ Манжерок!
Биске чындык Манжерок!
Бистиҥ јолыгатан јерис –
Ман - же - рок!

Муҥ јолдорло најылар
Бери келип турулар.
Кӱлӱмјиис ырыс кожот,
Ончобыска – бир кожоҥ.

Кош кожоҥ.

Колдор колло кабышкан,
Најыларыс кӧп эмей.
Нӧкӧрлӧрис кӧп болзо,
Јӱрӱмди омок дебей!

Кош кожоҥ.
Кӧр, конвертте: “Манжерок”,

Чӱмдӱ сӧстӧр анда јок.
Анда сӱӱнчи айдылган,
Слерди бери кычырган.

Кош кожоҥ.

Манжерокко, најым, сен
Јолды таап болбой јӱрзеҥ,
Кожоҥыс сеге једер,
Јолды кӧргӱзип берер.

Кош кожоҥ:
Најы кӱӱндӱ Манжерок!
Биске чындык Манжерок!
Чертенип айткан сӧзис –
Ман - же - рок!

Алтай тилге
В. Качканаков кӧчӱрген

КОЙОНОК

Сöстöри ле кӱӱзи албатыныҥ

Јалбак јерде ойынду,
Јар алдында јадынду,
Јажыл корбо кыркыйтан,
Јараш седеҥ койон мен.

Кош кожоҥ:
Мен, мен койонок,
Мен, мен койонок.

Кырлаҥ јерде уйамды
Кызыл тӱлкӱ таппайтан.
Боочыдагы јолымды
Боро ӱкӱ билбейтен.

Кош кожоҥ.

Тууны кырлай мантайтан,
Турган öлöҥ отойтон,
Тусту мырчак јемидим,
Тулай койон мен эдим.

Кош кожоҥ.

Јерде јӱрген бойымды
Једип тудар неме јок.
Туугa чыккан койонды
Тудуп алар арга јок.

Кош кожоҥ.

САГАЛ

Сӧстӧри албатыныҥ
Кӱӱзин В. Хохолков јазаган

Јелбейген сагал,
Јелтрейген сагал,
Сагалдаҥ тартсам,
Сен турбайдыҥ, сагал.

Саламат берзем,
Јибейдиҥ, сагал.
Сананып айтсам,
Сен укпайдыҥ, сагал.

Кӧчӧни берзем,
Ичпейдиҥ, сагал.
Колыҥнаҥ тартсам,
Сен турбайдыҥ, сагал.

Јелбейген сагал,
Јелтрейген сагал,
Сагалдаҥ тартсам,
Сен турбайдыҥ, сагал.

ЎЙИН МАКТАГАНЫ

Сӧстӧри С. Суразаковтыҥ
Кӱӱзи А. Тозыяковтыҥ

Мен, нӧкӧрлӧр, ырысту,
Јӱрӱм эмди макалу.
Аракыны таштадым,
Кижи алып јуртадым.

Кош кожоҥ:
Айлымда эжим бар,
Алтындый ӱйим бар.
Јуртымда эжим бар,
Кӱмӱштий ӱйим бар.

Иштеп алган јалымды
Анаар-мынаар этпейдим.
Эмееними экелип,
Колдоҥ колго бередим.

Кош кожоҥ.

Ӱйим мени сыйлады,
Эки бала ол тапты.
Уулчак болды бирӱзи,
Кысчак эжи ол чыкты.

Кош кожоҥ.

Мендий ырысту кижини
Ак-јарыкта кем табар?
Бу колымда кысчагым,
Бу колымда уулчагым.

Кош кожоҥ.

КИСКЕ

Сӧстӧри В. Качканаковтыҥ
Кӱӱзи А. Тозыяковтыҥ

Бу кожоҥды уксагар:
Бисте јалку киске бар.
Киске, киске, кискечек,
Семис бӱткен кискечек.

Сӱтти кӱлӱк чек ичпес,
Калаш берзеҥ, чек јибес.
Киске, киске, Васька, сен,
Каймак уурдап јибезеҥ.

Хомяк, чычкан байрамдайт.
Олорды киске тутпайт.
Јалку таҥма, сен уксаҥ,
Кӧзиҥ јумып јатпазаҥ.

Айтканысты ол тыҥдайт,
Арааайынаҥ мыркылдайт.
Киске, киске, сен јелбер,
Биске чӧрчӧк айдып бер.

АЙУЧАК

Сöстöри В. Качканаковтыҥ
Кӱӱзи А. Тозыяковтыҥ

Бошпок бӱткен айучак
Меҥдеп турат öзöргö,
Энезине торт ло чак
Баштак уулын кöрöргö.

Талтаҥ-талтаҥ ол эдет –
Тап-топ, тап-топ, тап-топ.
Öлöҥгö бӱдӱрилет –
Кӱч јок, чак јок, чак јок.

Кайыҥашка чыгала,
Кайра келип меч тӱшкен.
Јымжак јерге алакан
Энезинеҥ једишкен.

Тажыйт, тажыйт алакан –
Кӱч-мач, кӱч-мач, кӱч-мач.
База незин сакыйтан –
Кач-кач, кач-кач, кач-кач.

Адарула берижип,
Айучагаш чактырткан.
Тату мöттиҥ ордына
Ачу-корон сыктаган.
Кап ла кара тумчугын –

Јыш-мыш, јыш-мыш, јыш-мыш.
Эки колы сарбаҥдайт –
Кыш-кыш, кыш-кыш, кыш-кыш.

Калак-сыгыт ундылган,
Айучагаш бу ойнойт.
Энезиниҥ јанында
Араайынаҥ кожоҥдойт:
Јаандап алган мен болзом,
Эх, тен, ах, тен, ах, теен!
Ол тушта айдар эдим:
Аҥ – мен, аҥ – мен, аҥ – мен!

ОЙНО, БАЛАМ

Сӧстӧри ле кӱӱзи Б. Байрышевтиҥ

Аржан суудый сен ару,
Сен мениҥ агару ижемјим.
Кару балам, кару эжим,
Слер мениҥ канадым.

Кош кожоҥ:
Айсура, Айида балам,
Сеге тӱҥей чечек јок,
Сеге тӱҥей јылдыс јок,
Ойно, ойно, ойно, ойно,
Ойно, ой, балам.

Кара сениҥ кӧстӧриҥ јараш.
Быјыраш кара чачыгнаҥ
Энеҥ сени эркелеер.
Энеҥ сеге јылу айдар:
Ой, кару балам.

Кош кожоҥ.

Аржан суудый сен ару,
Сен мениҥ агару ижемјим.
Адап берген адыҥ бар,
Байлап берген сӧӧгиҥ бар,
Ундыба, балам.

Кош кожоҥ.

Канға чактың тӱбинең
Эбирип келген јаҥарым.
Калык-јонның ортодо
Канга шиҥген јаҥарым.

МУКУР-ТАРКАТЫ ЈУРТТА ЈАТКАН МАЙРА УРЕЛОВАНЫҤ ЈАҤАРЛАРЫНАҤ

КУДАЛАШ КОЖОҤ

Ак ӧлӧҥ бажы ак чечек,
Ак кӧбӧлӧк, јаспай кон.
Айылга келген айылчы эдӱс,
Ат чакыны јаспай тӱш.

Кӧк ӧлӧҥ бажы кӧк чечек,
Кӧк кӧбӧлӧк, јаспай кон.
Кӧни келген айылчы эдӱс,
Кӧн чакыны јаспай тӱш.

Кайыҥ агаш бӱриндий
Калыҥ тӧрӧӧн болорго.
Калка торко јигиндий
Билдирлӱ куда болорго.

Терек агаш бӱриндий
Телкем тӧрӧӧн болорго.

Теленгит тонның јигиндий
Чийилӱ куда болорго.

Кызыл тажуур тудуныш,
Куда болойын деп јӱрбей.
Кызы-уулыс јаанаган,
Ырызын сурап јорт јӱрбей.

Кара тажуур тудуныш,
Куда болойын деп јӱрбей.
Кабайда бала јаанаган,
Јолын сурап јорт јӱрбей.

Ак торколо кӧктӧгӧн
Ширдегеерди берзегер.
Ак чечекле ойногон
Балагарды берзегер.

Кӧк торколо кӧктӧгӧн
Ширдегеерди берзегер.
Кӧк чечекле ойногон
Кызыгарды берзегер.

Айу јадар аралы
Аршал эмей Алтайдың.
Айылга јуулган кудалар,
Алдааргa отурып мӱргӱйин.

Токын јаткан јылкынын̓
Токшунын тудуп минерим.
Торко чачак балаарды
Той эдерге сураарым.

Айаҥдагы јылкынын̓
Аргымагын минерим.
Ай таналу балаарды
Айыл тударга сураарым.

Тӱнеерип чыккан тӱн булут –
Тӱмен малдын̓ серӱӱни.
Тӱнӱктеп туткан бу айлын̓
Тӱмен јоннын̓ јыргалы.

Карарып чыккан кара агаш –
Камык малдын̓ серӱӱни.
Карачкылу бу айлын̓
Калык-јоннын̓ јыргалы.

Болчок ташты оодоло,
Кайру таптым малтага.
Калык-јоннын̓ ичинен̓
Куда таптым тӧрӧӧнгӧ.

Јалбак ташты оодоло,
Билӱ таптым бычакка.
Бу ла јоннын̓ ичинен̓
Куда таптым тӧрӧӧнгӧ.

КЫСТЫҤ ТӦРӦӦНДӦРИНИҤ УДУРА КОЖОҤЫ

Ак-борого минеле,
Ажар ажу бийик не?
Айылдап келген улустыҥ
Айдар сӧзи кандый не?

Кер-алага минеле,
Кечер кечӱӱс тайыс не?
Кирип келген айылчыныҥ
Кереги кандый болгой не?

Таказы јок аргымак,
Минерге база кӱч эди.
Азыраган балаасты
Берерге база кӱч эди.

Сас ла јерӱс балкашту,
Јелерге база кӱч эди.
Јаш ла балаас кыскашту,
Садарга база кӱч эди.

Арка јерге ат јелзе,
Арка јерге томылгай.
Айландыра ойнозоос,
Алтай јерге торгылгай.

Ӧзӧк јерле ат јелзе,
Ӧзӧгине томылгай.
Ӧскӧн јоннoҥ бис эмей,
Бис ойнозоос, томылгай.

Ӱле ташту Алтайга
Ӱрӱстеп сӱтти не чачпас?
Ӱзе суулу Алтайга
Атты буулап не баспас?

Токым сынду Алтайга
Торгызы артып калгай не?
Токун јаткан јон эмтир,
Бис ойнозоос, кайткай не?

Јойу баскан јериҥниҥ
Јойгон ӧлӧҥин тыгызын.
Јыргал-ойында турушкан
Јонныҥ мында кӧбизин.

Атла јорткон јериҥниҥ
Ак ӧлӧҥин тыгызын.

Ойын ӧткӧн бу јерде
Албатымныҥ кӧбизин.

Айландыра тайгалу
Ару, јараш Эре-Чуй.
Эбиреде тайгалу
Эптӱ, јараш Эре-Чуй.

Кер адым јелген Алтайга
Бис јелзебис, кайткай не?
Келиндер јуулган Алтайга
Бис ойнозоос, кайткай не?

Кер-алазы јок болзо,
Кејимди неге салатан.
Керееc Чуйы јок болзо,
Келип кайдаҥ ойнойтон.

МУКУР-ТАРКАТЫ ЈУРТТА ЈАТКАН КУРДЯПОВА Т. М. ЈАҤАРЛАРЫ

Элбек чӧлдӱ Чуйымнаҥ
Элим быйан сураган.
Эмдӱ-тусту суузынаҥ
Энем адын сугарган.

Ак чӧлдӧрлӱ Чуйымнаҥ
Албатым алкыш сураган.
Аржан-кутук суузынаҥ
Адам адын сугарган.

Ойоҥот ӧлӧҥ јытанган
Оҥдой јерге бир алкыш.
Ойоойым-јаҥар ӧткӱрген
Јонына оныҥ бир алкыш.

Узун койу јыш бӱткен
Урсул ичине бир алкыш.
Ундылбас јаҥар баштаган
Улузына бир алкыш.

Канча чактыҥ тӱбине
Канга шиҥген јаҥарыс.
Калык-јонды јууп келип,
Бириктирген јаҥарыс.

Эрјинениҥ туйгагын
Элетпеген Эре-Чуй.
Эне-аданыҥ јаҥарын
Эбире јайган Эре-Чуй.

Ак-бороныҥ туйгагын
Арсатпаган Эре-Чуй.
Албатыныҥ јаҥарын
Јайып салган Эре-Чуй.

КӰРЕЕ КОЖОҤ

Ак-бороны ээртезе,
Јайылбас эдип ээртейли.
Айдышканды сӧстӧзӧ,
Айрылбас эдип сӧстӧйли.

Кӧк-бороны ээртезе,
Јайылбас эдип ээртейли.
Кӧӧркийекти сӧстӧзӧ,
Ундылбас эдип сӧстӧйли.

Керчезиндӱ тайгадаҥ
Кер-калтарым таппадым.
Кече эҥирде сакыгам,
Келип неге барбадыҥ?

Буланатту боочыдаҥ
Боро тайым таппадым.
Бозом эҥирде сакыгам,
Бойыҥ неге келбедиҥ?

Ээн јаланга бардыҥ деп,
Энем меге ачынган.
Эби-јӧбин сен укпай,
Эмеш ле эрте ачынгаҥ.

Ак јаланга бардыҥ деп,
Адам меге ачынган.
Аайы-тӧӧйин угаалбай,
Арай ла эрте ачынгаҥ.

Чыгар кӱнниҥ чыгыдын
Чыдырман агаш тудар ба?
Чын санаалу сен болзоҥ,
Чыгарбай тудуп алар ба?

Ажар кӱнниҥ ажыдын
Адырман агаш тудар ба?
Акту санааҥ ол болзо,
Адаҥ сени тудар ба?

Алтай ичи ак ӧлӧҥ,
Ак-боро јизе, тӱк сергиир.

Ачынышпай ойнозоос,
Арка-сыныыс ол сергиир.

Кӧк-Ӧзӧк ичи кӧк ӧлӧҥ,
Кӧк-боро јизе, сын сергиир.
Кӧкижип бӱгӱн ойнозоос,
Кӧӧркийлер бистиҥ сын сергиир.

Ӱлкер јылдыс ӱстисте,
Ӱч айланза, таҥ адар.
Ӱзӱк јоктоҥ ойнодыс,
Ӱӱрелер, эмди јанаактар.

Јети-Каан деп јылдыс бар,
Јети айланза, таҥ адар.
Јергележип ойнодыс,
Јерлештер, эмди јанаактар.

КУДАНЫҤ КОЖОҤДОРЫ

Кумактаҥ чыккан куба тал,
Куба талдыҥ јаражын.
Куйка-топчы тагынган
Кудагайдыҥ јаражын.

Састаҥ чыккан сары тал,
Сары талдыҥ јаражын.
Сырга-тана тагынган
Кудагайдыҥ сӱрлӱзин.

Ак-бороныҥ кымызын
Кудалар амзаар учурлу.
Айылду болгон балдарга
Алкыжын айдар учурлу.

Буурыл беениҥ кымызын
Кудалар амзаар учурлу.
Кӱӱни јеткен балдарга
Быйанын айдар учурлу.

Алтын ӱйген шыҥкырап,
Ак-бором јелген јол јараш.
Алтын кындак бел согуп,
Кудам јорткон туу сӱрлӱ.

Кӱмӱш ӱйген шыҥкырап,
Кула тай јелген јол сӱрлӱ.
Кӱмӱш кындак бел согуп,
Кудам јорткон туу сӱрлӱ.

Чабдар тӱктӱ эрјинем
Чакы айланып таҥ атты.
Чӧӧчӧй туткан бу колым
Чылай берди, ой, кудам.

Ак-боролу эрјинем
Чакы айланып таҥ атты.
Айак туткан бу колым
Чылай берди, кудагай.

Ак шаајыҥ айагым
Алтынга тӱҥей кӧрӱнзин.
Алып келген ол ажым
Алама-шикир амзалзын.

Кӧк шаајыҥ чӧӧчӧйим
Мӧҥӱннеҥ сӱрлӱ кӧрӱнзин.
Ичиндеги ол ажы
Мӧттӧҥ тату билдирзин.

Чӧӧчӧй туткан колыбыс
Чылай берди, тӧрӧгӧн.
Чӧгӧдӧп отурган тизебис
Кӧжий берди, ӧрӧкӧн.

Тажуур туткан колыбыс
Тала берди, тӧрӧгӧн.
Такып айдар кожоҥыс
Табылбай туру, ӧрӧкӧн.

Алаканда чӧӧчӧйим
Ак кайыҥныҥ урындый.
Алтын чачту кудагай
Ат арчынныҥ бӱриндий.

Колымдагы чӧӧчӧйим
Корбо кайыҥ урындый.
Корбо чачту кудагай
Кой арчынныҥ бӱриндий.

Баргаа бажын экчеген
Куйун-салкын ийделӱ.
Булгайры калта кончында
Кудам келген ырысту.

Кулузын бажын экчеген
Кӱски салкын ийдези.
Куулы каҥза кончында
Кудагай келген јакшызы.

Јаказы алтын мандык тон
Јакалашса — јыртылбас.
Јурт ичинде кудалар
Јаман айдышса — айрылбас.

Эдеги алтын торко тон
Эдектеҥ тутса — јыртылбас.
Элдиҥ ичинде кудалар
Эрмектешсе — айрылбас.

Каргана бажы јайканып,
Чечектеп келген — јаражын!
Кара тажуур тудуныл,
Кудам келген — јакшызын!

Кызылгат бажы чечектеп,
Быжып келген — кызылын!
Кызыл тажуур койтылдап,
Кудам келген — јакшызын!

Јаскы койон тӱгидий,
Јып-јымжагаш кудагай.
Јабаганыҥ јалындый,
Чип-чичкечек кудагай.

Кӱски койон тӱгидий,
Јып-јымжагаш кудагай.
Кулун-јабага јалындый,
Чип-чичкечек кудагай.

Чалык атты мингенде,
Тер чыгарбас кудагай.
Чаап тонныҥ эдегин
Чалынга тийдирбес кудагай.

Токшун атты мингенде,
Тер чыгарбас кудагай.
Торко тонныҥ эдегине
Тоозын јууктырбас кудагай.

Эмик болгон сабарым
Элей берди, кудагай.
Эдиски болгон ол ӱним
Туна берди, кудагай.

Аткыс болгон сабарым
Арый берди, кудагай.
Амыргы болгон ол ӱним
Туна берди, кудагай.

Кара таштыҥ бажынаҥ
Карчагага тӱшти јем сурап,
Кара тажуур койтылдап,
Куда келди кыс сурап.

Кызыл таштыҥ кырынаҥ
Кыйгылык тӱшти јем сурап.
Кызыл тажуур койтылдап,
Куда келди кыс сурап.

Койу јылдыс чыга берт,
Конор ӧйис једе берт.
Јаҥыс јылдыс чыга берт,
Јанар ӧйис једе берт.

Кумакту кӧлгӧ куш тӱжет,
Куркун алды сууланат.
Кудалу јерге бис тӱштис,
Кулузын чӧӧчӧй айланат.

Кара кӧлгӧ кас тӱжет,
Канат алды сууланат.
Кудалу јерге бис тӱштис,
Калайлу чӧӧчӧй айланат.

Кӧк ийнектиҥ терезин
Кӧнӧк эткен кудагай.
Кӧп албаты тӱжӱрип,
Јыргалын кӧргӧн кудагай.

Ак ийнектиҥ терезин
Аркыт эткен кудагай.
Албатыны тӱжӱрип,
Јыргалын кӧргӧн кудагай.

Кызыр бээниҥ сӱди эмей,
Ичип ийзеер, кудагай.
Кыс баланы кысканбай,
Берип ийзеер, кудагай.

Байтал бээниҥ сӱди эмей,
Ичип ийзеер, кудагай.
Бу балаарды кысканбай,
Берип ийзеер, кудагай.

Торко тонныҥ эдегин
Тоозынга тийдирбес кудагай.
Килиҥ тонды кийгежин,
Кир јуукгырбас кудагай.

Кумактаҥ чыккан куба тал,
Куба тал болуп јайкангай.
Куба ла чачту ӧрӧкӧн
Кудагай мен деп јыргагай.

Сайдаҥ чыккан сары тал,
Сары тал мен деп јайкангай.
Сары ла чачту ӧрӧкӧн
Кудагай мен деп јыргагай.

Ак кайыҥды кезеле,
Кабай эткен адазы.
Ак сӱдин эмизип,
Азырап койгон энези.

Кӧк кайыҥды кезеле,
Кабай эткен адазы.
Койу сӱдин эмизип,
Чыдадып салган энези.

Тӧстӧк јерде тӧрт кайыҥ
Тӧзинеҥ ӧрӧ јаш корбо.
Тӧрдӧ отурган кудалар
Тӧртӧн эки алкышту.

Ак јалаҥда ак кайыҥ
Алдынаҥ ӧрӧ јаш корбо.

Айылда отурган кудалар
Алтан эки алкышту.

Тогус айгыр малыныҥ
Токшунын берген кудагай.
Тогус айры шаҥкылу
Балазын берген кудагай.

Алты айгыр малыныҥ
Артыгын берген кудагай.
Алты айры шаҥкылу
Балазын берген кудагай.

Кӧк кӧжӧгӧ кӧдӱрген
Кӧк кайыҥныҥ јаражын.
Кӧп албаты јыргаткан
Кӧӧркий балдар јаражын.

Ак кӧжӧгӧ кӧдӱрген
Ак кайыҥныҥ јаражын.
Албатыны јыргаткан
Бу балдардыҥ јакшызын.

Ӱзӱлбеске армакчы –
Ӱйе-чакка тӧрӧгӧн.
Јазылбаска армакчы –
Јажын-чакка тӧрӧгӧн.

ТОЙ ТУЖЫНДА КОЖОҤДОР

Тӱнӱктеп туткан айлыҥа
Тӱмен Буркан шокшозын.
Тӧр бажында кабайда
Тӱнеп бала экчелзин.

Карачылап туткан айлыҥа
Канча Буркан шокшозын.
Кӧжӧгӧниҥ кийнинде
Кабайда бала экчелзин.

Јайгыда туткан айлыҥа
Јараш јӧӧжӧ чогылзын.
Јонноҥ алган эжиҥе
Јажыл торко јайылзын.

Кӱскиде туткан айлыҥа
Кӱмӱш јӧӧжӧ чогылзын.
Карыдаҥ алган эжиҥе
Кӱреҥ торко оролзын.

Аҥ балазы болгожын,
Айланбаанча суу кечпес.
Ада-энениҥ балдары
Айдышпаанча јурт тутпас.

Элик балазы болгожын,
Эбирбеенче суу кечпес.
Эне-аданыҥ балдары
Эрмек јокко јурт тутпас.

Јажарып келген јаш агаш
Јас келгежин јайылар.
Јаш ӱйе качан да
Јурт тудатан јаҥы бар.

Јаҥыс канадын јайып,
Јайык кечкен кас јакшы.
Јайыктыҥ суузын аш эдип,
Јурт јыргаткан кыс јакшы.

Эки канадын јайылтып,
Эдилди кечкен кас јакшы.
Эдилдиҥ суузын аш эдип,
Эл јыргаткан кыс јакшы.

Јар бажына отурып,
Јастык көктӧгӧн кыс јакшы.
Јастыгын кӧрӱп јарадып,
Јуртка тӱшкен уул јакшы.

Јаскы конгон јуртыҥа
Јажыл торко јайылзын.
Јарадып алган эжиҥе
Јакшы сӱме кожулзын.

Кӱски конгон јуртыӈа
Кӱреӈ торко јайылзын.
Кӱӱнзеп алган эжиӈе
Кӱнниӈ оды јарызын.

Ээртеп минер адыӈа
Ээр-токым экпелзин.
Эрке тапкан бу эжиӈ
Элен-чакка эш болзын.

Ӱйгендеп минер ол адыӈ
Ӱзӱк јоктоӈ теӈкизин.
Улустаӈ алган бу эжиӈ
Јажын-чакка эш болзын.

Эки агашка бӱр чыккан –
Эркин јайдыӈ кӱни ине.
Эки бала бириккен –
Эл јыргаган той ине.

Јаш агашка бӱр ӧскӧн –
Јылу јастыӈ кӱни ине.
Јаш балдар алышкан –
Јон јыргаган той ине.

Эки агашка не керек?
Энчейте базар бӱр керек.

Эр балага не керек?
Эш-нӧкӧри ол керек.

Кайыҥ агаш будагы
Карын чокту от болор.
Катыс улус балдары
Карын јакшы јурт болор.

Эки агаштыҥ будагы
Карын чокту от болор.
Эки кары балдары
Эптӱ-јакшы јурт тудар.

Кече тӱшкен айылдыҥ
Кеени кайда болотон?
Кече келген келинниҥ
Кожоҥы кайда болотон?

Јаҥы тӱшкен айылдыҥ
Јакшызы кайда болотон?
Јаҥы келген келинниҥ
Јаҥары кайда болотон?

Сары чечек ӱзеле,
Ойнойтоны кӱч эмтир.

Санаа јокко барала,
Јуртайтаны кӱч эмтир.

Кӱреҥ чечек ӱзеле,
Ойнойтоны кӱч эмтир.
Кӱӱни јокко барала,
Јуртайтаны кӱч эмтир.

Торко камду јок болзо,
Тонды неле чыҥыйтан.
Тойдо ойын јок болзо,
Јыргал кайдаҥ келетен.

Алтын камду јок болзо,
Бӧрӱкти неле бӧлјийтен.
Акту бойыс јок болзо,
Јыргал кайдаҥ келетен.

Алты айры чакыҥа
Аттар јуулып буулалзын.
Алты толукту айлыҥа
Албаты јуулып јыргазын.

Эки айры чакыҥа
Эрјине келип буулалзын.
Эки толукту айлыҥа
Эл-јон јуулып јыргазын.

АЛКЫШТУ АЙДЫНЫШ

Арчыны јытанган,
Аарчызын албаты амзаган,
Аржан суулары адылган,
Агару бӱткен Алтай!

Аҥдары кийик,
Ак-сӱмерлери бийик,
Ай-канатту куштары учкан
Алтай калыкка кару Алтай

Айы-кӱни билдирлӱ,
Ак ажыла кӱндӱлӱ,
Ажу-сындары быйанду
Артабазын качан да ару,
Агару Алтай!

Таукен Јайтынов

БАЖАЛЫКТАР

КӰРЕЕЛЕЙ КОЖОҤ
(кожоҥдордыҥ јуунтызы)

Тургузаачы редакторы Эрмек Тепуков
корректоры А. Чечек

Книга издана при поддержке
Федерального агенства по печати и
массовым коммуникациям РФ
по программе «Культура России»

Формат 70Х90 1/32.
Печать офсетная. Усл. п. л. 10
тираж 3000 экз.
Сдано в набор 05.09.07.
Подписано в печать 15.09.07.

Отпечатано в ОАО «Горно-Алтайская
типография»